

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA.410.3.1.2025

dr Tomasz Łabuszewski

Dyrektor

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Warszawie

00-193 Warszawa

ul. Stawki 2

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienione zgodnie z treścią Uchwały Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej
w Najwyższej Izbie Kontroli Nr KPK-KPO.441.125.2025 z 23 lipca 2025 r.

**P/25/076 Gospodarka finansowo-majątkowa Instytutu Pamięci Narodowej –
Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ¹ - Oddział w Warszawie ²
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Łabuszewski, Dyrektor Oddziału IPN w Warszawie, od 1 września 2022 r. ³ Poprzednio, w okresie objętym kontrolą, funkcję dyrektora Oddziału IPN pełnił Jerzy Eisler, od 1 listopada 2002 r. (akta kontroli tom I str. 7-12)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Gospodarowanie majątkiem w ramach bieżącego zarządzania, w tym pozyskiwanie nieruchomości na cele statutowe. 2. Rozporządzanie środkami finansowymi.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2025 (do czasu zakończenia kontroli) ⁴
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	Grzegorz Kapela, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWA/27/2025 z 13 stycznia 2025 r. Eliza Kurzela, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/28/2025 z 13 stycznia 2025 r. Dariusz Walczak, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWA/35/2025 z 17 lutego 2025 r. Sławomir Nowak, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/43/2025 z 28 lutego 2025 r. Magdalena Bylińska, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/46/2025 z 25 marca 2025 r. Michał Wieloński, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/47/2025 z 25 marca 2025 r. (akta kontroli tom I str. 1-6)

¹ Dalej: IPN lub Instytut.

² Dalej: Oddział IPN w Warszawie, Oddział IPN lub Oddział.

³ W tym od 1 września 2022 r. do 31 stycznia 2023 r., jako p.o. Dyrektora Oddziału IPN - na podstawie pisma Prezesa IPN z dnia 31 sierpnia 2022 r., a następnie od 1 lutego 2023 r. Dyrektor IPN - na podstawie pisma Prezesa IPN z dnia 31 stycznia 2023 r. o powołaniu na to stanowisko.

⁴ Tj. do daty podpisania niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Oddział IPN w Warszawie gospodarował posiadanymi składnikami majątkowymi oraz rozporządzał środkami finansowymi nie zawsze w sposób prawidłowy, tj. celowy, gospodarny oraz zgodny z przepisami prawa ogólnie obowiązującymi i z uregulowaniami wewnętrznymi. Stwierdzone w tej jednostce nieprawidłowości w tym zakresie dotyczyły w szczególności:

- nieuzasadnionej zwłoki bądź bezczynności w działaniach na rzecz zagospodarowania zbędnych i zużytych składników majątkowych, w tym w działaniach na rzecz ich sprzedaży lub likwidacji, co było działaniem niegospodarnym oraz niezgodnym z zasadami postępowania określonymi w przepisach prawa ogólnie obowiązujących i w uregulowaniach wewnętrznych obowiązujących w IPN;
- nieprzestrzegania przepisów prawa określających sposób przeprowadzania inwentaryzacji składników majątkowych zaliczanych do wartości niematerialnych i prawnych;
- niewywiązywania się z obowiązku, określonego w uregulowaniach wewnętrznych, dotyczącego prowadzenia rejestru zawartych umów w sprawie nabycia autorskich praw majątkowych do dzieł (utworów);
- podpisania dwóch umów cywilnoprawnych na realizację zadań (na łączną kwotę 91,4 tys. zł brutto) przed sporządzeniem bądź zatwierdzeniem stosownych wniosków w sprawie ich zawarcia, co stanowiło naruszenie uregulowań wewnętrznych określających zasady postępowania przy zawieraniu takich umów;
- dokonania w sześciu przypadkach wyboru wykonawców zamówień na dostawę lub usługi o wartości powyżej 10 tys. zł brutto (na których realizację wydatkowano 294,0 tys. zł brutto), na podstawie porównania dwóch otrzymanych ofert cenowych, zamiast wymaganych trzech, co stanowiło naruszenie uregulowań wewnętrznych określających zasady udzielania zamówień w IPN;
- niezawarcia przez Oddział, wymaganej uregulowaniami wewnętrznymi, pisemnej umowy z podmiotem, któremu udzielono zamówienia, na kwotę 36,3 tys. zł brutto;
- niezawarcia przez Oddział, w sześciu przypadkach, pisemnych umów na przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworów (zakupionych za łączną kwotę 50,5 tys. zł), co stanowiło naruszenie przepisów prawa;
- dokonania rozliczenia zamówienia na przeprowadzenie kampanii reklamowej, za kwotę 49,7 tys. zł brutto, przed zakończeniem jego realizacji, co stanowiło naruszenie przepisów prawa określających zasady wydatkowania środków publicznych;
- niestosowania się do regulacji wewnętrznych określających zasady ustalania i monitorowania ryzyk oraz dokonywania samooceny funkcjonowania kontroli zarządczej w Oddziale.

Przepisy prawa i regulacje wewnętrzne, które naruszono w ww. przypadkach, wskazane zostały w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej omówienie stwierdzonych nieprawidłowości.

Wyniki kontroli nie wykazały natomiast występowania nieprawidłowości w zakresie gospodarności i celowości działania Oddziału, w odniesieniu

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

do innych zagadnień objętych badaniami kontrolnymi, dotyczących m.in.: najmu i wykorzystania lokali do celów biurowych i magazynowych oraz rozliczeń z tego tytułu; wykorzystania posiadanej floty samochodowej, ponoszonych wydatków z tytułu zapłaty za realizację umów na świadczenia na rzecz tej jednostki różnego rodzaju usług i dostaw, jak i poniesionych wydatków na krajowe i zagraniczne podróże służbowe. We wszystkich zbadanych w tym zakresie sprawach ponoszone przez Oddział wydatki służyły realizacji przez tę jednostkę zadań ustawowych IPN.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Gospodarowanie majątkiem w ramach bieżącego zarządzania, w tym pozyskiwanie nieruchomości na cele statutowe
Opis stanu faktycznego	1.1. Wg stanu na dzień 1 stycznia 2025 r. Oddział IPN użytkował pięć lokali w budynkach zlokalizowanych na terenie Warszawy. IPN był właścicielem jednego z nich, usytuowanego w budynku przy ul. Strzeleckiej 8 (o łącznej powierzchni 529,9 m²), wykorzystywanego do celów biurowo-wystawienniczych („Izba Pamięci”). IPN nabył ten lokal na podstawie umowy notarialnej z dnia 12 grudnia 2017 r. Na podstawie zarządzenia Prezesa IPN Nr 3/20 z dnia 30 stycznia 2020 r. w dniu 10 lutego 2020 r. lokal ten został przekazany do użytkowania Oddziałowi. Dwa kolejne lokale, użytkowane przez Oddział, udostępnione mu zostały do korzystania przez Centralę IPN, która była głównym dysponentem tych pomieszczeń. Dotyczyło to lokalu w kompleksie budynków przy Placu Krasińskich 2/4/6 (o powierzchni 861,04 m²), wykorzystywanego przez Oddział do prowadzenia archiwum i do celów biurowych oraz lokalu w budynku przy ul. Marszałkowskiej 21/25 (o powierzchni 121,53 m²), w którym funkcjonowała księgarnia. W przypadku lokalu w budynku przy Placu Krasińskich, IPN był jednym z podmiotów, którym, na podstawie decyzji Ministra Skarbu Państwa nr 17/14 z dnia 25 marca 2014 r., oddano w trwałą zarząd ww. kompleks budynków. W przypadku lokalu przy ul. Marszałkowskiej 21/25, najemcą pomieszczeń i stroną umowny najmu była Centralna IPN. W czerwcu 2024 r. część powierzchni zajmowanych w tym budynku została przekazana w nadzór Oddziałowi IPN w Warszawie wraz z powierzeniem mu nadzoru nad znajdującą się tam księgarnią. Opłaty z tytułu korzystania z tych dwóch lokali Oddział rozliczał z Centralą IPN, wg ustalonego przez Centralę wskaźnika procentowego udziału powierzchni zajmowanej przez Oddział w ogólnej powierzchni lokali znajdujących się w dyspozycji IPN w danej lokalizacji⁸. Dwa pozostałe lokale użytkowane były przez Oddział na zasadach najmu. Dotyczyło to lokalu w budynku przy ul. Stawki 2 (o powierzchni 1968,7 m²), wykorzystywanego do celów biurowych oraz lokalu w budynku przy ul. Przasnyskiej 6b (o powierzchni 420 m²), wykorzystywanego do celów magazynowych. (akta kontroli tom I str. 15-63, 72, 87-95, 144-150)

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Wg stanu na dzień 1 stycznia 2025 r., w przypadku lokalu w budynku przy Placu Krasińskich 2/4/6 udział ten wynosił - 39,43%, a w przypadku lokalu w budynku przy ul. Marszałkowskiej 21/25 - 10,07%.

W latach 2022-2024 Oddział wydatkował na utrzymanie i korzystanie z tych lokali ogółem 11 213,6 tys. zł. Struktura tych wydatków oraz procentowy udział poszczególnych rodzajów wydatków w wydatkach ogółem kształtowały się następująco: wydatki z tytułu czynszu za najem lokali – 5 948,7 tys. zł (53,0%); wydatki za media⁹ – 1 110,8 tys. zł (9,9%); wydatki z tytułu tzw. „opłat administracyjnych” – 3 159,2 tys. zł (28,2%); wydatki na usługi obce dotyczące utrzymania lokali w odpowiednim stanie technicznym i eksploatacyjnym¹⁰ – 679,7 tys. zł (6,1%); wydatki z tytułu podatków – 51,1 tys. zł (0,5%); wydatki na ubezpieczenia majątkowe – 2,7 tys. zł (0,02%); pozostałe wydatki¹¹ – 261,4 tys. zł (2,3%).
(akta kontroli tom I str. 84-86)

1.2. Wydatki Oddziału na utrzymanie i eksplantację lokalu przy ul. Strzeleckiej 8, stanowiącego własność IPN, wyniosły w latach 2022-2024 ogółem 707,6 tys. zł. Składały się na nie wydatki na: media – 125,5 tys. zł; opłaty administracyjne – 90,5 tys. zł; usługi obce – 474,6 tys. zł; podatki – 16,1 tys. zł; ubezpieczenia majątkowe – 0,9 tys. zł.
(akta kontroli tom I str. 84)

W przypadku ww. lokalu Oddział nie wykonywał obowiązków właściciela obiektu, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹² oraz w ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹³. Wszystkie tego rodzaju zadania realizowane były przez Spółkę z o.o., której Wspólnota Mieszkaniowa powierzyła administrowanie tą nieruchomością. Powierzchnia użytkowa lokalu znajdującego się w dyspozycji Oddziału stanowiła ok. 12,8% ogólnej powierzchni użytkowej w tym budynku. Zakres działań podejmowanych bezpośrednio przez Oddział ograniczał się do zlecania realizacji prac mających na celu utrzymanie posiadanego lokalu we właściwym stanie technicznym i jego zabezpieczenie na wypadek nieprzewidzianych zdarzeń. Wydatki Oddziału w latach 2022-2024 na sfinansowanie różnego rodzaju prac remontowych lub modernizacyjnych wyniosły ogółem 241,5 tys. zł¹⁴. Ze środków tych sfinansowano w szczególności wykonywanie różnego rodzaju przeglądów, prac konserwacyjnych lub naprawę uszkodzonych urządzeń technicznych i elektrycznych, a także zakup w 2022 r. zabezpieczeń elektronicznych wykrywających zalanie wodą pomieszczeń w Izbie Pamięci (wraz z ich instalacją i uruchomieniem), na co wydatkowano kwotę 43,1 tys. zł. Zlecono również w tym samym roku wykonanie za kwotę 6,8 tys. zł Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego wraz z dokonaniem niezbędnych modyfikacji oznaczeń i funkcjonalności dróg ewakuacyjnych.

(akta kontroli tom I str. 16-20, 64-71; tom V str. 329-342)

1.3. Z obu najmowanych lokali, zlokalizowanych przy ul. Stawki 2 i Przasnyskiej 6b, Oddział korzystał przez cały okres objęty kontrolą, w tym:

⁹ W pozycji tej ujęte zostały wydatki ponoszone przez Oddział bezpośrednio na zapłatę za zużycie energii elektrycznej, energii cieplnej, dostawy wody, odprowadzenia ścieków, wywóz nieczystości oraz wydatki za korzystanie z telefonii stacjonarnej i Internetu. Nie obejmuje ona wydatków za media, które rozliczane były w ramach ustalonej w umowach opłaty administracyjnej.

¹⁰ W pozycji tej ujęte zostały wydatki Oddziału na usługi dotyczące ochrony, konserwacji, naprawy, utrzymanie czystości.

¹¹ W pozycji tej ujęte zostały wydatki Oddziału na najem miejsc parkingowych w garażu podziemnym w budynku przy ul. Stawki 2 oraz na parkingach naziemnych przy budynkach na ul. Stawki 2 oraz na Placu Krasińskich 2/4/6.

¹² Dz. U. z 2025 r. poz. 418.

¹³ Dz. U. z 2025 r. poz. 188.

¹⁴ Z tego: w 2022 r. – 130,0 tys. zł; w 2023 r. – 44,8 tys. zł; w 2024 r. – 63,7 tys. zł; w 2025 r. – 3,0 tys. zł.

- pomieszczenia biurowe w budynku przy ul. Stawki 2 wynajmowano od 15 lipca 2010 r.¹⁵;
- pomieszczenia magazynowe w budynku przy ul. Przasnyskiej 6b wynajmowano od 5 października 2015 r.¹⁶.

Wydatki Oddziału z tytułu wynajmu i utrzymania lokalu przy ul. Stawki 2, wykorzystywanego na cele biurowe, wyniosły w latach 2022-2024 ogółem 8 223,2 tys. zł¹⁷. W skład tej kwoty wchodziły następujące rodzaje wydatków: czynsz za najem lokalu zabezpieczeń elektronicznych – 5 676,5 tys. zł; opłaty administracyjne – 2 164,0 tys. zł; zapłata za media zabezpieczeń elektronicznych 190,7 tys. zł; zapłata za najem miejsc parkingowych – 164,5 tys. zł; zapłata usługi obce dotyczące utrzymania pomieszczeń we właściwym stanie technicznym i użytkowym – 27,5 tys. zł.

Wydatki Oddziału z tytułu najmu i utrzymania lokalu przy ul. Przasnyskiej 6b, wykorzystywanego na cele magazynowe, wyniosły w tym okresie ogółem 624,3 tys. zł¹⁸. W skład tej kwoty wchodziły następujące rodzaje wydatków: czynsz za najem lokalu – 263,8 tys. zł; opłaty administracyjne – 348,2 tys. zł; zapłata za media - 12,3 tys. zł. (akta kontroli tom I str. 15, 84-86, 95, 101-143)

W wyniku analizy postanowień umów dotyczących najmu ww. lokali nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie odpowiedniego zabezpieczania interesów Oddziału. W obu umowach określono w sposób precyzyjny:

- przedmiot najmu (w tym m.in. powierzchnię wynajmowanych lokali i ich lokalizację w danym budynku¹⁹), sposób wykorzystania przez najemcę, okres na jaki zawarte zostały umowy, prawo stron do wcześniejszego wypowiedzenia umowy (z zachowaniem sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia);
- wysokość czynszu i innych dodatkowych opłat należnych od najemcy²⁰, zasady ich waloryzacji²¹ oraz termin i sposób ich zapłaty;
- obowiązki najemcy i wynajmującego w zakresie ubezpieczenia lokali i budynków oraz ich utrzymania we właściwym stanie technicznym.

Postanowienia umowy najmu pomieszczeń magazynowych przy ul. Przasnyskiej 6b nie były zmieniane od czasu jej podpisania do czasu rozpoczęcia kontroli NIK (14 stycznia 2025 r.). Umowa najmu pomieszczeń biurowych przy ul. Stawki 2, od czasu jej podpisania do czasu rozpoczęcia kontroli NIK była aneksowana 16 razy. Zmiany wprowadzone do umowy dotyczyły w szczególności zwiększenia liczby miejsc parkingowych najętych przez Oddział w garażu podziemnym i na parkingu przy budynku²² oraz zwiększenia w 2018 r.²³ powierzchni

¹⁵ Na podstawie umowy najmu z 27 maja 2010 r., ze zm. Zgodnie z aneksem Nr 16 z dnia 5 lipca 2024 r. umowa ma obowiązywać do końca 2025 r.

¹⁶ Na podstawie umowy z dnia 5 października 2015 r., zawartej na czas nieokreślony.

¹⁷ Z tego: w 2022 r. – 2 401,8 tys. zł; w 2023 r. – 2 779,4 tys. zł; w 2024 r. – 3 042,0 tys. zł.

¹⁸ Z tego: w 2022 r. – 185,0 tys. zł, w 2023 r. – 212,7 tys. zł, w 2024 r. – 226,6 tys. zł.

¹⁹ W załącznikach do umów zamieszczono plany tych lokali.

²⁰ Z tytułu korzystania przez najemcę z mediów oraz różnego rodzaju usług świadczonych przez wynajmującego, dotyczących m.in. konserwacji i dozoru urządzeń technicznych, instalacji wodnych, kanalizacyjnych, elektrycznych, przeciwpożarowych, wywozu nieczystości, sprzątania części wspólnych.

²¹ Zgodnie z postanowieniami umów kwota czynszu oraz kwota dodatkowych opłat podlegać miały corocznej waloryzacji przy zastosowaniu ogłaszanego przez Prezesa GUS wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych.

²² Z trzech (według stanu na dzień podpisania umowy) do ośmiu (wg stanu na dzień rozpoczęcia kontroli NIK).

²³ Na podstawie aneksu nr 8 z 18 maja 2018 r. oraz aneksu nr 9 z 22 listopada 2018 r. Pierwotnie Oddział najmował pomieszczenia na 10 piętrze budynku, a następnie na podstawie ww. aneksów, najął dodatkowo pomieszczenia na 6 i 21 piętrze budynku.

najmowanej z przeznaczeniem na działalność biurową, z 572,51 m² na 1968,7 m², z czego 277,05 m² stanowiła tzw. powierzchnia wspólna. Ponadto, aneksem nr 6 z 23 listopada 2016 r., wprowadzono do umowy postanowienia uwzględniające możliwość zmiany warunków w zakresie finansowania działalności Oddziału, poprzez wskazanie, że w przypadku ograniczenia lub nieprzyznania najemcy środków na najem przedmiotu najmu w ustawie budżetowej najemca ma prawo wypowiedzieć umowę z zachowaniem (skróconego) trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia.

(akta kontroli tom I str. 97-143)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że w 2018 r., w związku z koniecznością przekazania nowopowstałej Izbie Dyscyplinarnej powierzchni w budynku przy Placu Krasińskich 2/4/4/6 w Warszawie, zajmowanej dotąd przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i Oddziałowe Biuro Lustracyjne, nastąpiło przeniesienie ww. biur do budynku przy ul. Stawki 2. Było ono optymalne zarówno ze względów organizacyjnych, jak i kosztowych z następujących powodów: niewielkie koszty adaptacji, stabilne koszty czynszu i uprzywilejowana pozycja Oddziału jako najemcy z długim stażem i relatywnie dużą powierzchnią najmu, które gwarantowały stabilność. Nie bez znaczenia dla tej stabilności był również fakt, że wynajmującym jest podmiot, który powstawał w wyniku konsolidacji spółek należących do Skarbu Państwa.

(akta kontroli tom I str. 151-159)

W przypadkach dwóch niżej wymienionych lokali udostępnionych Oddziałowi do użytkowania przez Centralę IPN, wydatki Oddziału na ich utrzymanie w latach 2022-2024 kształtowały się następująco:

- lokal przy Placu Krasińskich 2/4/6 – 1 545,9 tys. zł²⁴;
- lokal przy ul. Marszałkowskiej 21/24 – 15,8 tys. zł²⁵.

Wydatki z tytułu użytkowania lokalu przy Placu Krasińskich 2/4/6 dotyczyły: zapłaty za media – 775,0 tys. zł; opłat administracyjnych – 556,5 tys. zł; usług obcych – 177,5 tys. zł; podatków – 35,0 tys. zł; ubezpieczeń majątkowych – 1,9 tys. zł. Dodatkowo, Oddział wydatkował 96,9 tys. zł²⁶ na wynajem pięciu miejsc parkingowych w tej lokalizacji.

Z tytułu użytkowania w 2024 r. lokalu przy ul. Marszałkowskiej 21/24, wydatkowano 8,4 tys. zł na czynsz za najem oraz 7,4 tys. zł na media.

(akta kontroli tom I str. 84-86, 89-90, 95, 160-166, 170-196, 215-249)

Ponadto w latach 2022-2024 Oddział pięciokrotnie najmował salę konferencyjną w budynku przy ul. Stawki 2 z przeznaczeniem na organizację szkoleń lub spotkań z pracownikami tej jednostki. Cztery takie przypadki wystąpiły w 2022 r. i jeden w 2024 r. Wysokość wydatków Oddziału z tego tytułu wyniosła 2,3 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 96)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił, że z uwagi na lokalizację poszczególnych komórek organizacyjnych Oddziału, skorzystanie z sal konferencyjnych należących do Centrali IPN na potrzeby organizacji ww. spotkań lub szkoleń byłoby bezzasadne. Generowałoby to dodatkowe koszty z tytułu dojazdów pracowników w obie strony, a ich wysokość przekroczyłaby koszt wynajmu sali konferencyjnej w budynku przy ul. Stawki 2. Przy tym Centrala IPN nie dysponuje salą, która byłaby w stanie pomieścić znaczną liczbę pracowników Oddziału. W czterech przypadkach wynajęcie sali konferencyjnej miało miejsce w 2022 r.,

²⁴ Z tego: w 2022 r. – 370,4 tys. zł; w 2023 r. – 609,0 tys. zł; w 2024 r. – 566,5 tys. zł.

²⁵ Całość wydatków z tego tytułu Oddział poniósł w 2024 r.

²⁶ Z tego: w 2022 r. – 28,4 tys. zł; w 2023 r. – 34,3 tys. zł; w 2024 r. – 34,2 tys. zł.

czyli w okresie pandemii COVID-19, tj. w sytuacji, w której konieczne było zachowanie szczególnej ostrożności sanitarnej.

(akta kontroli tom I str. 92-94)

W latach 2022-2025 do czasu kontroli NIK (05 marca 2025 r.) w Oddziale nie przeprowadzano analiz i ocen w sprawie zapotrzebowania na stanowiska pracy i niezbędnej powierzchni biurowej. Nie prowadzono również w tym okresie, w sposób udokumentowany, analiz dotyczących wykorzystywania powierzchni biurowej z uwzględnieniem lokalizacji poszczególnych komórek organizacyjnych i zajmowanych budynków oraz działalności Oddziału jako całości funkcjonalnej. Nie podejmowano działań na rzecz zapewnienia lokalizacji wszystkich komórek organizacyjnych oraz form prowadzenia działalności w jednym miejscu.

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że w ww. okresie nie było zapotrzebowania na taką liczbę nowych stanowisk pracy, która łączyłaby się z koniecznością pozyskiwania nowej powierzchni biurowej. Oddział (w jego ocenie) przyjął optymalne rozwiązania lokalowe, z punktu widzenia funkcjonalności działania. Na Placu Krasińskich 2/4/6 znajduje się Oddziałowe Archiwum, które wymaga odpowiednich pomieszczeń (stropów o odpowiedniej nośności) oraz przechowywania akt we właściwych warunkach. Archiwum znajduje się w budynkach należących do Skarbu Państwa, co zapewnia bezpieczeństwo zasobom i minimalizuje ryzyko przeprowadzki, jakie zaistniałoby w lokalizacjach komercyjnych. W budynku przy ul. Stawki 2 skupiono pozostałe komórki organizacyjne, takie jak: dyrekcja i biura merytoryczne, a także komórki logistyczne takie jak: administracja, finanse i kadry. Działalność tych komórek, w odróżnieniu od Archiwum, może być prowadzona z wykorzystaniem standardowej powierzchni biurowej, możliwej do odtworzenia w przypadku konieczności zmiany lokalizacji. Przy ul. Strzeleckiej 8 zlokalizowana została „Izba Pamięci Strzelecka 8”. Znajduje się ona w budynku, w którym zachowały się pozostałości aresztu NKWD, a następnie Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa. Z powyższego powodu ww. Izba Pamięci może i powinna znajdować się tylko w tym miejscu. Dyrektor wskazał ponadto, że każda przeprowadzka, a zwłaszcza taka, która wiązałaby się z przenosinami komórek organizacyjnych do jednej lokalizacji, wymagałaby poniesienia m.in. wysokich kosztów związanych z koniecznością adaptacji nowych pomieszczeń do potrzeb Oddziału oraz kosztów samej przeprowadzki. W jego ocenie koszty te znacznie przewyższyłyby ewentualne korzyści, wynikające z funkcjonowania Oddziału jako całości funkcjonalnej.

(akta kontroli tom I str. 151-159)

W lokalach wykorzystywanych przez Oddział do prowadzenia działalności nie utworzono pomieszczeń przeznaczonych do celów noclegowych (mieszkań służbowych, pokoi gościnnych, pokoi noclegowych).

(akta kontroli tom I str. 159)

1.4. Wartość netto środków trwałych należących do Oddziału, wg stanu na koniec poszczególnych lat, kształtowała się następująco:

- 2021 r. – 4 783,5 tys. zł (w tym: budynki i lokale – 4 318,8 tys. zł, urządzenia techniczne i maszyny – 304,5 tys. zł, środki transportu – 91,5 tys. zł, inne środki trwałe – 68,7 tys. zł);
- 2022 r. – 4 682,1 tys. zł (w tym: budynki i lokale – 4 212,8 tys. zł, urządzenia techniczne i maszyny – 354,5 tys. zł, środki transportu – 68,6 tys. zł, inne środki trwałe – 46,2 tys. zł);
- 2023 r. – 4 639,7 tys. zł (w tym: budynki i lokale – 4 106,8 tys. zł, urządzenia techniczne i maszyny – 406,0 tys. zł, środki transportu – 45,7 tys. zł, inne środki trwałe – 81,2 tys. zł);

— 2024 r. – 4 595,7 tys. zł (w tym: budynki i lokale – 4 089,1 tys. zł, urządzenia techniczne i maszyny – 387,7 tys. zł, środki transportu – 41,9 tys. zł, inne środki trwałe – 77,0 tys. zł).

Kwota wartości niematerialnych i prawnych²⁷ netto na stanie Oddziału, która na koniec 2021 r. wynosiła 15,3 tys. zł, na koniec kolejnych lat wyniosła 0 zł. Wartość środków trwałych w budowie także wynosiła 0 zł na koniec poszczególnych lat objętych kontrolą NIK.

(akta kontroli tom I str. 33; tom III str. 371, 382, 396)

W ewidencji pozabilansowej Oddziału, dotyczącej obcych środków trwałych, ujęto wartość dwóch samochodów najmowanych przez tę jednostkę, na podstawie umów z dnia 22 sierpnia 2019 r. i 19 października 2021 r. Najem samochodu wynajętego na podstawie umowy z 2019 r. zakończył się 30 października 2023 r. Wartość netto tego rodzaju środków trwałych, wg stanu na koniec roku, kształtowała się następująco: 2021 r. – 193,2 tys. zł; 2022 r. – 159,2 tys. zł; 2023 r. – 87,0 tys. zł; 2024 r. – 72,6 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 345-353; tom III str. 378, 390, 401-402; tom IV str. 5)

1.5. Zasady gospodarowania przez Oddział IPN w Warszawie rzeczowymi składnikami majątku ruchomego określone zostały w Instrukcji sposobu i trybu gospodarowania składnikami rzeczowego majątku ruchomego i wartościami niematerialnymi i prawnymi będącymi w dyspozycji IPN oraz sposobu i trybu ewidencjonowania tego majątku²⁸, wprowadzonej do stosowania w IPN zarządzeniem Prezesa IPN Nr 77/19 z dnia 23 grudnia 2019 r., ze zm.²⁹ Wskazano w niej m.in., że nadzór nad gospodarowaniem składnikami rzeczowymi majątku ruchomego w oddziałach IPN sprawuje dyrektor oddziału IPN. Ewidencjonowanie składników rzeczowych majątku ruchomego w oddziałach IPN należy do właściwości oddziałowego biura administracyjno-gospodarczego, do którego należało również analizowanie na bieżąco stanu składników majątku z uwzględnieniem ich przydatności. Sprawowanie nadzoru i kontroli nad powierzonymi składnikami majątku należało do obowiązków kierowników jednostek i komórek organizacyjnych IPN. Do ich obowiązków należało również wskazanie oddziałowym biurom administracyjno-gospodarczym do dalszego zagospodarowania zbędnych/zużytych składników rzeczowego majątku ruchomego, z podaniem przyczyny ich wycofania z użytkowania. Komisja do oceny przydatności do dalszego użytkowania składników majątku ruchomego, w przypadku oddziałów, podejmowana była przez ich dyrektorów.

(akta kontroli tom I str. 354-381, 396, 399-400)

Zgodnie z zasadami postępowania, określonymi w ww. Instrukcji, dyrektor Oddziału IPN w Warszawie, na podstawie kolejnych zarządzeń, powoływał stałą komisję do przeprowadzenia oceny przydatności składników rzeczowych majątku ruchomego będącego w dyspozycji Oddziału³⁰.

(akta kontroli tom I str. 388-393)

²⁷ Dotyczy wartości niematerialnych i prawnych umarzanych stopniowo: dalej także: WNIP.

²⁸ Dalej: Instrukcja w sprawie sposobu gospodarowania składnikami rzeczowego majątku ruchomego.

²⁹ Wprowadzonymi na podstawie następujących zarządzeń Prezesa IPN: nr 4/21 z 16 lutego 2021 r., Nr 21/21 z 13 lipca 2021 r., Nr 54/22 z 29 grudnia 2022 r.

³⁰ W latach 2022-2024 skład tej komisji ustalony został przez kolejnych dyrektorów Oddziału na podstawie następujących zarządzeń: Nr 1/21 z 1 czerwca 2021 r., ze zm.; Nr 2/23 z 7 grudnia 2023 r.

W latach 2022-2024 ww. Komisja dwukrotnie dokonywała oceny przydatności składników majątku ruchomego Oddziału. Wyniki tych ocen zostały przedstawione w protokołach z 15 listopada 2022 r. oraz z 26 kwietnia 2024 r. Łącznie oceną objęto trzy służbowe samochody osobowe, które zostały wyprodukowane w 2006 r., 2011 r. i 2015 r. W ww. protokołach podano dane dotyczące ich przebiegu, stanu technicznego, ze wskazaniem powstałych usterek w wyniku eksploatacji. Podano również ich szacunkową wartość rynkową ze wskazaniem zastosowanej metodologii oszacowania. Z informacji zamieszczonych w protokole z dnia 15 listopada 2022 r. wynika, że szacunkowa wartość samochodów objętych oceną ustalona została przy użyciu kalkulatora dostępnego w Internecie i internetowych ogłoszeniach o sprzedaży samochodów. Z informacji zamieszczonych w protokole z 26 kwietnia 2024 r. wynika natomiast, że szacunkowa wartość samochodów poddanych w tym przypadku ocenie, ustalona została na podstawie wyceny rzeczoznawcy majątkowego.

Zgodnie z zapisami zamieszczonymi w ww. protokołach, Komisja oceniła dalsze użytkowanie tych trzech samochodów jako ekonomicznie nieuzasadnione i nieopłacalne z uwagi na ich stan techniczny, będący skutkiem ich eksploatacji oraz wniosła o zakwalifikowanie przedmiotowych samochodów do kategorii majątku zbędnego oraz zagospodarowanie w sposób określony w Instrukcji w sprawie sposobu i trybu gospodarowania składnikami rzeczowego majątku ruchomego i wartościami niematerialnymi i prawnymi.

(akta kontroli tom I str. 397, 400-459, 465-506)

Zastępca Dyrektora Oddziału oświadczył m.in., że decyzje w sprawie metody dokonania wyceny wartości rynkowej ww. samochodów podejmowały w 2022 r. i w 2024 r. dwie różne osoby sprawujące w danym czasie nadzór nad Oddziałowym Biurem Administracyjno-Gospodarczym³¹

(akta kontroli tom I str. 460, 463-464)

W związku z ww. ocenami Komisji, Oddział zorganizował i przeprowadził w 2022 r. i w 2024 r. postępowania przetargowe dotyczące sprzedaży tych samochodów. W ich wyniku udało się Oddziałowi sprzedać dwa z trzech samochodów osobowych, które zostały zakwalifikowane do kategorii majątku zbędnego, za łączną kwotę 69,2 tys. zł brutto.

(akta kontroli tom I str. 382-387)

Ww. postępowania w sprawie sprzedaży samochodów przeprowadzone zostały przez Oddział w trybie przetargu publicznego, zgodnie z zasadami postępowania określonymi w §§ 9-22 i § 24 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 października 2019 r. w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa³². Cenę wywoławczą poszczególnych samochodów określono w wysokości równej ich wartości wynikającej z dokonanego oszacowania. Ogłoszenia o ww. przetargach publicznych, zawierające wymagane informacje, zamieszczone zostały w BIP. Od podmiotów, które przedstawiły oferty nabycia samochodów, wyegzekwowano wniesienie wadium, w wysokości 10% wartości ceny wywoławczej samochodu. Czynności związane z przeprowadzeniem przetargów wykonywała trzyosobowa komisja powołana przez Dyrektora Oddziału spośród pracowników tej jednostki. Sprzedaży samochodów dokonano za kwotę wyższą od ceny wywoławczej. W przypadku przetargu zorganizowanego w 2022 r.,

³¹ Dalej także: OBAG.

³² Dz. U. z 2023 r. poz. 2303.

sprzedano samochód za kwotę 39 000 zł brutto, która była o 6000 zł brutto wyższa od jego ceny wywoławczej (33 000 zł brutto). W przypadku przetargu zorganizowanego w 2024 r. sprzedano samochód za kwotę 30 211 zł brutto, która była o 11 zł wyższa od jego ceny wywoławczej (30 200 zł brutto).

W ww. postępowaniach nie udało się sprzedać jednego samochodu, którego cenę wywoławczą określono w 2022 r. w wysokości 14,0 tys. zł brutto, a w 2024 r. – w wysokości 9,2 tys. zł brutto. Mimo nieudanej próby jego sprzedania zorganizowano kolejne postępowanie przetargowe, o którym mowa w § 23 ww. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa. Należy dodać, że wydatki poniesione przez Oddział na jego utrzymanie w latach 2022-2025 (do 7 lutego) wyniosły ogółem 24,1 tys. zł³³.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia, w części zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom I str. 382-387, 400-401, 403-459; tom IV str. 91)

W latach 2022-2025, do czasu kontroli NIK (tj. 11 kwietnia 2025 r.), w Oddziale nie podejmowano działań na rzecz przekazania do oceny i zagospodarowania zbędnych lub zużytych składników majątkowych, innych niż ww. samochody służbowe.

(akta kontroli tom I str. 382-387, 405-406, 432-433)

W wyniku oględzin pomieszczeń magazynowych przy ul. Przasnyskiej 6b, przeprowadzonych w dniu 11 kwietnia 2025 r. przez kontrolerów NIK z udziałem Zastępcy Dyrektora Oddziału, stwierdzono, że w jednej z wydzielonych części tych pomieszczeń (magazyn nr 3), znajdującej się w dyspozycji OBAG, zgromadzone były należące do Oddziału zbędne lub zużyte składniki majątku ruchomego zaliczane do środków trwałych, w tym m.in. drukarki, kserokopiarki, niszczarki, skanery, faksy, a także zużyte krzesła i inne meble biurowe³⁴.

Szerzej o tej sprawie w części wystąpienia pokontrolnego zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str. 118-121, 133, 136-144, 152)

W latach 2022-2024 Oddział IPN w Warszawie nie sprzedawał pracownikom składników rzeczowego majątku trwałego. Składniki takie nie były również w tym okresie przedmiotem wynajmu, dzierżawy, darowizny bądź przekazania na rzecz innych jednostek.

(akta kontroli tom I str. 382-387)

W latach 2022-2024 Oddział nie pozyskiwał środków trwałych w drodze ich najmu, dzierżawy lub leasingu. Na podstawie umów na najem długoterminowy, zawartych przed tym okresem (tj. w 2019 r. i 2021 r.), Oddział korzystał z dwóch najętych samochodów osobowych, przy czym w jednym przypadku najem takiego samochodu zakończył się 31 października 2023 r. (umowa z 2019 r.).

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że nie zamierza kontynuować zawierania umów długoterminowych na najem samochodów osobowych.

(akta kontroli tom I str. 349-350, 383, 385-386, 461, 464)

³³ Złożyły się na nie wydatki za miejsce parkingowe - 21,1 tys. zł, wydatki na ubezpieczenie - 2,8 tys. zł oraz wydatki na prace serwisowe - 0,2 tys. zł.

³⁴ Ze sporządzonego przez OBAG spisu składników majątkowych wynikało, że w pomieszczeniu tym zgromadzono: 77 komputerów stacjonarnych; 39 komputerów z monitorem; 22 komputery przenośne; 45 drukarek; 18 kopiarek; siedem niszczarek; pięć skanerów; dwa faksy.

1.6. W okresie objętym kontrolą Oddział nie prowadził ewidencji zapasów materiałów, towarów oraz nie prowadził gospodarki magazynowej w tym zakresie. (akta kontroli tom II str. 132-136; tom III str. 371, 382, 396)

W zarządzeniu Prezesa IPN Nr 73/18 z dnia 4 grudnia 2018 r. w sprawie zasad (polityki) rachunkowości IPN (ze zm.)³⁵, w załączniku nr 2 „Metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego”, tylko w odniesieniu do Centrali IPN przewidziano prowadzenie ewidencji ilościowo-wartościowej zapasów i tylko w przypadku Centrali IPN ustanowiono obowiązek przekazywania do magazynu wytworzonych produktów, zakupionych towarów i materiałów. W oddziałach IPN zakupy materiałów i towarów miały być odpisywane bezpośrednio w koszty. Oddziałów IPN nie dotyczył również obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorów bibliotecznych. W oddziałach, w których nie prowadzono takiej ewidencji, a zakup książek dokonywany był wyłącznie na wewnętrzne potrzeby pracowników komórek organizacyjnych, ewidencję tych książek prowadzono być na koncie pozabilansowym.

(akta kontroli tom II str. 186-192)

1.7. Szczegółowe zasady przeprowadzania inwentaryzacji w IPN określone zostały w Instrukcji wprowadzonej zarządzeniem Prezesa IPN Nr 39/15 z dnia 29 września 2015 r. (ze zm.). Zasady przeprowadzenia inwentaryzacji określone zostały również w Polityce rachunkowości.

(akta kontroli tom II str. 168-170, 422-439)

W wykonaniu zasad postępowania określonych w ww. Instrukcji, Dyrektor Oddziału, w wydawanych co roku okólnikach w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji w Oddziale, określał m.in.: rodzaje składników majątku podlegających inwentaryzacji w danym roku ze wskazaniem metody, która ma być zastosowana do inwentaryzacji poszczególnych składników; dzień na jaki ma być ustalony stan inwentaryzowanych składników majątku; termin rozpoczęcia i zakończenia czynności inwentaryzacyjnych; skład komisji inwentaryzacyjnej, ze wskazaniem jej przewodniczącego; termin sporządzenia protokołu końcowego z przeprowadzonej inwentaryzacji.

(akta kontroli tom II str. 440-445)

W latach 2022-2024 nie przeprowadzano w Oddziale inwentaryzacji składników majątku trwałego drogą spisu z natury, z uwagi na przeprowadzenie pełnej takiej inwentaryzacji, według stanu na koniec 2021 r. Zgodnie z treścią art. 26 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³⁶ obowiązek przeprowadzenia kolejnej inwentaryzacji przypada na koniec 2025 r.

(akta kontroli tom II str. 440-445, 486)

W Okólniku Dyrektora Oddziału z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji w Oddziale, wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., wskazano, że inwentaryzacji podlega uzgodnienie stanów magazynu produktów drogą spisu z natury, w tym książek zakupionych na potrzeby pracowników, pomimo iż w Oddziale nie była w badanym okresie prowadzona gospodarka magazynowa.

(akta kontroli tom II str. 442-443)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że zamieszczony w ww. Okólniku zapis dotyczący uzgodnienia stanu magazynu w ramach przeprowadzonej inwentaryzacji był błędny, gdyż jednostka ta nie prowadziła już od kilku lat magazynu, w którym przechowywane byłyby książki przeznaczone do sprzedaży.

³⁵ Dalej: Polityka rachunkowości.

³⁶ Dz. U. z 2023, poz. 120, ze zm.

(akta kontroli tom II str. 448-449)

Oddział nie dysponował dokumentacją z inwentaryzacji przeprowadzonej wg stanu na koniec 2022 r. (tj. m.in. protokołami z inwentaryzacji poszczególnych składników majątkowych), pomimo iż zgodnie art. 74 ust. 2 pkt 7 ustawy o rachunkowości, dokumentację z inwentaryzacji powinno się przechowywać przez okres 5 lat.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści niniejszego wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str. 446, 450)

Z dokumentacji przedstawionej przez Oddział do kontroli NIK wynika, że inwentaryzacją wg stanu na koniec 2023 r. i 2024 r. objęte zostały wszystkie wymagane składniki aktywów i pasywów, w tym m.in.:

- w drodze spisu z natury: środki pieniężne w kasie oraz druki ścisłego zarachowania znajdujące się w kasie (tj. dowody księgowe dotyczące wpłat i wypłat z kasy);
- w drodze uzgodnienia lub weryfikacji sald: wartości niematerialne i prawne, środki pieniężne na rachunkach bankowych, należności, obce środki trwałe, książki wydane na rzecz pracowników.

(akta kontroli tom II str. 446-477, 490-555; tom IX str. 151-261, 337-342, 352-353)

W wyniku ww. działań Komisja Inwentaryzacyjna w jednym przypadku stwierdziła występowanie różnicy między danymi z ewidencji księgowej, a danymi z dokumentacji. W protokole z 15 stycznia 2025 r., zawierającym wyniki inwentaryzacji składników majątkowych w drodze weryfikacji sald wg stanu na koniec 2024 r., wykazano niezgodność (na kwotę 2 831,68 zł) pomiędzy wartością książek zaewidencjonowaną po stronie WN na koncie 907 *Książki do użytku wewnętrznego*, a wartością książek wynikającą z dokumentacji. Podano, że przedmiotowa różnica wynika z podwójnie zaksięgowanych w 2018 r. kwot na ww. koncie księgowym, na podstawie tych samych dowodów księgowych. (akta kontroli tom II str. 464)

W protokołach z inwentaryzacji przeprowadzonych przez Komisję Inwentaryzacyjną drogą weryfikacji sald, wg stanu na koniec 2023 r. i 2024 r., w odniesieniu do wartości niematerialnych i prawnych umarzanych stopniowo, jak i pozostałych wartości niematerialnych i prawnych umarzanych jednorazowo³⁷, nie stwierdzono występowania różnic w stosunku do ich wartości ujętych w ewidencji księgowej. (akta kontroli tom II str. 451, 464)

W ramach kolejnej inwentaryzacji tych składników w drodze weryfikacji sald, przeprowadzanej w marcu 2025 r. przez Referat Finansowo-Księgowy, stosownie do postanowień art. 24 ust. 5 pkt 1 i 2 ustawy o rachunkowości, stwierdzone zostały trzy przypadki nabycia przez tę jednostkę w latach 2022-2023 majątkowych praw autorskich lub licencji o wartości powyżej 4 tys. zł, które nie zostały ujęte w ewidencji księgowej PWNiP, a także w księgach inwentarzowych takich składników majątkowych. Dotyczyło to nabycia przez Oddział: autorskich praw majątkowych do filmu pt. „Armia Krajowa – armia inna niż wszystkie”, za kwotę 6 000 zł (faktura z 24 marca 2022 r.); nabycia licencji na wykorzystywanie różnego rodzaju materiałów do filmu pt. „Kobiety Wyklęte”, za kwotę 8 610 zł (faktura z 29 grudnia 2022 r.); nabycia autorskich praw majątkowych do filmu pt. „Akcja Góral” za kwotę 9 000 zł (faktura z 21 marca

³⁷ Dalej także: PWNiP.

2023 r.). Efektem ww. działań było wprowadzenie stosownych korekt w ewidencji księgowej, na podstawie polecenie księgowania PK_12/0193/2024, polegających m.in. na odpowiednim zwiększeniu wielkości kwot ujętych na koncie 020 „Pozostałe wartości niematerialne i prawne”. (akta kontroli tom II str. 528-533)

Główna księgowa, omawiając w piśmie z dnia 25 marca 2025 r. wprowadzone korekty, o których mowa wyżej wskazała, że dotyczą one dowodów księgowych, w przypadku których wyszczególnione w nich zakupy praw autorskich nie zostały rozpoznane jako zakupy składników majątkowych zaliczonych do PWNiP, w konsekwencji czego operacje księgowe związane z ich zakupem nie zostały zaewidencjonowane na stosownych kontach w księgach rachunkowych, jak i w księdze inwentarzowej, dotyczącej tej grupy składników majątkowych.

(akta kontroli tom II str. 531)

Nieujawnienie tych błędów przez Komisję Inwentaryzacyjną było spowodowane ograniczeniem inwentaryzacji wartości niematerialnych i prawnych, do porównania danych ujętych w ewidencji księgowej z danymi wynikającymi z ksiąg inwentarzowych tych składników majątkowych. W ocenie NIK, tego rodzaju postępowanie było niezgodne z zasadami postępowania określonymi w art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości oraz w Instrukcji przeprowadzania inwentaryzacji w IPN wprowadzonej zarządzeniem Prezesa IPN Nr 39/15 z dnia 29 września 2015 r., wskazującymi, że w przypadku przeprowadzania inwentaryzacji drogą weryfikacji sald dane ujęte w księgach rachunkowych powinny być porównywane z odpowiednimi dokumentami.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości. (akta kontroli tom IX str. 91-92, 338, 341)

1.8. Zgodnie z Instrukcją sposobu i trybu gospodarowania składnikami rzeczowego majątku ruchomego i wartościami niematerialnymi i prawnymi będącymi w dyspozycji IPN oraz sposobu i trybu ewidencjonowania tego majątku, wprowadzoną do stosowania zarządzeniem Prezesa IPN nr 77/19 z dnia 23 grudnia 2019 r. (ze zm.)³⁸, Oddział miał obowiązek prowadzenia ewidencji ilościowo-wartościowej, w postaci ksiąg inwentarzowych, m.in. w odniesieniu do wartości niematerialnych i prawnych o wartości z dnia nabycia powyżej 10 tys. zł, a także odrębnie, w odniesieniu do pozostałych wartości niematerialnych i prawnych, o wartości z dnia nabycia od 4 do 10 tys. zł. Prowadzenie takiej ewidencji w oddziałach IPN należało do właściwości oddziałowych biur administracyjno-gospodarczych. Wprowadzenie do ewidencji inwentarzowej składnika majątku następować miało na podstawie dowodów księgowych sprawdzonych pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym oraz ujętych w księgach rachunkowych.

(akta kontroli tom I str. 355-356)

Zgodnie z danymi z ksiąg inwentarzowych prowadzonych w Oddziale dla wartości niematerialnych i prawnych, wg stanu na koniec 2024 r., w latach 2022-2024 jednostka ta nie nabywała tego rodzaju składników majątkowych, w tym m.in. praw do użytkowania: oprogramowania komputerowego (licencji, aktualizacji); różnego rodzaju utworów (w tym m.in. z filmów); stron Internetowych. Wg stanu na dzień jw. w księdze inwentarzowej dotyczącej:

- WNiP, zaewidencjonowane były ogółem cztery tego rodzaju składniki majątkowe, nabyte przez Oddział w latach 2010-2020, o łącznej wartości 60,8 tys. zł brutto (całkowicie umorzone);

³⁸ W treści obowiązującej w okresie objętym kontrolą NIK.

— PWNiP, zaewidencjonowanych było ogółem 68 składników, nabytych przez Oddział w latach 2008-2020, o łącznej wartości 184,8 tys. zł brutto.

(akta kontroli tom I str. 521-526; tom II str. 532-533, 559-564)

Jak wskazano w poprzednim punkcie wystąpienia pokontrolnego, w ewidencji księgowej, a co za tym idzie w księgach inwentarzowych, w latach 2022-2025, do marca 2025 r., nie ujęto trzech przypadków nabycia przez Oddział w latach 2022-2023 składników majątkowych zaliczanych do PWNiP za kwotę ogółem 23 610 zł (w postaci autorskich praw majątkowych lub licencji do korzystania z filmów, zdjęć).

(akta kontroli tom II str. 528-533; tom IX str. 385-387)

W wyniku badania trzech udzielonych przez Oddział zamówień na wyprodukowanie lub zmontowanie filmów nawiązujących do wydarzeń z historii Polski podczas II wojny światowej bądź po jej zakończeniu, wraz przekazaniem autorskich praw majątkowych do tych utworów, stwierdzono że wydatki poniesione przez Oddział z tego tytułu kształtowały się następująco: film pt. „Armia Krajowa – armia inna niż wszystkie” – 38,0 tys. zł (w tym 6,0 tys. zł – za przeniesienie autorskich praw majątkowych); film pt. „Kobiety Wyklęte” – 29,0 tys. zł (w tym 2,0 tys. zł - za przeniesienie autorskich praw majątkowych³⁹); film pt. „Akcja Góral” – 84,9 tys. zł (w tym 9,0 tys. zł - za przeniesienie autorskich praw majątkowych). We wszystkich ww. przypadkach przekazanie Oddziałowi majątkowych praw autorskich dokonane zostało na podstawie pisemnych umów, zawartych z wykonawcami filmów, w których wskazano m.in., że z chwilą przejęcia dzieła, wykonawca przenosi na zamawiającego prawa majątkowe do nieograniczonego w czasie i przestrzeni korzystania i rozporządzania dziełem, w całości i we fragmentach, w kraju i zagranicą, oraz udziela zamawiającemu wyłączne prawo zezwalania na wykonywania autorskich praw zależnych. Wskazano także pola eksploatacji, których dotyczyło przeniesienie ww. praw.

(akta kontroli tom VI str. 157-196; tom IX str. 286-332)

Oddział otrzymane filmy umieścił na kanale YouTube, w ogólnodostępnym kanale IPNtv. Stwierdzono jednak, że film „Armia Krajowa – armia inna niż wszystkie”, został zamieszczony na tym kanale w dniu 24 lutego 2022 r., tj. 20 dni przed datą zarejestrowania w systemie ESSEW wniosku zakupowego nr 274/2022 w sprawie udzielenia zamówienia na montaż tego filmu (16 marca 2022 r.) oraz 22 dni przed datą zawarcia umowy na wykonanie tego zadania (18 marca 2022 r.).

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej omówienie nieprawidłowości.

(akta kontroli tom IX str. 289-299, 332-336)

W latach 2022-2024, w Oddziale nie prowadzono rejestru zawartych przez tę jednostkę umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworów, mimo iż w załączniku nr 2 do Polityki rachunkowości, pn. Metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego (w części zawierającej opis charakterystyki składników majątku zaliczanych do wartości niematerialnych i prawnych), zobowiązano Centralę i oddziały IPN do prowadzenia takiego rejestru.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej omówienie stwierdzonych nieprawidłowości.

³⁹ Na potrzeby wykonania tego filmu Oddział zakupił dodatkowo licencje od innych podmiotów na wykorzystanie do tego celu zdjęć i materiałów filmowych.

(akta kontroli tom II str. 186; tom III str. 162-173; tom IX str. 337, 339-340)

W latach 2022–2025 (I kw.) Oddział IPN wydatkował ogółem 33,3 tys. zł na nabycie praw do korzystania z sześciu różnego rodzaju programów komputerowych (2,3 tys. zł w 2022 r., 5,0 tys. zł w 2023 oraz 26,0 tys. zł w 2024 r.). Nabyte w tym okresie prawa do korzystania z oprogramowania komputerowego, poza jednym przypadkiem (zakup licencji na korzystanie z aplikacji służącej m.in. do projektowania graficznego), dotyczyły standardowego oprogramowania biurowego. W ww. okresie Oddział nie ponosił kosztów z tytułu użytkowania stron Internetowych.

(akta kontroli tom IX str. 143-150)

W wyniku badania dokumentacji dotyczącej zakupu licencji na korzystanie z aplikacji „Creative Cloud”⁴⁰ za kwotę 4,7 tys. zł, stwierdzono, że zgodnie z uzasadnieniem podanym we wniosku zakupowym nr 170/2024, pozyskanie licencji na ww. oprogramowanie było niezbędne do wykonywania czynności służbowych przez pracownika Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej, wykonującego zadania na rzecz Oddziału związane z grafiką komputerową. Okres, na który pozyskano prawo do korzystania z tej licencji, wynosił 12 miesięcy i z tego powodu zakup ten nie kwalifikował się do ujęcia w ewidencji księgowej PWNiP. W okresie objętym kontrolą NIK było to jedyne oprogramowanie graficzne tego typu, jakim dysponował Oddział.

(akta kontroli tom IX str. 269-279)

1.9. Wg stanu na dzień 1 stycznia 2022 r. Oddział IPN w Warszawie posiadał ogółem sześć samochodów wykorzystywanych do celów służbowych, z których cztery nabył w latach 2011-2020 (trzy w drodze kupna, a jeden z Centrali IPN). Pozostałe dwa samochody zostały pozyskane w drodze najmu w 2019 i 2021 r. W latach 2022-2025 (wg stanu na dzień 7 lutego 2025 r.) Oddział kupił jeden nowy samochód osobowy (w dniu 2 lipca 2024 r.). Jednocześnie w ww. okresie Oddział sprzedał dwa z posiadanych samochodów (jeden w dniu 22 grudnia 2022 r., a drugi w dniu 20 stycznia 2025 r.), które zostały wcześniej uznane za zbędne lub zużyte składniki majątku ruchomego. Ponadto w dniu 31 października 2023 r. wygasła umowa dotycząca najmu przez Oddział jednego z samochodów służbowych.

(akta kontroli tom IV str. 4-5)

W latach 2022-2025 (do dnia 7 lutego 2025 r.) Oddział wydatkował na utrzymanie i eksploatację samochodów służbowych ogółem 592,7 tys. zł. Wysokość wydatków ponoszonych na ten cel przez Oddział stopniowo się zmniejszała i wynosiła: w 2022 r. – 221,3 tys. zł; 2023 r. – 196,3 tys. zł; 2024 r. – 161,1 tys. zł; w 2025 r. (do 7 lutego) – 14,0 tys. zł. Zmniejszenie wydatków spowodowane było mniejszymi kosztami zakupu paliwa, a w 2024 r. dodatkowo mniejszymi niż w poprzednich latach, wydatkami na najem samochodów⁴¹. Wydatki Oddziału z tych tytułów oraz ich udział procentowy w wydatkach ogółem na utrzymanie i eksploatację samochodów służbowych kształtowały się następująco:

- wydatki na zakupy paliwa: 2022 r. – 48,1 tys. zł (21,7%); 2023 r. – 29,2 tys. zł (14,9%); 2024 r. – 27,2 tys. zł (16,9%); 2025 r. – 1,1 tys. zł (7,9%);
- wydatki na najem samochodów: 2022 r. – 89,7 tys. zł (40,5%); 2023 r. – 82,4 tys. zł (42,0%); 2024 r. – 46,9 tys. zł (29,1%); 2025 r. – 3,9 tys. zł (27,9%).

⁴⁰ Służącej m.in. do projektowania graficznego.

⁴¹ Z uwagi na koniec najmu jednego z dwóch najętych samochodów.

Wysokość pozostałych rodzajów wydatków ponoszonych przez Oddział na ten cel oraz ich udział procentowy w wydatkach ogółem kształtowały się w tym okresie następująco:

- wydatki na parkowanie⁴²: 2022 r. – 56,4 tys. zł (25,5%); 2023 r. – 58,6 tys. zł (29,8%); 2024 r. – 57,4 tys. zł (35,6%); 2025 r. – 8,5 tys. zł (60,7%);
- wydatki na naprawy i serwisowanie: 2022 r. – 4,6 tys. zł (2,1%); 2023 r. – 4,3 tys. zł (2,2%); 2024 r. – 6,8 tys. zł (4,2%); 2025 r. – 0 zł.
- wydatki na ubezpieczenie: 2022 r. – 5,9 tys. zł (2,7%); 2023 r. – 6,1 tys. zł (3,1%); 2024 r. – 11,7 tys. zł (7,3%); 2025 r. – 0.
- wydatki na myjnię i czyszczenie: 2022 r. – 6,6 tys. zł (3,0%); 2023 r. – 7,0 tys. zł (3,6%); 2024 r. – 6,4 tys. zł (4,0%); 2025 r. – 0,4 tys. zł (2,9%).
- pozostałe wydatki⁴³: 2022 r. – 10,0 tys. zł (4,5%); 2023 r. – 8,7 tys. zł (4,4%); 2024 r. – 4,7 tys. zł (2,9%); 2025 r. – 0,1 tys. zł (0,6%).

(akta kontroli tom IV str. 62, 89-96)

Zasady korzystania ze służbowych pojazdów osobowych IPN zostały uregulowane zarządzeniem Prezesa IPN Nr 40/11 z dnia 12 października 2011 r. (ze zm.). Określono w nim m.in., że potrzeby transportowe jednostek i komórek organizacyjnych oddziału IPN są realizowane na podstawie:

- zleceń zatwierdzanych przez ich kierowników – w przypadku wyjazdów poza granice miasta będącego siedzibą oddziału IPN;
- kart drogowych – w pozostałych przypadkach.

Nadzór nad gospodarowaniem samochodami sprawuje dyrektor oddziału IPN, do którego kompetencji należy także podejmowanie decyzji o wycofaniu samochodu z eksploatacji, ze względu na przesłanki ekonomiczne, użytkowe oraz bezpieczeństwo.

W Oddziale nie opracowano dodatkowych wewnętrznych regulacji dotyczących tego zagadnienia.

(akta kontroli tom IV str. 62, 64-88)

W latach 2022-2025 (do 28 marca 2025 r.) w Oddziale nie zawierano umów długotrwałego użytkowania samochodów służbowych przez kierownictwo tej jednostki. Nie zawierano również, w tym okresie, umów dotyczących krótkotrwałego użyczenia samochodów służbowych pracownikom Oddziału do celów prywatnych. Nie miały miejsca też wypadki drogowe z udziałem samochodów służbowych należących do Oddziału.

(akta kontroli tom IV str. 63)

Zakres wykorzystywania w Oddziale służbowych samochodów, biorąc pod uwagę liczbę przejechanych przez nie kilometrów, stopniowo się zmniejszał w badanym okresie. W 2022 r. wynosił ogółem 79,7 tys. km, w 2023 r. – 51,8 tys. km, w 2024 r. – 41,1 tys. km. W I kw. 2025 r. łączna liczba km przejechanych przez samochody służbowe Oddziału wyniosła 9,9 tys. km. Spośród sześciu samochodów służbowych, którym Oddział dysponował w 2022 r., dwa nie były w tym roku wykorzystywane do podróży służbowych. Były to samochody, które zostały przeznaczone do sprzedaży jako zbędne i zużyte składniki majątku trwałego. Cztery pozostałe samochody służbowe przejechały w tym roku od 13,6 tys. do 26,8 tys. km. W 2023 r. liczba ta wyniosła od 8,3 tys. do 16,5 tys. km. Najmniejszą liczbę kilometrów przejechał w tym roku samochód, którego najem skończył się 31 października 2023 r. W 2024 r. cztery samochody

⁴² W wydatkach z tego tytułu uwzględniono sumę wydatków za najem miejsc parkingowych oraz opłat za parkowanie w Strefie Płatnego Parkowania.

⁴³ W wydatkach tych uwzględniono m.in. wydatki za przejazdy autostradami oraz pozostałe wydatki z tytułu zakupów różnego rodzaju asortymentu na potrzeby eksploatacji samochodów.

służbowe przejechały od 1,9 tys. do 20,9 tys. km. Najmniej przejechanych kilometrów w tym roku miał samochód, który został sprzedany przez Oddział jako zbędny lub zużyty składnik majątku ruchomego na początku 2025 r., a następnie nowy samochód zakupiony przez Oddział w połowie 2024 r. (5,2 tys. km.)⁴⁴. W I kw. 2025 r. trzy samochody służbowe przejechały od 2,4 tys. do 4,3 tys. km. Najdłuższą trasę przejechał samochód służbowy zakupiony przez Oddział w 2024 r., a najkrótszą samochód kupiony przez Oddział w 2020 r. Trzecim samochodem wykorzystywanym w tym okresie do podróży służbowych był samochód najmowany przez Oddział od 2021 r.

(akta kontroli tom IV str. 517, 521, 523)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił, że liczba kilometrów przejechanych przez samochody służbowe Oddziału w latach 2022-2024 wynikała z zakresu zapotrzebowania na ich użytkowanie przez pracowników Oddziału.

(akta kontroli tom IV str. 568-569)

W wyniku badania dokumentacji (tj. tzw. Kart drogowych) użytkowania przez Oddział pięciu samochodów służbowych w wybranych miesiącach z okresu 2022-2025⁴⁵ stwierdzono m.in., że w wytypowanych miesiącach cztery z ww. samochodów były wykorzystywane do odbywania przejazdów służbowych. Nie użytkowano samochodu służbowego nr rej. WI5164F, który po zakwalifikowaniu go do zbędnych/zużytych składników mienia ruchomego, próbowano sprzedać w 2022 r. i 2024 r. Średnia miesięczna liczba dni wykorzystania tych pojazdów w wytypowanych miesiącach wyniosła 18,8 dni, natomiast średnia miesięczna liczba przejechanych przez nie kilometrów wyniosła 1441,6 km. W odniesieniu do poszczególnych samochodów dane te kształtowały się następująco: samochód o nr rej. WI817NX – 21,5 dni, 1521,5 km; WIND4805A – 19,3 dni, 1660,0 km; o nr rej. WI500EG – 14,3 dni, 1278,0 km; o nr rej. WI187KR – 13,0 dni, 1306,8 km. Ostatni z tych pojazdów w jednym z miesięcy, które objęte zostały badaniem, wykorzystywany był tylko dwukrotnie (w dniach 11 i 28 lutego 2022 r.).

(akta kontroli tom IV str. 58, 63, 560-565)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że częstotliwość wykorzystywania samochodów służbowych wynikała z bieżących potrzeb zgłaszanych przez biura merytoryczne Oddziału. W lutym 2022 r. trwała jeszcze pandemia, stąd ilość działań wiążących się z koniecznością bezpośrednich kontaktów międzyludzkich była mniejsza niż w okresie pozapandemicznym.

(akta kontroli tom IV str. 566-567)

Zgodnie z § 3 ust. 4 zarządzenia Prezesa IPN Nr 40/11 z dnia 12 października 2011 r. (ze zm.) w sprawie korzystania ze służbowych samochodów osobowych IPN, potrzeby transportowe komórek organizacyjnych oddziału IPN miały być realizowane, w przypadku wyjazdów poza granice miasta będącego siedzibą

⁴⁴ Dane dotyczące najmniejszej liczby przejechanych kilometrów nie uwzględniają samochodu służbowego zakwalifikowanego przez Oddział w 2022 r. i następnie w 2024 r. do składników majątku ruchomego zbędnych i zużytych, którego nie udało się sprzedać w wyniku kolejnych przetargów publicznych zorganizowanych w tych latach. Samochód ten przejechał po 30 km w 2023 r. i 2024 r.

⁴⁵ W odniesieniu do poszczególnych samochodów służbowych badaniem objęto następujące miesiące ich użytkowania: nr rej. WI500EG – luty w 2022 r. i 2024 r. oraz październik w 2023 r.; nr rej. WI5164F – luty w 2023 r. i 2025 r. oraz październik w 2024 r.; nr rej. WIND4805A – październik w 2022 r. oraz luty w 2023 r. i 2025 r.; nr rej. WI187KR – luty w 2022 r. i 2025 r. oraz październik w 2023 r. i 2024 r.; nr rej. WI817NX – październik w 2024 r. oraz luty w 2025 r.

oddziału IPN, na podstawie zleceń zatwierdzanych przez kierowników, których wzór stanowił załącznik nr 2 do zarządzenia.

(akta kontroli tom IV str. 64-88)

Z informacji zamieszczonych w kartach drogowych objętych badaniami kontrolnymi, dotyczącymi wykorzystania pięciu wybranych samochodów służbowych w wybranych miesiącach, wynika, że w 46 przypadkach samochody służbowe wykorzystane zostały do podróży poza granice m.st. Warszawy⁴⁶. W przypadku 38 z tych wyjazdów stosowne zlecenia na samochód służbowy zostały wystawione i podpisane przez Dyrektora Oddziału lub kierowników komórek organizacyjnych. Określono w nich m.in. dzień wyjazdu, miejsce docelowe oraz cel wyjazdu⁴⁷.

W przypadku pozostałych ośmiu wyjazdów poza granice m.st. Warszawy nie wystawiono takich zleceń. Wszystkie te przypadki dotyczyły podróży służbowych Dyrektora Oddziału.

(akta kontroli tom IV str. 97-522, 524-563)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że podróże samochodami służbowymi z jego udziałem nie odbywały się na podstawie zleceń, gdyż zlecenia takie musiałyby wystawić sam sobie.

(akta kontroli tom IV str. 517-518, 521-522)

1.10. W latach 2022-2025 Oddział dysponował ogółem 13 miejscami parkingowymi. Osiem z nich znajdowało się na ul. Stawki 2 w Warszawie, z czego sześć usytuowanych było w garażu podziemnym budynku zlokalizowanego pod tym adresem, a dwa na parkingu naziemnym przy tym budynku. Pozostałe pięć miejsc parkingowych usytuowanych było w garażu podziemnym kompleksu budynków zlokalizowanych na Placu Krasińskich 2/4/6 w Warszawie. Miejsca parkingowe na ulicy Stawki 2 najmowane były przez Oddział na podstawie umowy z dnia 27 maja 2010 r., obejmującej również lokale biurowe w budynku przy ul. Stawki 2. Miejsca parkingowe w kompleksie budynków przy Placu Krasińskich 2/4/6 najmowane były w latach 2022-2025 na podstawie trzech kolejnych umów⁴⁸.

Wydatki Oddziału z tytułu zapłaty za najem ww. miejsc parkingowych w latach 2022-2024 wyniosły ogółem 261,4 tys. zł, z czego 164,5 tys. zł stanowiły wydatki za miejsca parkingowe zlokalizowane przy ul. Stawki 2, a 96,9 tys. zł za miejsca parkingowe zlokalizowane na Placu Krasińskich 2/4/6.

(akta kontroli tom I str. 84-86, 95, 114-143, 160-166, 170-196, 215-249)

We wnioskach zakupowych, poprzedzających zawarcie w 2023 r. dwóch kolejnych umów na najem miejsc parkingowych w kompleksie budynków na Placu Krasińskich 2/4/6, jako uzasadnienie do udzielenia zamówień w tym zakresie wskazano, że przedmiotowe miejsca parkingowe są niezbędne dla właściwego użytkowania pojazdów służbowych oraz umożliwienia dostaw materiałów.

(akta kontroli tom I str. 167-169. 212-214)

⁴⁶ W ośmiu przypadkach dotyczyło to wyjazdów samochodu o nr rej. WI500EG, w 15 – samochodu o nr rej. WIND4805A, w 18 – samochodu o nr rej. WI187KR, w pięciu - samochodu o nr rej. WI817NX.

⁴⁷ Celami wyjazdów, zgodnie z informacjami podanymi w zleceniach, był m.in.: udział pracowników Oddziału w różnego rodzaju projektach, wydarzeniach, konferencjach, naradach, spotkaniach; przewożenie elementów wystawy i materiałów edukacyjnych do wykorzystania podczas różnego rodzaju wydarzeń; przesłuchiwanie świadków; lustracje i upamiętnianie miejsc pamięci.

⁴⁸ Tj. na podstawie następujących umów: z 1 stycznia 2020 r. (od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r.), z 19 stycznia 2023 r. (od 1 stycznia do 31 maja 2023 r.); z 1 czerwca 2023 r. (od 1 czerwca 2023 r. – umowa zawarta na okres do 31 maja 2026 r.).

W wyniku przeprowadzonych przez kontrolerów NIK oględzin w dniu 11 kwietnia 2025 r. dotyczących sposobu wykorzystania przez Oddział ww. miejsc parkingowych stwierdzono, że:

- spośród sześciu miejsc parkingowych zlokalizowanych w parkingu podziemnym budynku przy ul. Stawki 2, w momencie oględzin trzy były zajęte, w tym dwa zajmowane były przez samochody służbowe Oddziału, a jedno przez pojazd nienależący do tej jednostki;
- z dwóch miejsc parkingowych znajdujących się na parkingu naziemnym przy ww. budynku, jedno zajęte było przez samochód służbowy Oddziału, a drugie nie było zajęte;
- miejsca parkingowe dla samochodów Oddziału zlokalizowane w parkingu podziemnym kompleksu budynków przy Placu Krasińskich 2/4/6 nie były oznaczone (wyodrębnione), a w czasie oględzin samochody służbowe należące do Oddziału zajmowały dwa miejsca na tym parkingu.

(akta kontroli tom II str. 122-124, 129-131)

Umowa z 1 czerwca 2023 r. na najem pięciu miejsc na parkingu podziemnym w kompleksie budynków przy Placu Krasińskich 2/4/6, nie określała sankcji (np. w formie kar umownych), które mogą być zastosowane przez Oddział w sytuacji braku wolnych miejsc parkingowych, w powiązaniu z brakiem wyznaczenia na tym parkingu konkretnych miejsc do parkowania dla Oddziału.

(akta kontroli tom I str. 215-250)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił m.in., że jednostka ta jest jednym z trzech głównych użytkowników miejsc parkingowych w tej lokalizacji. Opisana ww. sytuacja nie miała dotychczas miejsca i najprawdopodobniej nie będzie miała miejsca w przyszłości, z uwagi na dość dużą liczbę miejsc parkingowych w stosunku do liczby miejsc faktycznie zajmowanych przez parkujących. Z tego powodu nie widziano konieczności wprowadzenia do umowy zapisów dotyczących kar umownych. Oddział jednak rozważył podjęcie stosownych działań mających na celu oznaczenie lub wygrodzenie miejsc parkingowych dla samochodów służbowych tej jednostki, jak również wprowadzenie stosownych zapisów o karach umownych.

(akta kontroli tom II str. 153-155)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału IPN w Warszawie, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niezgodnie z zasadami postępowania określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 października 2019 r. w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa prowadzono w 2022 r. w Oddziale działania na rzecz zbycia w drodze sprzedaży jednego z samochodów służbowych, który został zakwalifikowany do majątku zbędnego/zużytego. Nie zorganizowano drugiego przetargu na jego sprzedaż na zasadach określonych w § 23 ww. rozporządzenia. Kolejne postępowanie przetargowe w sprawie jego sprzedaży podjęto dopiero w 2024 r.

W ocenie NIK, było to nie tylko niezgodne z przywołanymi wyżej zasadami postępowania, ale było również działaniem niegospodarnym. Ww. samochód, z uwagi na jego zły stan techniczny, nie był przez Oddział użytkowany w tym czasie, a Oddział poniósł wydatki na jego utrzymanie w kwocie ogółem 24 167,55 zł (w tym z tytułu zapłaty: za miejsce parkingowe przez niego zajmowane – 21 134,85 zł; za ubezpieczenie – 2 836,70 zł; za serwisowanie – 196,00 zł). Wartość rynkowa tego samochodu, wg kolejnych oszacowań, zmniejszyła się w tym okresie z 14,0 tys. zł do 9,2 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 400-414, 421-423, 432-447, 450-451; tom IV str. 91)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił m.in., że drugie postępowanie w sprawie sprzedaży samochodu, którego nie udało się zbyć w 2022 r., przeprowadzono dopiero w 2024 r., (tj. po ok. dwóch latach), z uwagi na zmianę osób zarządzających Oddziałowym Biurem Administracyjno-Gospodarczym, co wiązało się z koniecznością zapoznania się ze specyfiką i rodzajem znajdujących się w nim spraw i wymagało czasu na podjęcie stosownych decyzji.
(akta kontroli tom I str. 397, 401, 527-530)

W ocenie NIK, przywołane przez Zastępcę Dyrektora argumenty nie uzasadniają tak długiej zwłoki w podejmowaniu przez Oddział kolejnych działań na rzecz sprzedaży przedmiotowego samochodu służbowego.

2. W okresie objętym kontrolą, w Oddziale nie podejmowano działań na rzecz zagospodarowania zbędnych lub zużytych składników rzeczowych majątku ruchomego, innych niż samochody służbowe, pomimo zgromadzenia dużej ich liczby w pomieszczeniach magazynowych przy ul. Przasnyskiej 6b. W ocenie NIK, stanowiło to naruszenie zasad postępowania określonych w § 5 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa, zgodnie z którymi Oddział zobowiązany był do prowadzenia na bieżąco analizy majątku ruchomego pod względem jego stanu technicznego oraz przydatności do użytkowania oraz przekazywania zbędnych lub zużytych składników ww. majątku do oceny przez powołaną do tego celu komisję, dla ustalenia dalszego z nimi postępowania.
(akta kontroli tom II str. 118-121, 132-152)

Zastępca Dyrektora w oświadczeniu i wyjaśnieniach w tej sprawie wskazywał m.in., że proces likwidacji ww. sprzętu jest skomplikowany i składa się z wielu etapów. Urządzenia drukujące/skanujące mają wbudowaną pamięć, a do likwidacji sprzętu z takimi danymi konieczna jest specjalistyczna firma. Ponadto do właściwego przeprowadzenia procedury potrzebne są co najmniej cztery osoby z OBAG, co utrudnia bieżącą pracę. W latach 2023-2024 zbędne i zużyte składniki majątkowe przechowywane od wielu lat w tym magazynie zostały uporządkowane oraz zaewidencjonowane. Działania w tej sprawie podjęte zostały w wyniku decyzji obecnego Dyrektora Oddziału i obecnego Naczelnika OBAG.
(akta kontroli tom II str. 120; tom III str. 352, 503-504)

W ocenie NIK ww. argumenty nie tłumaczą braku bieżących w latach 2022-2025 (do czasu kontroli NIK) działań na rzecz zagospodarowania zbędnych składników majątkowych na zasadach określonych w § 5 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa, zwłaszcza, że nie wszystkie zbędne składniki majątkowe zgromadzone w tym magazynie (w tym np. meble), wymagały zastosowania specjalnych procedur do przeprowadzenia procesu ich likwidacji.

3 Oddział nie dysponował dokumentacją z inwentaryzacji przeprowadzonej wg stanu na koniec 2022 r. (tj. protokołami z inwentaryzacji poszczególnych składników majątkowych), co stanowiło naruszenie postanowień art. 74 ust. 2 pkt 7 ustawy o rachunkowości, zgodnie którymi dokumentację z inwentaryzacji powinno się przechowywać przez okres 5 lat.

(akta kontroli tom II str. 446, 450; tom IX str. 353)

Główna Księgowa, zatrudniona w Oddziale od dnia 1 kwietnia 2023 r., nie była w stanie podać przyczyn braku ww. dokumentacji. W złożonym oświadczeniu wskazała m.in., że przejęcie przez nią stanowiska od poprzedniego głównego księgowego nie miało charakteru formalnego oraz, że nie sporządzono

na tę okoliczność dokumentacji. Podała ponadto, że z rozmowy telefonicznej przeprowadzonej z poprzednim głównym księgowym wynika, że przedmiotowa inwentaryzacja została przeprowadzona.

(akta kontroli tom IX str. 46, 48-49, 121-126, 353)

4 W inwentaryzacji wartości niematerialnych i prawnych, przeprowadzonych przez Komisję inwentaryzacyjną wg stanu na koniec 2023 r. i 2024 r., nie przestrzegano zasad postępowania określonych w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości oraz w Instrukcji przeprowadzania inwentaryzacji w IPN i w okólnikach dyrektora Oddziału w sprawie przeprowadzenia ww. inwentaryzacji. Zgodnie z ww. regulacjami inwentaryzacja tego rodzaju składników majątkowych polegać miała na weryfikacji stosownych sald z ewidencji księgowej poprzez ich porównanie z dokumentacją. Zamiast sprawdzania zgodności danych podanych w ewidencji księgowej z danymi wynikającym z dokumentacji źródłowej, dotyczącymi nabycia przez Oddział tego rodzaju składników majątkowych oraz ich amortyzacji, Komisja inwentaryzacyjna ograniczyła się do porównania danych z ewidencji księgowej z danymi zamieszczonymi w księgach inwentarzowych.

(akta kontroli tom II str. 424, 426, 442-445, 451, 464; tom IX str. 89-92)

Naczelnik OBAG, przewodnicząca Komisji przeprowadzających ww. inwentaryzację, wyjaśniła, że w ich trakcie sprawdzano zgodność księgi inwentarzowej z wydrukami z ewidencji księgowej. Nie wyciągano pojedynczych dokumentów, gdyż (w jej ocenie) nie byłoby możliwe zakończenie inwentaryzacji w wyznaczonym terminie, przy tak szczegółowo badanych przez Komisję dokumentach.

(akta kontroli tom IX str. 89-92)

W odniesieniu do ww. wyjaśnień NIK zauważa, że ograniczanie sposobu przeprowadzenia inwentaryzacji dotyczącej wartości niematerialnych i prawnych do porównania danych z ewidencji księgowej z danymi z ksiąg inwentarzowych nie pozwalało na ujawnienie ewentualnych powstałych wcześniej błędów (popołnionych przez głównego księgowego Oddziału na etapie księgowania operacji księgowych związanych z nabyciem ww. składników majątkowych), analogicznych do ujawnionych w marcu 2025 r.

(akta kontroli tom II str. 528-533)

5 W Oddziale nie prowadzono w latach 2022-2024 rejestru umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych, pomimo stosownych wymogów określonych w załączniku nr 2 do Polityki rachunkowości, pn. Metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego.

(akta kontroli tom II str. 186; tom III str. 162-173; tom IX str. 337, 339-340)

W wyjaśnieniach Głównej Księgowej w tej sprawie, przekazanych przez Zastępcę Dyrektora Oddziału, wskazano, że w latach 2022-2024 Oddział prowadził papierową wersję rejestru umów o dzieło w formie wykazu spraw.

(akta kontroli tom IX str. 337, 339-340)

NIK zauważa zatem, że prowadzone w Oddziale w latach 2022-2024 wykazy spraw, o których mowa w tych wyjaśnieniach, dotyczące zawarcia umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi, nie mogą być utożsamiane z rejestrem umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych, m.in. z uwagi na fakt, że zawierały one wyłącznie informacje o osobach fizycznych, których dotyczyły poszczególne sprawy oraz o dacie wszczęcia i jej zakończenia. Nie zamieszczono w nich informacji o przedmiocie poszczególnych spraw, sposobie ich załatwienia, umowach zawartych w wyniku ich procedowania, w tym w szczególności o umowach, których przedmiotem było przeniesienie

na Oddział autorskich praw majątkowych do utworów powstałych w wyniku realizacji umów. Wykazy te nie zawierały ponadto informacji o postępowaniach, w wyniku których zawarte zostały umowy z podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą (tj. inne niż cywilnoprawne), a których przedmiotem było nabycie przez Oddział autorskich praw majątkowych w stosunku do dzieł/utworów (np. zbiorów zdjęć, filmów). (akta kontroli tom III str. 162-173)

6 Ustalono, że film „Armia Krajowa – armia inna niż wszystkie”, został umieszczony przez Oddział na kanale YouTube w dniu 24 lutego 2022 r., tj. 20 dni przed datą (16 marca 2022 r.) zarejestrowania wniosku nr 274/2022 w sprawie zlecenia wykonania montażu tego filmu oraz 22 dni przed datą zawarcia umowy na udzielenie tego zamówienia i przekazanie Oddziałowi autorskich praw majątkowych do tego dzieła (18 marca 2022 r.).

(akta kontroli tom IX str. 289-299, 332-336)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił m.in., że tego rodzaju sytuacja nie powinna mieć miejsca. Obecnie trudno wytłumaczyć dlaczego tak się stało, gdyż pracownik, który zamieścił film na kanale YouTube, nie pracuje już w Oddziale, a był naczelnik OBEN, odpowiedzialny w tym okresie za jego działalność, zmarł.

(akta kontroli tom IX str. 334, 336)

OCENA CZĄSTKOWA

Oddział nie zawsze w sposób prawidłowy gospodarował posiadanymi składnikami majątkowymi. Stwierdzono bowiem występowanie różnego rodzaju nieprawidłowości w ww. zakresie, które dotyczyły w szczególności: nieuzasadnionej zwłoki w podejmowaniu działań na rzecz zagospodarowania, w tym sprzedaży zbędnych i zużytych składników majątkowych; nieprzechowywania dokumentacji z inwentaryzacji przeprowadzonej w 2022 r.; nieprawidłowego sposobu przeprowadzania inwentaryzacji wartości niematerialnych i prawnych, niewywiązywania się przez Oddział z obowiązku prowadzenia rejestru zawartych umów dotyczących nabycia autorskich praw majątkowych do dzieł (utworów). Wyniki kontroli nie wykazały natomiast niegospodarności i niecelowości działania Oddziału, w odniesieniu do innych zagadnień objętych badaniami kontrolnymi w tym obszarze, dotyczących m.in. najmu i wykorzystania lokali do celów biurowych i magazynowych oraz rozliczeń z tego tytułu; gospodarowania posiadaną flotą samochodową; dokonywania zakupów oprogramowania komputerowego.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Rozporządzanie środkami finansowymi

2.1. Struktura organizacyjna Oddziału IPN w Warszawie oraz zadania poszczególnych komórek organizacyjnych tej jednostki określone zostały Regulaminem Organizacyjnym IPN wprowadzonym przez Prezesa IPN zarządzeniem Nr 27/21 z dnia 6 września 2021 r. Zgodnie z nim, w skład struktury organizacyjnej Oddziału wchodziły w szczególności komórki organizacyjne, do których zadań należała realizacja ustawowych zadań IPN, tj.: Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu; Oddziałowe Biuro Lustracyjne; Oddziałowe Archiwum IPN; Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie; Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej⁴⁹; Oddziałowe Biuro Badań Historycznych. W latach 2022-2024 wprowadzono jedną zmianę w Regulaminie Organizacyjnym IPN, dotyczącą struktury organizacyjnej Oddziału. Na podstawie zarządzenia Prezesa IPN z dnia

⁴⁹ Dalej także: OBEN.

7 listopada 2022 r., w sprawie zmiany Regulaminu Organizacyjnego IPN, w skład OBBH wszedł Referat Izby Pamięci przy ul. Strzeleckiej 8.

W Oddziale, przez cały okres objęty kontrolą, pozostawało nieobsadzone wieloosobowe stanowisko ds. poszukiwań i identyfikacji, mimo iż Regulamin Organizacyjny we wszystkich oddziałach IPN przewidywał utworzenie tego stanowiska bądź oddziałowego biura ds. poszukiwań i identyfikacji.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom III str. 12, 34-37, 47, 75-79, 84-85, 98-99)

W skład Oddziału wchodziły również inne komórki organizacyjne i stanowiska pracy, których zadania obejmowały wykonywanie różnego rodzaju działań wspierających realizację przez Oddział zadań statutowych. Należały do nich m.in.: OBAG; Referat Finansowo-Księgowy, samodzielne stanowiska m.in.: asystenta prasowego; do spraw kadr; do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy.

(akta kontroli tom III str. 12, 47-48, 84, 98-99)

Zatrudnienie w Oddziale IPN w Warszawie, w badanym okresie w relacji do 2021 r., wg stanu na koniec roku (w przeliczeniu na etaty), kształtowało się następująco: 2021 r. – 142,75; 2022 r. – 150,75; 2023 r. – 147,75; 2024 r. – 142,85. Zatrudnienie w komórkach organizacyjnych, realizujących zadania ustawowe IPN, kształtowało się następująco: 2021 r. – 119; 2022 r. – 124; 2023 r. – 120; 2024 r. – 116,6. W podziale na poszczególne rodzaje działalności ustawowej, zatrudnienie kształtowało się odpowiednio: działalność archiwalna – 48, 49, 47, 47; działalność śledcza – 17, 17, 16, 14; działalność lustracyjna – 18, 19, 19, 18; działalność badawcza – 18, 20, 20, 19; działalność edukacyjna – 12, 12, 12, 11,6; działalność dotycząca upamiętniania walk i męczeństwa – 6, 7, 6, 7.

Przeciętne zatrudnienie w Oddziale, w przeliczeniu na pełnozatrudnionych, kształtowało się w ww. latach następująco: 2021 r. – 142,47; 2022 r. – 132,70; 2023 r. – 142,77; 2024 r. – 140,82. Przeciętne zatrudnienie w komórkach organizacyjnych, realizujących zadania ustawowe IPN, kształtowało się następująco: 2021 r. – 118,43; 2022 r. – 110,38; 2023 r. – 118,05; 2024 r. – 114,99. W podziale na poszczególne rodzaje działalności ustawowej, przeciętne zatrudnienie kształtowało się odpowiednio: działalność archiwalna – 46,80; 44,01; 47,27; 46,12; działalność śledcza – 17,40; 16,27; 16,25; 14,65; działalność lustracyjna – 18,73; 17,39; 18,68; 17,63; działalność badawcza – 18,95; 16,01; 17,81; 18,13; działalność edukacyjna – 9,84; 10,50; 11,50; 11,86; działalność dotycząca upamiętniania walk i męczeństwa – 6,71; 6,17; 6,54; 6,60.

(akta kontroli tom III str. 89-92, 97-102)

Przyczyną ww. zmian w wielkości zatrudnienia w latach 2022-2024, w komórkach organizacyjnych, była w szczególności rotacja zatrudnienia pracowników. Na zmiany w strukturze i wielkości zatrudnienia w ww. okresie nie wpływały zmiany w strukturze organizacyjnej Centrali IPN, jak i zmiany w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁵⁰. Nie były one także wynikiem działań Oddziału na rzecz racjonalizacji zatrudnienia w tej jednostce. W związku z przydzieleniem Oddziałowi w 2024 r. nowego zadania związanego z prowadzeniem Księgarni IPN w Warszawie przy ul. Marszałkowskiej, Oddział zatrudnił dodatkowo jedną osobę do obsługi tej placówki.

(akta kontroli tom I str. 152, 158; tom III str. 103-107)

⁵⁰ Dz. U. z 2023 r., poz. 102, dalej: ustawa o IPN.

2.2. Wysokość wydatków Oddziału IPN w Warszawie na wynagrodzenia co roku ulegała zwiększeniu i wynosiła:

- 2022 r. – 13 255 tys. zł, tj. o 1 319 tys. zł (11,05%) więcej niż w 2021 r. (11 936 tys. zł);
- 2023 r. – 14 321 tys. zł, tj. o 1 066 tys. zł (8,04%) więcej niż w 2022 r.;
- 2024 r. – 17 100 tys. zł, tj. o 2 779 tys. zł (19,40%) więcej niż w 2023 r.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia pracowników Oddziału również systematycznie rosła i kształtowała się następująco (w kwotach brutto):

- 2022 r. – 8 324 zł, tj. o 19,2% więcej niż w 2021 r. (6 982 zł);
- 2023 r. – 8 359 zł, tj. 0,4% więcej niż w 2022 r.;
- 2024 r. – 10 119 zł, tj. o 21,1% więcej niż w 2023 r.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia w komórkach Oddziału realizujących zadania ustawowe w ww. okresie kształtowała się następująco:

- 2022 r. – 8 470 zł, tj. o 18,8% więcej niż w 2021 r. (7 131 zł);
- 2023 r. – 8 566 zł, tj. 1,1% więcej niż w 2022 r.;
- 2024 r. – 10 413 zł, tj. o 21,6% więcej niż w 2023 r.

Największy wzrost przeciętnej wysokości miesięcznych wynagrodzeń w przeliczeniu na jednego pełnozatrudnionego w poszczególnych latach, w relacji do roku poprzedniego, wystąpił w przypadku następujących komórek organizacyjnych Oddziału: w 2022 r.: Oddziałowe Biuro Badań Historycznych - 32,5%, samodzielne stanowisko ds. BHP - 31,1%, Oddziałowe Biuro Lustracyjne - 29,2%; 2023 r., samodzielne stanowisko ds. BHP - 28,8%, Referat Finansowo-Księgowy - 19,6%, samodzielne stanowisko ds. kadr - 10,2%; 2024 r.: samodzielne stanowisko Asystenta Prasowego - 36,4%, Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej - 31,4%, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - 27,4%.

Największy wzrost średniej wysokości wynagrodzeń w stosunku do roku poprzedniego dotyczył grup pracowników Oddziałów zajmujących się realizacją następujących zadań ustawowych: 2022 r. – działalność badawcza (32,5%); 2023 r. działalność śledcza (19,3%); 2024 r. – działalność lustracyjna (39,9%). Najmniejszy wzrost lub spadek średniej wysokości wynagrodzeń dotyczył natomiast pracowników zajmujących się działalnością ustawową taką jak: 2022 r. – działalność edukacyjna (14,3%); 2023 r. – działalność edukacyjna (- 12,7%); 2024 r. – działalność badawcza (17,5%).

(akta kontroli tom III str. 89-92)

Karolina Szcześniak, zatrudniona w Oddziale na samodzielnym stanowisku do spraw kadr, oświadczyła, że przyczyny zmian w wysokości wynagrodzeń pracowników ogółem w Oddziale oraz w poszczególnych komórkach organizacyjnych tej jednostki to m.in.: podwyżki wysokości środków budżetowych na wynagrodzenia w IPN (4,5% w 2022 r., 7,8% w 2023 r., 20% w 2024 r.), a także, m.in. wypłaty nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych, nagród przyznanych przez Prezesa IPN. Wskazała ponadto, że dokonane w 2022 r. zmiany w ustawie o IPN oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Centrali IPN nie miały wpływu na wydatki Oddziału z tytułu wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w poszczególnych komórkach organizacyjnych tej jednostki.

(akta kontroli tom III str. 104-105, 500-502)

2.3. W latach 2022-2025 (do dnia 19 marca 2025 r.) Oddział zawarł ogółem 301 umów cywilnoprawnych na wykonanie różnego rodzaju prac na rzecz jednostki (w tym 174 umowy o dzieło i 127 umów zlecenia). W kolejnych latach z ww. okresu liczba zawieranych przez Oddział umów cywilnoprawnych stopniowo się zmniejszała i wynosiła odpowiednio: 2022 r. – 106 (67, 39); 2023 r.

– 96 (56, 40); 2024 r. – 79 (41, 38); 2025 r. – 20 (10, 10). Umowy cywilnoprawne Oddział zawarł ogółem z 213 osobami, z czego ze 133 osobami zawarto jedną lub więcej umów o dzieło, a z 80 osobami jedną lub więcej umów zlecenia.

Na realizację ww. 301 umów cywilnoprawnych wydatkowano ogółem 1 543,1 tys. zł (z czego 982,3 tys. zł wydatkowano na realizację umów o dzieło i 560,8 tys. zł na realizację umów o zlecenia). W poszczególnych latach wysokość wydatków z tego tytułu systematycznie rosła i wynosiła odpowiednio: 2022 r. – 398,5 tys. zł (244,3 tys. zł, 154,2 tys. zł); 2023 r. – 493,7 tys. zł (290,0 tys. zł, 203,7 tys. zł), tj. o 23,9% więcej niż w 2022 r.; 2024 r. – 601,6 tys. zł (420,1 tys. zł, 181,5 tys. zł), tj. o 21,9% więcej niż w 2023 r. (akta kontroli tom III str. 145-146)

W latach 2022-2025, do dnia 4 marca 2025 r., Oddział IPN nie posiadał odrębnych szczegółowych regulacji wewnętrznych określających zasady zawierania umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi.

Oddział do zawierania ww. umów stosował zasady postępowania określone w Instrukcji sporządzania, obiegu i kontroli dokumentów w Oddziale⁵¹, wprowadzonej do stosowania zarządzeniem Dyrektora Oddziału Nr 1/20 z dnia 15 czerwca 2020 r. W § 14 ww. Instrukcji określono m.in., że wniosek o zawarcie umowy cywilnoprawnej wystawia naczelnik lub kierownik komórki wnioskującej lub komórka służb pracowniczych, na podstawie decyzji Dyrektora, w aplikacji System Ewidencji Wydatków („ESEW”). Wniosek powinien zawierać, poza danymi personalnymi osoby, co najmniej uzasadnienie wniosku, przedmiot umowy oraz nazwę tytułu do ujęcia w preliminarzu wydatków, datę rozpoczęcia i zakończenia wykonania pracy oraz propozycję warunków wynagrodzenia. Wniosek podlegać miał kontroli, uzgodnieniu i akceptacji OBAG w zakresie ustawy o zamówieniach publicznych oraz Referatu Finansowo-Księgowego w zakresie zabezpieczenia środków finansowych. Następnie, wraz z załącznikami, powinien być przedłożony do akceptacji Dyrektora Oddziału, nie później niż 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac objętych wnioskiem. Prawidłowo wypełniony wniosek wraz z załącznikami stanowić miał podstawę sporządzenia umowy cywilnoprawnej przez Radcę prawnego Oddziału. Umowę cywilnoprawną, po jej parafowaniu przez radcę prawnego i głównego księgowego, akceptować miał Dyrektor Oddziału. Rachunki do umów cywilnoprawnych za wykonane prace podlegać miały akceptacji i zatwierdzeniu przez komórkę wnioskującą, która zatwierdzała merytorycznie wykonaną pracę i stwierdzała jej zgodność z zawartą umową. Rachunki następnie podlegały kontroli formalno-rachunkowej przez OBAG oraz zatwierdzeniu do wypłaty przez Głównego Księgowego i Dyrektora Oddziału. Zatwierdzone do wypłaty rachunki do umów cywilnoprawnych stanowić miały podstawę sporządzenia listy plac.

(akta kontroli tom III str. 183, 185-186; tom IX str. 9-11)

Od 5 marca 2025 r. zasady zawierania i rozliczania przez Oddział umów cywilnoprawnych określone zostały w sposób szczegółowy w odrębnym dokumencie, tj. w Instrukcji zawierania umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi oraz rozliczania wypłat należności z tytułu ich realizacji, wprowadzonej zarządzeniem Dyrektora Oddziału Nr 2/25 z dnia 5 marca 2025 r.

(akta kontroli tom III str. 187-211)

Stwierdzono, że spośród 301 umów cywilnoprawnych zawartych przez Oddział w latach 2022-2024, w 15 przypadkach umowy takie zawarto z pracownikami Oddziału (dotyczyło to 11 umów o dzieło i czterech umów zlecenia).

⁵¹ Dalej także: Instrukcja obiegu dokumentów w Oddziale.

(akta kontroli tom III str. 145-146)

W Oddziale nie wprowadzono odrębnych uregulowań wewnętrznych określających zasady zawierania umów cywilnoprawnych z jego pracownikami. Zastępca Dyrektora oświadczył, że przyczyną ww. sytuacji był fakt, iż umowy takie były zawierane tylko incydentalnie i na przestrzeni wielu lat (w tym również poprzedzających okres objęty kontrolą NIK) dotyczyły tylko czterech osób będących pracownikami Oddziału. (akta kontroli tom III str. 183, 185-186)

W umowach cywilnoprawnych (zlecenia i o dzieło) zawartych z pracownikami Oddziału nie określono w jakich godzinach wykonywane mają być prace będące ich przedmiotem. Nie zobowiązywano również pracowników, z którymi zawarto te umowy, do ich realizacji poza godzinami pracy wynikającymi z umów o pracę zawartych z tymi osobami. (akta kontroli tom III str. 220-333)

Radca prawny Oddziału, w oświadczeniu w tej sprawie wskazała m.in., że powszechnie obowiązujące przepisy prawa pracy nakładają na wszystkich pracowników obowiązek wykonywania pracy w godzinach pracy. Wykonywanie czynności nie wynikających z obowiązków lub poleceń służbowych stanowi podstawę do nałożenia kary porządkowej lub wypowiedzenia umowy o pracę. Brak jest więc podstaw do dodatkowego zamieszczania zapisów dotyczących obowiązków wykonywania przez pracowników umów cywilnoprawnych w godzinach po zakończeniu pracy. (akta kontroli tom III str. 348-351)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela ww. poglądu. W ocenie NIK Oddział, w celu zapewnienia przejrzystości postępowania w tym zakresie, powinien wprowadzać do umów cywilnoprawnych zawieranych z pracownikami Oddziału obowiązek ich realizacji po godzinach pracy, a także powinien opracować i wdrożyć rozwiązania umożliwiające skuteczną kontrolę wywiązywania się przez pracowników z takiego obowiązku.

Z kwoty 539,4 tys. zł wydatkowanej przez Oddział w latach 2022-2024 na sfinansowanie realizacji 117 umów zlecenia zawartych, 288,5 tys. zł (tj. 53,5%) wydano na realizację zadań, które mieściły się w katalogu działań ustawowych IPN, z tego: 102,5 tys. zł – na realizację umów związanych z działalnością badawczą; 57,1 tys. zł – na realizację umów związanych z działalnością edukacyjną; 124,9 tys. zł – na realizację umów związanych z działalnością wydawniczą; 4,0 tys. zł – na realizację umowy związanej z upamiętnieniem walk i męczeństwa. Pozostałe wydatki Oddziału w ww. okresie na realizację umów zlecenia, w wys. 250,9 tys. zł, dotyczyły realizacji różnego rodzaju zadań pomocniczych. (akta kontroli tom III str. 135-146, 155-157)

Z czterech umów zlecenia zawartych w tym okresie z pracownikami Oddziału, dwie umowy zawarto w 2023 r. i dwie w 2024 r. Na ich podstawie zlecono pracownikom wykonywanie różnego rodzaju prac pomocniczych za wynagrodzeniem w kwocie ogółem 26,9 tys. zł. Trzy z tych umów zawarto z pracownikiem Oddziału zatrudnionym w Oddziałowym Archiwum na stanowisku głównego specjalisty. Ich przedmiotem było wykonanie prac z zakresu archiwizacji różnego rodzaju dokumentacji (m.in. księgowej, magazynowej, pracowniczej oraz akt sądowych), za wynagrodzeniem w łącznej kwocie 24,5 tys. zł. Czwartą umowę zawarto w 2023 r. z dwiema pracownikami Oddziału zatrudnionymi OBAG, na stanowiskach starszego specjalisty i starszego inspektora. Przedmiotem tej umowy było m.in. uporządkowanie dokumentacji akt prawnych i wykonanie spisów porządkowych akt. Wysokość wynagrodzenia za wykonanie tych prac określono na kwotę 2,4 tys. zł. We wnioskach o zawarcie ww. umów zlecenia wskazywano, że wykonanie ww.

prac jest niezbędne ze względu na brak miejsca na przechowywanie bieżących dokumentów. (akta kontroli tom III str. 135-146, 215-254)

Zastępca Dyrektora Oddziału oświadczył m.in., że powierzenie w ww. przypadkach zadań do wykonania pracownikom Oddziału na podstawie umów zlecenia miało charakter incydentalny i wynikało z zaistnienia szczególnych okoliczności. Zadania powierzone do wykonania ww. umowami nie należały do zakresów obowiązków poszczególnych pracowników, z którymi je zawarto. Zlecenie uzasadnione było m.in. nagromadzeniem bardzo dużej liczby dokumentów, które wymagały pilnego uporządkowania i archiwizacji, przy jednoczesnym braku możliwości ich wykonania przez pracowników Oddziału w ramach umowy o pracę. Wskazał m.in., że archiwizacja dokumentów księgowych, znajdujących się w dyspozycji Referatu Finansowo-Księgowego, należała do zakresu obowiązków pracowników tego Referatu. W latach 2022-2023 Oddział borykał się jednak z brakami kadrowymi w ww. Referacie, w związku z czym ilość niezarchiwizowanej dokumentacji narosła do tego stopnia, że pracownicy w nim zatrudnieni nie mieli możliwości wywiązania się z tego obowiązku. Pilna konieczność dokonania tej czynności wynikała też z braku miejsca do przechowywania bieżącej dokumentacji księgowej. Powierzenie tych zadań do wykonania pracownikom, a nie firmie zewnętrznej, uwarunkowane było koniecznością ochrony danych osobowych.

(akta kontroli tom III str. 334-335, 339-341)

Umowy o dzieło zawarte przez Oddział w latach 2022-2024, we wszystkich 164 przypadkach związane były z realizacją zadań ustawowych IPN. Z kwoty 954,3 tys. zł wydatkowanej przez Oddział na sfinansowanie realizacji ww. umów 710,2 tys. zł (tj. 74,4%) przeznaczono na zadania związane z działalnością wydawniczą; 159,0 tys. zł (16,7%) – na zadania związane z działalnością edukacyjną; 85,1 tys. zł (8,9%) – na zadania związane z działalnością badawczą.

(akta kontroli tom III str. 145, 160-161)

Z 11 umów o dzieło zawartych w ww. okresie z pracownikiem Oddziału zatrudnionym w Oddziałowym Biurze Badań Historycznych, cztery zawarto w 2022 r., dwie w 2023 r. oraz pięć w 2024 r. Na ich realizację Oddział wydatkował ogółem 24,7 tys. zł. Przedmiotem tych umów było wykonanie indeksów (nazwisk, nazw geograficznych, miejscowości) do książek i albumów. W uzasadnieniach, podanych we wnioskach o zawarcie ww. umów o dzieło wskazywano, że zadanie to dotyczy książek bądź albumów przygotowywanych w Oddziałowym Biurze Badań Historycznych oraz, że ww. pracownik tego Biura ma doświadczenie w wykonywaniu indeksów, do książek naukowych i zna instrukcję wydawniczą IPN.

Zgodnie z zakresem obowiązków ww. pracownika, do jego zadań należało m.in. aktywne uczestnictwo w organizowaniu przez to Biuro konferencji naukowych i popularnonaukowych oraz w przygotowaniu publikacji.

(akta kontroli tom III str. 115-134, 145-146, 214, 251-333)

Zgodnie z § 2 ust. 2 zarządzenia Prezesa IPN Nr 28/20 z dnia 8 czerwca 2020 r. w sprawie sposobu prowadzenia działalności wydawniczej, rozdziału publikacji oraz sprzedaży publikacji, gier i materiałów popularyzatorskich w IPN, pracownicy Instytutu przygotowujący teksty publikacji IPN, mają wykonywać te czynności ramach obowiązków służbowych. Identyczne zapisy zamieszczone zostały w § 3 ust. 2 załącznika do kolejnego zarządzenia nr 2/24 Prezesa IPN z 7 lutego 2024 r. w ww. sprawie. (akta kontroli tom III str. 505-506, 521-522)

Dyrektor Oddziału i jego Zastępca wyjaśniali m.in., że ww. osoba jest pracownikiem administracyjnym, zatrudnionym do prowadzenia sekretariatu Oddziałowego Biura Badań Historycznych, a nie pracownikiem merytorycznym, jak pozostali pracownicy tego Biura. Przywołany wyżej punkt z zakresu jej obowiązków służbowych odnosi się wyłącznie do czynności organizacyjnych i materialno-technicznych, dotyczących przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności Biura. Wykonywanie indeksów do książek i albumów nie należało do zakresu jej obowiązków. Było to dla niej zajęcie dodatkowe, na którego wykonywanie uzyskała zgodę Prezesa IPN. Do wyjaśnień w tej sprawie Zastępca Dyrektora Oddziału dołączył, zaakceptowany przez Prezesa IPN, wniosek ww. pracownika z 15 marca 2022 r. o udzielenie zezwolenia na podjęcie przez pracownika IPN innego zajęcia zawodowego, dotyczący wykonywania indeksów do książek wydawanych przez Oddział, poza godzinami pracy w tej jednostce.

(akta kontroli tom III str. 334, 339-340, 342-347)

W latach 2022-2024 wystąpiły przypadki kilkukrotnego zawierania przez Oddział umów cywilnoprawnych z osobami nie będącymi pracownikami Oddziału. Przykładowo Oddział zawarł w tym okresie:

- dziewięć umów zlecenia z K.K. (trzy w 2022 r., cztery w 2023 r. i dwie w 2024 r.), na łączną kwotę 98,6 tys. zł, których przedmiotem (w przypadku ośmiu umów) była współpraca z Oddziałowym Biurem Badań Historycznych przy realizacji różnego rodzaju projektów badawczych oraz (w przypadku jednej umowy) wystąpienie i wzięcie udziału w dyskusji podczas spotkania dotyczącego 80 rocznicy powstania Kierownictwa Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej;
- sześć umów zlecenia z A.B. (dwie w 2022 r., jedną w 2023 r. i trzy w 2024 r.), na łączną kwotę 38,2 tys. zł, których przedmiotem było wykonanie redakcji książek;
- osiem umów zlecenia z R.B. (po cztery w 2022 r. i 2024 r.), na łączną kwotę 16,8 tys. zł, których przedmiotem było sporządzenie I i II korekty wydawniczej książek;
- pięć umów zlecenia z P.W. (wszystkie w 2022 r.), na łączną kwotę 5,0 tys. zł, oraz siedem umów zlecenia z R.D. (trzy w 2022 r., po dwie w 2023 r. i 2024 r.), na łączną kwotę 3,7 tys. zł, których przedmiotem było wystąpienie podczas spotkań organizowanych m.in. w Centrum Edukacyjnym IPN im. Jana Kurtyki bądź w Izbie Pamięci przy ul. Strzeleckiej oraz wzięcie udziału w dyskusji;
- cztery umowy zlecenia z J.S. (trzy w 2022 r. oraz jedna w 2023 r.), na łączną kwotę 34,8 tys. zł, których przedmiotem było m.in. uporządkowanie magazynu Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz opracowanie dokumentacji akt spraw z postępowań zakończonych przez prokuratorów z tej Komisji.

(akta kontroli tom III str. 135-144)

W następujących pięciu przypadkach z tymi samymi osobami zawarto pięć lub więcej umów o dzieło:

- z K.W. zawarto w tym okresie dziewięć umów o dzieło (po trzy w poszczególnych latach), na realizację których wydatkowano ogółem 162,4 tys. zł;
- z G.P. zawarto dziewięć takich umów (dwie w 2022 r., pięć w 2023 r. i dwie w 2024 r.), na realizację których wydatkowano ogółem 67,8 tys. zł;
- z M.K. zawarto osiem takich umów (po trzy w 2022 r. i 2023 r. oraz dwie w 2024 r.), na realizację których wydatkowano ogółem 42,1 tys. zł;

- z H.R. zawarto sześć takich umów (trzy w 2022 r., dwie w 2023 r. oraz jedną w 2024 r.), na realizację których wydatkowano ogółem 186,3 tys. zł;
- z S.Z. zawarto pięć takich umów (po dwie w 2022 r. i 2024 r. oraz jedną w 2023 r.), na realizację których wydatkowano ogółem 35,7 tys. zł.

Łączne wydatki poniesione przez Oddział w latach 2022-2024 na realizację ww. umów o dzieło wyniosły 494,3 tys. zł, co stanowiło 51,8% ogólnej kwoty wydatków Oddziału w tych latach z tytułu zapłaty za wykonanie umów o dzieło (954,3 tys. zł). Przedmiotem ww. umów było w szczególności opracowanie projektów scenariuszy oraz projektów graficznych dla komiksów, animacji, materiałów edukacyjnych i promocyjnych, związanych głównie z dziejami Polski w okresie II Wojny Światowej oraz w okresie powojennym.

(akta kontroli tom III str. 115-134, 145)

W wyniku badania 18 wniosków Oddziału, wprowadzonych w latach 2022-2025 do systemu ESEW, których przedmiotem było zawarcie umów cywilnoprawnych z osobami niebędącymi pracownikami tej jednostki, w tym 11 wniosków dotyczących zawarcia umów zlecenia na kwotę 192,1 tys. zł oraz siedmiu dotyczących zawarcia umów o dzieło na kwotę 160,1 tys. zł, stwierdzono, że ich przedmiotem było:

- w przypadku wniosków o zawarcie umów zlecenia: zatrudnienie w kolejnych latach lekarza do wykonywania zadań z zakresu opieki zdrowotnej nad pracownikami Oddziału (w trzech przypadkach), przeprowadzenie warsztatów dla uczestników Strefy Komiksu podczas Kongresu Pamięci Narodowej na Stadionie Narodowym w Warszawie (w czterech przypadkach), a ponadto (w pojedynczych przypadkach) współpraca przy realizacji projektów naukowo-badawczych, porządkowanie i przenoszenie akt do magazynu w związku z brakiem miejsca w najętych pomieszczeniach w budynku przy ul. Stawki 2, wykonanie utworów muzycznych podczas koncertu w Izbie Pamięci przy ul. Strzeleckiej 8 z okazji 42 rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, wdrożenie do realizacji zadań związanych z procedurą e-doręczeń elektronicznych;
- w przypadku wniosków o zawarcie umów o dzieło: wykonanie aktorskie spektakli artystycznych „Historia misia Wojtka” (w czterech przypadkach), a ponadto (w pojedynczych przypadkach), napisanie scenariusza do komiksu, narysowanie plansz do komiksu, przeniesienie praw autorskich dla zwielokrotnienia druku nakładu komiksów.

Wszystkie ww. wnioski zawierały wymagane informacje określone w § 14 ww. Instrukcji obiegu dokumentów w Oddziale, tj. m.in.: dane personalne osoby, z którą zawarta miała być umowa, uzasadnienie wniosku, przedmiot umowy, tytuł zadania do ujęcia w preliminarzu wydatków, datę rozpoczęcia i zakończenia pracy oraz propozycję warunków wynagrodzenia.

W wyniku rozpatrzenia 16 z tych wniosków zawarte zostały przez Oddział stosowne umowy cywilnoprawne na ogólną kwotę 331,1 tys. zł, w tym 11 umów zlecenia na kwotę 192,1 tys. zł oraz pięć umów o dzieło na kwotę 139,0 tys. zł.

W dwóch przypadkach nie doszło do zawarcia umów o dzieło. Dotyczyło to wniosków o zawarcie z dwiema osobami umów na artystyczne wykonanie 11 spektakli artystycznych „Historia misia Wojtka” w listopadzie i grudniu 2024 r.

(akta kontroli tom V str. 1-315; tom IX str. 9-11)

Przyczyną odstąpienia od zawarcia tych umów, wg oświadczenia p.o. Naczelnika Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej, była zmiana ustalanego z wykonawcami harmonogramu spektakli. Odbyły się one wyłącznie w grudniu 2024 r., a nie jak pierwotnie planowano w listopadzie i grudniu 2024 r.

Ustalono, że w dwóch przypadkach objęte kontrolą umowy cywilnoprawne zostały zwarte przed sporządzeniem bądź zatwierdzeniem wniosku w systemie ESEW, co było niezgodne z zasadami postępowania określonymi w § 14 Instrukcji obiegu dokumentów w Oddziale.

Szczegółowe ustalenia w tej sprawie zostały przedstawione w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom V str. 12-15, 229-231; tom IX str. 9-11)

W przypadku skontrolowanej próby 16 umów cywilnoprawnych nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji zadań objętych umowami oraz rozliczeń z tego tytułu z wykonawcami umów.

(akta kontroli tom V str. 1-316)

2.4. Wysokość wydatków Oddziału na usługi, dostawy i roboty budowlane wynosiła, w poszczególnych latach badanego okresu, następująco:

- 2022 r. – 4364,3 tys. zł, co stanowiło 18,6% wydatków Oddziału ogółem w tym roku (23 421,1 tys. zł);
- 2023 r. – 4634,3 tys. zł, co stanowiło 17,8 % wydatków Oddziału ogółem w tym roku (26 043,6 tys. zł);
- 2024 r. – 4823,9 tys. zł, co stanowiło 15,9% wydatków Oddziału ogółem w tym roku (30 287,4 tys. zł).

Wysokość ww. wydatków w podziale na komórki organizacyjne Oddziału (oraz ich procentowy udział w wydatkach Oddziału ogółem na usługi, dostawy i roboty budowlane) kształtowały się, w poszczególnych latach, następująco:

- Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej: 2022 r. – 945,3 tys. zł (21,6%); 2023 r. – 470,6 tys. zł (10,2%); 2024 r. – 355,7 tys. zł (7,4%);
- Oddziałowe Biuro Badań Historycznych: 2022 r. – 277,8 tys. zł (6,3%), 2023 r. – 270,4 tys. zł (5,8%); 2024 r. – 336,8 tys. zł (7,4%);
- Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa: 2022 r. – 509,3 tys. zł (11,6%), 2023 r. – 737,1 tys. zł (15,9%), 2024 r. – 836,9 tys. zł (17,3%);
- Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu: 2022 r. – 76,7 tys. zł (1,7%), 2023 r. – 88,4 tys. zł (1,9%), 2024 r. – 42,8 tys. zł (0,9%);
- Oddziałowe Biuro Lustracyjne: 2022 r. – 10,1 tys. zł (0,2%), 2023 r. – 25,6 tys. zł (0,6%), 2024 r. – 25,7 tys. zł (0,5%);
- Oddziałowe Archiwum IPN: 2022 r. – 94,6 tys. zł (2,2%), 2023 r. – 90,1 tys. zł (1,9%), 2024 r. – 93,1 tys. zł (1,9%);
- Oddziałowe Biuro Administracyjno-Gospodarcze: 2022 r. – 2214,6 tys. zł (50,5%), 2023 r. – 2468,0 tys. zł (53,3%), 2024 r. – 2665,6 tys. zł (55,3%);
- pozostałe komórki organizacyjne: 2022 r. – 236,0 tys. zł (5,4%), 2023 r. – 484,1 tys. zł (10,4%), 2024 r. – 467,2 tys. zł (9,7%).

Wysokość tego rodzaju wydatków Oddziału w podziale na rodzaje działalności ustawowej kształtowała się odpowiednio:

- działalność archiwalna: 94,6 tys. zł (2,2%), 90,1 tys. zł (1,9%), 93,1 tys. zł (1,9%);
- działalność śledcza: 76,7 tys. zł (1,7%), 88,4 tys. zł (1,9%), 42,8 tys. zł (0,9%);
- działalność lustracyjna: 10,1 tys. zł (0,2%), 25,6 tys. zł (0,6%), 25,7 tys. zł (0,5%);
- działalność badawczo-edukacyjna, w tym wydawnicza: 1452,8 tys. zł (33,1%), 1181,4 tys. zł (25,5%), 1153,0 tys. zł (23,9%);
- działalność w zakresie upamiętnienia walk i męczeństwa: 509,3 tys. zł (11,6%), 737,1 tys. zł (15,9%), 836,9 tys. zł (17,3%);

— działalność administracyjna: 2220,8 tys. zł (50,6%), 2511,7 tys. zł (54,2%), 2672,4 tys. zł (55,4%). (akta kontroli tom III str. 370, 420-431)

W latach 2022-2025 (do 21 marca) wydatki Oddziału na rzecz realizacji niżej wymienionych projektów, których organizatorem były głównie poszczególne biura Centrali IPN, kształtowały się następująco: „Kongres Pamięci Narodowej”, pn. „Historia mówi przez pokolenia” zorganizowany w 2023 r. w Warszawie - 208,5 tys. zł; Projekt „Silni Polską” - 45,1 tys. zł; projekt „Miś Wojtek” - 127,1 tys. zł; projekt „Antek Srebrny” - 175,6 tys. zł; projekt „Szlak Nadziei. Odyseja Wolności” - 110,9 tys. zł.

Ze środków wydatkowanych na rzecz organizacji w 2023 r. Kongresu Pamięci Narodowej w Warszawie, Oddział sfinansował m.in.: przeprowadzenie kampanii reklamowej w komunikacji warszawskiej za kwotę 49,7 tys. zł; wykonanie projektów graficznych koszulek bawełnianych oraz kart do gry karcianej z postaciami komiksowymi za kwotę 13,8 tys. zł; wyprodukowanie materiałów promocyjnych, w postaci kostek Rubika, pendrive'ów i przypinek z nadrukami postaci z serii komiksów za kwotę 21,2 tys. zł, wykonanie 650 szt. koszulek z logo Oddziału i Kongresu oraz wizerunkiem postaci z komiksów za łączną kwotę ok. 36,3 tys. zł; przeprowadzenie trzydniowych warsztatów poświęconych tematyce tworzenia komiksów o tematyce historycznej za kwotę 18,2 tys. zł⁵², usługi transportowe i hotelowe dla uczestników Kongresu spoza terenu Warszawy za łączną kwotę 52,7 tys. zł.

Ze środków na rzecz realizacji projektu „Silni Polską!” Oddział sfinansował m.in.: wykonanie projektu graficznego trzech scenariuszy edukacyjnych za kwotę 4,0 tys. zł, zakup 100 szt. powerbanków z nadrukiem logo Oddziału i projektu edukacyjnego za kwotę 8,3 tys. zł; zakup ośmiu szt. tabletów do prowadzenia zajęć edukacyjnych za kwotę 7,4 tys. zł; wyprodukowanie 300 szt. „pinsów” (tj. przypinek) za kwotę 5,1 tys. zł; usługi cateringowe dla kolejnych grup uczestników projektu za kwotę ogółem 9,1 tys. zł; usługi transportowe dla kolejnych grup uczestników projektu za kwotę ogółem 4,2 tys. zł; koszty zwiedzania z przewodnikiem fabryki czekolady E. Wedel przez kolejne grupy uczestników projektu za kwotę ogółem 2,9 tys. zł.

Ze środków na rzecz projektu „Miś Wojtek!” Oddział sfinansował wykonanie w latach 2023-2024 łącznie 70 przedstawień w szkołach lub innych placówkach, których przedmiotem były dzieje II Korpusu Polskiego podczas II Wojny światowej. W 2023 r. umowę na wykonanie 35 takich przedstawień zawarto z Fundacją, a w 2024 r. - bezpośrednio z aktorami biorącymi udział w tych przedstawieniach. Oddział przy typowaniu w 2023 r. podmiotów, które mogłyby zrealizować to zadanie nie przeprowadził samodzielnego rozpoznania rynku. Skorzystano z informacji przekazanych w tej sprawie przez Centralę IPN, o czym jest mowa w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego.

Ze środków przeznaczonych na rzecz projektu „Antek Srebrny” Oddział sfinansował m.in.: scenariusz oraz wykonanie projektów graficznych dla kolejnych zeszytów serii komiksów historycznych, przeznaczonych dla młodego odbiorcy, których przedmiotem były losy fikcyjnej postaci Antka Srebrnego na tle prawdziwych wydarzeń z połowy XX wieku, za łączną kwotę 113,0 tys. zł; wykonanie projektów graficznych zeszytów łamigłówek pt. „Bitwa pod Monte

⁵² Na kwotę tę składają się środki wydatkowane na realizację umów zleceń zawartych przez Oddział z czterema osobami prowadzącymi warsztaty oraz koszty z tytułu zapłaty za pobyt tych osób w hotelu oraz zwrotu kosztów transportu.

Casino 1944 Łamigłówek” oraz „Ucieczka z nieludzkiej ziemi 1940 Łamigłówek” za kwotę ogółem 56,0 tys. zł; przeprowadzenie warsztatów dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych poświęconych tematyce historycznej na podstawie publikacji komiksowych wraz z pokryciem kosztów podróży i hotelu dla osób prowadzących zajęcia warsztatowe za kwotę 6,1 tys. zł.

Ze środków wydatkowanych na rzecz projektu „Szlak Nadziei. Odyseja Wolności” Oddział sfinansował opracowanie animacji o losach Polaków podczas II wojny światowej, z wykorzystaniem koloryzowanych fotografii, za kwotę 110,9 tys. zł.

(akta kontroli tom III str. 441-484; tom V str. 262-316, 472-473, 493-504; tom VI str. 476-481)

W latach 2022-2024 Oddział nie dokonywał zakupu środków trwałych w związku z prowadzonymi przez IPN działaniami na rzecz promocji gier komputerowych.

(akta kontroli tom III str. 441, 444)

Uregulowania wewnętrzne określające zasady planowania, przygotowywania i prowadzenia postępowań w IPN przy udzielaniu zamówień na usługi, dostawy i roboty budowlane określone zostały w zarządzeniu Prezesa IPN nr 65/20 z dnia 30 grudnia 2020 r. (ze zm.) w sprawie udzielania zamówień publicznych w IPN. Wskazano w nich m.in., że wydatkowanie środków publicznych w IPN poprzedza się sporządzeniem wniosku w ESEW. Zamówienia o wartości szacunkowej przekraczającej 130 tys. zł udzielane są „po przeprowadzeniu procedury określonej w ustawie Pzp”, natomiast zamówienia o wartości szacunkowej niższej niż ww. wyłączone są z obowiązku stosowania tej ustawy. Określono, że przed sporządzeniem wniosku, o którym mowa wyżej, wnioskodawca przeprowadza rozeznanie rynku właściwego dla danego przedmiotu zamówienia. Do obowiązków wnioskodawcy należało ponadto m.in.: określenie przedmiotu zamówienia, wraz z merytorycznym uzasadnieniem celowości jego udzielenia; oszacowanie wartości zamówienia; wskazanie proponowanego wykonawcy dla zamówień, których wartość jest mniejsza lub równa kwocie 10 tys. zł brutto bądź sporządzenie zestawienia porównawczego minimum trzech ofert wykonawców, dla zamówień których wartość przekracza 10 tys. zł brutto, albo przedstawienie uzasadnienia zasadności powierzenia wykonania zamówienia danemu wykonawcy. Określono również, że dla zamówień, których wartość szacunkowa przekracza 30 tys. zł brutto zawarcie umowy musi nastąpić z zachowaniem formy pisemnej.

(akta kontroli tom III str. 359-368)

W okresie objętym kontrolą NIK, Oddział przy organizacji i prowadzeniu postępowań w sprawie zamówień nie korzystał z uruchomionej przez Centralę IPN elektronicznej platformy przetargowej do prowadzenia postępowań w sprawie udzielania zamówień publicznych.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom III str. 184, 186; tom VIII str. 438, 458; tom IX str. 348)

W wyniku badania próby dotyczącej 64 wniosków zakupowych z lat 2022-2024, zarejestrowanych w systemie ESEW⁵³, których przedmiotem było udzielenie zamówień na usługi i dostawy na łączną kwotę 1 629,6 tys. zł brutto (co stanowiło 11,7% wszystkich wydatków Oddziału na realizację tego rodzaju umów w ww. latach stwierdzono, że 58 z nich (na łączną kwotę 1 374,4 tys. zł) dotyczyło

⁵³ Dane te nie uwzględniają wniosków zakupowych zbadanych w ramach wybranej próby spraw, których przedmiotem były wydatki Oddziału w poszczególnych latach budżetowych na usługi związane z najmem lokali i miejsc parkingowych na potrzeby działalności Oddziału.

zamówień na różnego rodzaju usługi, a pozostałe sześć wniosków (na łączną kwotę 255,2 tys. zł) zamówień na różnego rodzaju dostawy.

We wszystkich zbadanych sprawach określona we wnioskach zakupowych szacunkowa wartość zamówień była niższa niż 130 tys. zł netto (maksymalnie wynosiła 127,2 tys. zł netto), zatem przy ich udzielaniu Oddział nie był zobligowany do stosowania trybów postępowania określonych z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych⁵⁴, zgodnie z art. 2 ust 1 pkt 1 tej ustawy.

(akta kontroli tom V str. 388-405)

W przypadku 36 objętych kontrolą wniosków zakupowych (co stanowiło 56,3% ww. próby wniosków) określona w nich wartość zamówień na usługi i dostawy nie przekraczała kwoty 10 tys. zł brutto, więc nie było w ich przypadku obowiązku porównania ofert różnych wykonawców, zgodnie z zasadami postępowania określonymi w § 6 zarządzenia Prezesa IPN w sprawie udzielania zamówień publicznych. Wystarczyło wskazanie we wniosku proponowanego wykonawcy. Przedmiotem ww. 36 zamówień były m.in.: organizacja koncertu okolicznościowego; usługi cateringowe dla uczestników różnego rodzaju wydarzeń, w tym koncertów, gier; produkcja animacji; produkcja różnego rodzaju artykułów promocyjnych⁵⁵; organizacja rekonstrukcji historycznych; usługi nagłośnienia uroczystości; przeprowadzenie kampanii reklamowych informujących o różnego rodzaju akcjach i wydarzeniach organizowanych przez Oddział lub Centralę IPN; zakup usług transportowych dla uczestników różnego rodzaju wydarzeń organizowanych przez IPN. We wnioskach zakupowych dotyczących ww. zamówień, każdorazowo zamieszczano uzasadnienie dotyczące potrzeby udzielenia zamówienia. Podawana we wnioskach wartość szacunkowa poszczególnych zamówień ustalana była w wyniku rozpoznania cen rynkowych bądź analizy tożsamyh zamówień. Wnioski zawierały również informacje dotyczące proponowanego wykonawcy poszczególnych zamówień, ale tylko w przypadku pięciu z ww. wniosków, podano w nich uzasadnienie takiego wyboru. Wskazywano m.in., że:

- wykonawca został wybrany z uwagi na wieloletnią współpracę z IPN w organizowaniu inscenizacji i rekonstrukcji historycznych (wniosek nr 1027/2022 dotyczący organizacji koncertu w Izbie Pamięci);
- wykonawca wcześniej wykonywał projekty dla IPN i dysponuje odpowiednim zapleczem. Jest w stanie przygotować materiały na wysokim poziomie (wnioski nr 1048/2022, 559/2022, 898/2022 dotyczące produkcji animacji);
- bezpośrednim wykonawcą usługi będzie doświadczony radca prawny (wniosek nr 586/2022 dotyczący wydania opinii prawnej).

Brak uzasadnień wyboru wykonawców dla ww. zamówień dotyczył m.in. 12 z 14 zamówień, dla których wnioskodawcą był OBEN, dziewięciu z 12 zamówień, dla których wnioskodawcą był Asystent Prasowy, czterech z pięciu zamówień, dla których wnioskodawcą był OBAG, wszystkich trzech zamówień, dla których wnioskodawcą było Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa.

(akta kontroli tom V str. 317-375, 388-405; tom VI str. 1-603)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił m.in., że z zarządzenia Prezesa IPN Nr 65/20 w sprawie udzielania zamówień w IPN, nie wynika obowiązek

⁵⁴ Dz. U z 2024 r. poz. 1320., dalej: ustawa Prawo zamówień publicznych.

⁵⁵ Tj. m.in. przypinek okolicznościowych, koszulek (t-shirtów); pendrive'ów, kostek Rubika - na których zamieszczone było logo Oddziału IPN oraz nadruki nawiązujące do organizowanego wydarzenia.

uzasadniania wyboru wykonawcy przy zamówieniach o wartości mniejszej lub równej 10 tys. zł brutto. W związku z powyższym zamieszczanie takich uzasadnień ma wyłączenie charakter fakultatywny.

(akta kontroli tom IX str. 334, 383)

Asystent Prasowy oświadczył natomiast m.in., że wybór wykonawców dla takich zamówień opierał się na dotychczasowym doświadczeniu, jakości wcześniejszej realizacji, dostępności. W związku z tym, że przedmiotem części zamówień były dzieła artystyczne, kryterium wyboru nie mogła być i nie była jedynie cena, ale także zapewnienie odpowiedniego poziomu wykonywanych prac.

(akta kontroli tom V str. 570-571, 573)

W przypadku sześciu z ww. zamówień o wartości do 10 tys. zł, których przedmiotem było wykonanie (wyprodukowanie) animacji lub spotów reklamowych (wnioski zakupowe nr 559/2022, 898/2022, 1048/2022, 411/2023, 387/2024, 983/2024) stwierdzono, że z podmiotem, któremu zlecono wyprodukowanie ww. utworów (za wynagrodzeniem w łącznej kwocie 50,5 tys. zł brutto), nie zawarto pisemnych umów na przeniesienie na Oddział autorskich praw majątkowych do korzystania z tych dzieł w formie ich udostępniania na telebimach lub/oraz mediach społecznościowych (Facebooku, YouTube, Instagramie, profilach Twittera).

Szersze ustalenia w tej sprawie zostały przedstawione w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, w części zawierającej opis nieprawidłowości.

(akta kontroli tom VI str. 51-63, 118-122, 230-236, 456-461, 522-527, 575-580)

Pośród pozostałych 28 wniosków o udzielenie zamówień o wartości powyżej 10 tys. zł dwa zostały anulowane. W jednym przypadku⁵⁶, jako przyczynę takiego działania wskazano na zbyt krótki czas na realizację i rozliczenie zamówienia w danym roku budżetowym. W drugim przypadku⁵⁷ przyczyną była częściowa zmiana przedmiotu zamówienia, skutkująca wzrostem jego wartości. W obu tych przypadkach sporządzone zostały w Oddziale nowe, skorygowane wnioski zakupowe.

(akta kontroli V str. 388-405; tom VI str. 157-169, 502-507)

Przedmiotem 26 wniosków zakupowych o wartości powyżej 10 tys. zł, w przypadku których zostały udzielone i zrealizowane zamówienia, były następujące rodzaje usług lub dostaw:

- wykonanie różnego rodzaju materiałów promocyjno-edukacyjnych (osiem zamówień na kwotę ogółem 177,6 tys. zł brutto)⁵⁸;
- wykonanie różnego rodzaju konstrukcji na potrzeby wystawiennicze (cztery zamówienia na kwotę ogółem 369,4 tys. zł brutto)⁵⁹;
- produkcja filmów i animacji (trzy zamówienia na kwotę ogółem 227,2 tys. zł brutto);
- zakup usług transportowych, hotelowych i restauracyjnych dla uczestników dwóch wydarzeń (trzy zamówienia na kwotę ogółem 71,1 tys. zł)⁶⁰;

⁵⁶ Wniosek zakupowy nr 855/2022, dotyczący wykonania filmu animowanego.

⁵⁷ Wniosek zakupowy nr 1089/2024 dotyczący wyprodukowania 400 szt. parasolek z logotypami Oddziału.

⁵⁸ Tj. m.in. koszulek, toreb, długopisów, breloczków, parasoli.

⁵⁹ Tj. przenośnego zestawu multimedialnego, mobilnego informatora wystawienniczego, 15 szt. stalowych stelaży, ośmiu szt. boksów/modułów wystawienniczych.

⁶⁰ Tj. Kongresu Pamięci Narodowej, zorganizowanego w Warszawie w 2023 r. oraz trzydniowej międzynarodowej konferencji naukowej, z cyklu „Need to Know” (13 edycja), zorganizowanej w Warszawie w 2024 r.

- zakup usług z zakresu działalności wydawniczej (dwa zamówienia na kwotę ogółem 171,0 tys. zł)⁶¹;
- przeprowadzenie kampanii reklamowej (dwa zamówienia na kwotę ogółem 64,0 tys. zł);
- wykonanie różnego rodzaju prac związanych z upamiętnieniem miejsc pamięci (dwa zamówienia na kwotę ogółem 103,8 tys. zł);
- organizacja i przeprowadzenie 35 zajęć edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnymi i wczesnoszkolnym (jedno zamówienie na kwotę 60,0 tys. zł);
- instalacja i uruchomienie zabezpieczeń elektronicznych wykrywających zalanie wodą w Izbie Pamięci przy ul. Strzeleckiej 8 (jedno zamówienie na kwotę 43,1 tys. zł). (akta kontroli tom V str. 388-405)

Zgodnie z ww. zarządzeniem Prezesa IPN nr 65/20 w sprawie udzielania zamówień publicznych w IPN, do zawarcia umów o wartości przekraczającej 10 tys. zł brutto niezbędne było: sporządzenie zestawienia porównawczego minimum trzech ofert wykonawców albo przedstawienie uzasadnienia zasadności powierzenia wykonania zamówienia danemu wykonawcy. W przypadku zamówień o wartości szacunkowej przekraczającej 30 tys. zł brutto należało zawrzeć umowę w formie pisemnej.

(akta kontroli tom III str. 359-368)

We wnioskach zakupowych dotyczących ww. 26 zamówień, każdorazowo zamieszczano uzasadnienie dotyczące potrzeby udzielenia zamówienia, określano jego wartość szacunkową opartą na analizie cen zaoferowanych w otrzymanych ofertach oraz wskazywano proponowanego wykonawcę zamówienia.

W 11 przypadkach wyboru wykonawców tych zamówień dokonano na podstawie jednej oferty. Sześć z takich przypadków dotyczyło zamówień na wykonanie różnego rodzaju gadżetów promocyjnych, po dwa zamówienia na przeprowadzenie kampanii lub działań reklamowych oraz zamówień z zakresu działalności wydawniczej, a jedno dotyczyło udziału IPN w koprodukcji filmu. Zamówienia te udzielono na podstawie wniosków zakupowych sporządzonych przez: Asystenta Prasowego (w siedmiu przypadkach), pracowników OBEN (w trzech przypadkach), pracownika OBBH (w jednym przypadku). Uzasadniając we wnioskach zakupowych zastosowanie takiego trybu postępowania wskazywano m.in. na następujące okoliczności:

- w przypadku czterech zamówień udzielonych temu samemu podmiotowi na wykonanie różnego rodzaju produktów z nadrukami do celów promocyjnych (m.in. toreb, długopisów, ołówków, notesów, notatników):
 - zamówienie jest kontynuacją współpracy z firmą, która posiada już przygotowany projekt graficzny materiałów i jako jedyna spełnia warunek wykonania zamówienia w zakładanym terminie⁶²;
 - inne firmy nie były w stanie spełnić oczekiwań Oddziału odnośnie rodzaju i jakości materiałów promocyjnych⁶³;

⁶¹ Zamówienia dotyczące opracowania, przygotowania do druku, opublikowania i rozpowszechniania tekstu autorstwa Prezesa IPN na temat 40 rocznicy zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki oraz wydania i dystrybucji specjalnego dodatku do tygodnika „Gość Niedzielny” poświęconego 80-tej rocznicy powstania Armii Krajowej.

⁶² Zamówienia udzielone na podstawie wniosków zakupowych Asystenta Prasowego nr 452/2022 i 880/2022, odpowiednio na kwotę 15,3 tys. zł i 19,7 tys. zł.

⁶³ Zamówienia udzielone na podstawie wniosków zakupowych Asystenta Prasowego nr 1076/2023 oraz pracownika OBBH nr 1035/2022, odpowiednio na kwotę 26,5 tys. zł i 15,0 tys. zł.

- w przypadku dwóch zamówień udzielonych innym podmiotom na wykonanie produktów z nadrukami do celów promocyjnych:
 - firma została wybrana ze względu na posiadaną wyłączność w zakresie dystrybucji kostek Rubika w Polsce⁶⁴;
 - firma specjalizuje się w produkcji parasolek wysokiej jakości⁶⁵;
- w przypadku dwóch zamówień dotyczących przeprowadzenia kampanii lub działań reklamowych:
 - inne firmy nie były w stanie zaproponować emisji w tak dużej liczbie środków transportu⁶⁶;
 - firma jako jedyna spełniła oczekiwania Oddziału co do lokalizacji reklam i dysponowała miejscami na takie reklamy⁶⁷;
- w przypadku dwóch zamówień dotyczących działalności wydawniczej:
 - wysoki nakład bądź szeroki zasięg czasopism redagowanych przez podmioty wybrane do realizacji zamówień, pozwalający na dotarcie z przekazem do dużej liczby odbiorców⁶⁸;
- w przypadku jednego zamówienia dotyczącego udziału Oddziału w koprodukcji filmu:
 - wieloletnia współpraca z Oddziałem w organizowaniu inscenizacji i produkcji filmowych o tematyce historyczno-dokumentalnej⁶⁹.

(akta kontroli tom V str. 317-375, 388-405; tom VI str. 1-603)

Asystent Prasowy, odnosząc się do zamówień na produkcję rodzaju materiałów promocyjnych (wnioski zakupowe nr 452/2022, 880/2022, 1076/2023), oświadczył m.in., że decyzja o wyborze ich wykonawcy, była wynikiem dotychczasowej współpracy z Instytutem, elastyczności oraz szybkości dostosowania się do specyficznych potrzeb. Firma ta wyróżniała się umiejętnością dostarczania produktów zgodnych z wymaganiami Oddziału w bardzo krótkim czasie, co było kluczowe w kontekście dynamicznie zmieniającego się harmonogramu wydarzeń. Wskazał, że choć rynek jest pełen firm oferujących podobne produkty, nie każda firma rozumie specyfikę działań Instytutu, jego potrzeby i wymagania. Z tego względu, niejednokrotnie rozmowy z innymi wykonawcami były stratą czasu, gdyż nie rozumieli oni, z jaką instytucją mają do czynienia i nie mieli odpowiedniego podejścia do specyfiki działań Oddziału. Odnosząc się do wniosku zakupowego nr 1076/2023 Asystent Prasowy podał również, że decyzja o wyborze tej firmy podjęta została po rozmowach telefonicznych z innymi firmami, które poinformowały, że nie będą w stanie wyprodukować materiałów w wymaganym czasie. Przedstawił sporządzony na powyższą okoliczność protokół zawierający zestawienia porównawcze ofert. Odnotowano w nim, iż spośród trzech podmiotów, do których zwrócono się o przedstawienie ofert w sprawie ww. zamówienia, dwa podmioty ich nie przedłożyły. Podobny protokół Asystent Prasowy przedstawił do zamówienia

⁶⁴ Zamówienie udzielone na podstawie wniosku zakupowego pracownika OBEN nr 286/2023, na kwotę 21,2 tys. zł.

⁶⁵ Zamówienie udzielone na podstawie wniosku zakupowego Asystenta Prasowego nr 1153/2024, na kwotę 29,3 tys. zł.

⁶⁶ Zamówienie udzielone na podstawie wniosku zakupowego Asystenta Prasowego nr 229/2023, na kwotę 50,0 tys. zł.

⁶⁷ Zamówienie udzielone na podstawie wniosku zakupowego Asystenta Prasowego nr 159/2022, na kwotę 14,0 tys. zł.

⁶⁸ Zamówienia udzielone na podstawie wniosków zakupowych pracownika OBEN nr 674/2022 oraz Asystenta Prasowego nr 831/2024, odpowiednio na kwotę 48,0 tys. zł i 123,0 tys. zł.

⁶⁹ Zamówienie udzielone na podstawie wniosku zakupowego pracownika OBEN nr 1043/2022, na kwotę 30,0 tys. zł.

(wniosek zakupowy 1153/2024), którego przedmiotem było wyprodukowanie parasolek na rzecz Oddziału.

W odniesieniu do wniosku zakupowego nr 831/2024, dotyczącego opracowania, przygotowania do druku, opublikowania i rozpowszechniania tekstu autorstwa Prezesa IPN na temat 40 rocznicy zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki (za kwotę 123,0 tys. zł brutto), Asystent Prasowy wskazał m.in., że decyzja o sfinansowaniu przez Oddział publikacji ww. artykułu prasowego, podjęta została w reakcji na pytanie zadane na spotkaniu z Rzecznikiem Prasowym z Centrali IPN, dotyczące zainteresowania oddziałów Instytutu współfinansowaniem ww. publikacji. Oddział IPN w Warszawie zdecydował się na udział w tej inicjatywie m.in. ze względu na historyczne związki ks. Jerzego Popiełuszki z Warszawą oraz misję Instytutu w zakresie upamiętniania postaci i wydarzeń kluczowych dla historii Polski. Podał, że na ww. spotkaniu wskazano, że podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego zamówienia będzie Fundacja Instytut Nowych Mediów, realizująca od 2019 r., wspierany przez IPN, projekt „Opowiadamy Polskę światu”, będąca jedynym w Polsce wydawcą posiadającym wyłączność na publikację artykułów w dzienniku „L'Opinion” oraz na portalu www.leopinion.fr. Wyjaśnił także, że cena za wykonanie tej usługi nie była przez Oddział negocjowana z ww. Fundacją, ponieważ (wg jego wiedzy) była ona wynikiem uzgodnień tego podmiotu z Centralą IPN.

(akt kontroli tom V str. 425-465, 473-474, 517-518; tom VIII str. 438, 440, 442-443, 448-457)

Naczelnik OBBH, odnosząc się do zamówienia na materiały promocyjne, których dotyczył wniosek zakupowy nr 1035/2022 z 9 grudnia 2022 r. (na kwotę 15,0 tys. zł brutto), oświadczył m.in., że miało ono charakter uzupełniający do zamówienia z listopada 2022 r., udzielonego na wniosek Asystenta Prasowego. Jego celem było zabezpieczenie Oddziału w tego rodzaju materiały na potrzeby wydarzeń odbywających się w grudniu 2022 r. i na początku 2023 r., bez konieczności oczekiwania na zatwierdzenie nowego budżetu. Przed udzieleniem zamówienia pracownicy Oddziału dokonali telefonicznego rozeznania rynku celem sprawdzenia, czy wytypowane firmy (na podstawie ofert zamieszczanych na stronach Internetowych) będą w stanie podjąć się realizacji zamówienia. Żadna z firm, z którymi prowadzono rozmowy telefoniczne nie zadeklarowała wykonania zlecenia przed końcem roku. Tylko firma, która wcześniej realizowała podobne zamówienie Oddziału potwierdziła taką możliwość, z uwagi na fakt, że mogła wykorzystać przy jego realizacji wcześniej opracowany projekt graficzny (własnego autorstwa). Z uwagi na powyższe odstąpiono od wysyłania zapytań ofertowych w tej sprawie w formie pisemnej. Naczelnik OBBH wskazał ponadto, że zamówienie z grudnia 2022 r. dotyczyło stosunkowo niewielkiej ilości materiałów reklamowych, co powodowało, że dla większości firm takie zamówienie było nieopłacalne, z powodu dużych kosztów komponentów oraz nakładu na opracowywanie projektu graficznego.

(akt kontroli tom VIII str. 442, 446-447)

P.o. Naczelnika OBEN, odnosząc się do zamówienia na pokrycie przez Oddział częściowych kosztów związanych z produkcją dokumentalnego filmu o tematyce historycznej⁷⁰, którego dotyczył wniosek zakupowy nr 1043/2022 z 12 grudnia 2022 r. (na kwotę 30,0 tys. zł brutto), oświadczyła m.in., że polegało ono na pokryciu części kosztów, na końcowym etapie produkcji tego filmu. Dzięki

⁷⁰ Przedmiotem filmu była pierwsza jawna egzekucja zbiorowa dokonana na mieszkańcach Warszawy w 1939 r. przez niemieckiego okupanta.

temu działaniu Oddział nabył do niego autorskie prawa majątkowe i pokrewne, w tym prawo do korzystania z filmu.

(akt kontroli tom VIII str. 443, 445)

W Oddziale nie wprowadzono uregulowań wewnętrznych uszczegółowiających zasady postępowania przy udzielaniu zamówień publicznych, określone w ww. zarządzeniu Prezesa IPN nr 65/20 z dnia 30 grudnia 2020 r., w tym np. precyzujących sytuacje, w których możliwe jest odstąpienie od wymogu sporządzenia zestawienia porównawczego minimum trzech ofert w przypadku zamówień, których wartość przekracza ma 10 tys. zł brutto.

Zastępca Dyrektora wyjaśnił, że w Oddziale nie opracowano takich regulacji lub wytycznych, gdyż do tej pory nie widziano takiej potrzeby.

(akt kontroli tom VIII str. 443-444)

W przypadku sześciu z 26 postępowań objętych kontrolą, których przedmiotem było udzielenie zamówień na usługi lub dostawy o wartości przekraczającej 10 tys. zł brutto stwierdzono, że wyboru ich wykonawcy dokonano na podstawie dwóch otrzymanych ofert cenowych, pomimo iż zgodnie z przywołanymi wyżej postanowieniami § 6 ust. 7 pkt 6 zarządzenia Prezesa IPN Nr 65/20 w sprawie udzielania zamówień publicznych w IPN, do obowiązków wnioskodawcy w przypadku takich zamówień, należało sporządzenie zestawienia porównawczego minimum trzech złożonych ofert. Dotyczyło to zamówień dotyczących:

- (w dwóch przypadkach) produkcji koszulek z nadrukami dotyczącymi komiksu wydanego przez Oddział za kwotę 20,6 tys. zł i 29,0 tys. zł brutto (wnioski zakupowe 297/2023 i 423/2024);
- zorganizowania i przeprowadzenia 35 zajęć edukacyjnych dla dzieci w ramach projektu „Miś Wojtek”, za kwotę 60 tys. zł brutto (wniosek zakupowy 870/2023);
- wykonania i dostawy przenośnego zestawu multimedialnego za kwotę 155,9 tys. zł brutto (wniosek zakupowy 276/2023);
- wykonania mobilnego informatora wystawienniczego za kwotę 20,7 tys. zł brutto (wniosek zakupowy 385/2023);
- świadczenia usług hotelowych dla uczestników kongresu międzynarodowego za kwotę 10,9 tys. zł brutto (wniosek zakupowy 853/2024).

Na realizację ww. zamówień wydatkowano ogółem 294,0 tys. zł.

We wszystkich tych przypadkach zwrócono się o złożenie ofert do trzech podmiotów, z których jedynie dwa przedłożyły oferty cenowe. W procesie zamówienia dotyczącego zorganizowania i przeprowadzenia 36 zajęć edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, pt. „Historia Misia Wojtka” (którego dotyczył wniosek zakupowy nr 870/2023 na kwotę 60,0 tys. zł), Oddział nie dokonywał samodzielnego rozpoznania rynku w sprawie wyboru podmiotów do realizacji tego zamówienia. Zapytania w sprawie przedstawienia ofert na jego realizację skierowano do trzech podmiotów, wskazanych jako potencjalni wykonawcy tego zamówienia przez Kierownika Samodzielnej Sekcji Planowania i Realizacji Projektów wchodzącej w skład Biura Przystanków Historii (w mailu z dnia 25 września 2023 r.). Dwa z tych podmiotów przedstawiły oferty cenowe na realizację tego zamówienia. Do realizacji zamówienia wybrano ofertę podmiotu (Fundacja „77”), który zaproponował niższą cenę.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom III str. 359-364; tom V str. 497; tom VI str. 290-310, 318-325, 433-438, 476-493, 561-574, 595-604)

W pozostałych dziewięciu przypadkach wyboru wykonawcy zamówień dokonano na podstawie analizy ofert cenowych otrzymanych od trzech podmiotów.

We wszystkich 15 zbadanych sprawach, w których wyboru wykonawcy zamówienia dokonano na podstawie porównania dwóch lub trzech otrzymanych ofert cenowych do realizacji zamówienia, Oddział wybrał oferty z najniższą ceną.

W jednym przypadku, na 12 objętych badaniami kontrolnymi zamówień na usługi i dostawy, których wartość przekraczała 30 tys. zł brutto, Oddział nie zawarł pisemnej umowy na wykonanie zamówienia z podmiotem, któremu zostało ono zlecone. Dotyczyło to udzielonego w 2023 r. zamówienia na dostawę 15 stalowych stelaży na potrzeby wystaw plenerowych, na kwotę 36 346,50 zł brutto.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom V str. 317-375, 388-403; tom VI str. 1-603)

W przypadku 61 z 62 skontrolowanych zamówień Oddziału na usługi i dostawy nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ich realizacji oraz rozliczenia.

(akta kontroli tom V str. 317-375, 388-405; tom VI str. 1-603)

W przypadku zamówienia dotyczącego przeprowadzenia kampanii reklamowej w komunikacji warszawskiej na temat organizowanego przez IPN Kongresu Pamięci Narodowej w Warszawie, na którą to usługę wydatkowano 49,7 tys. zł stwierdzono, że wystawioną fakturę za tę usługę z dnia 30 marca 2023 r., po jej zweryfikowaniu pod względem merytorycznym i księgowym, zadekretowano do zapłaty w dniu 4 kwietnia 2023 r., tj. osiem dni przed końcem okresu, do którego miała być prowadzona ta kampania (od 30 marca do 12 kwietnia 2023 r.). Przyczyną tej sytuacji były zapisy w zamówieniu Oddziału, z dnia 16 marca 2023 r., na organizację tej kampanii, w których wskazano, że płatność za realizację zamówienia dokonana zostanie do siedmiu dni od dnia rozpoczęcia emisji, tj. do 6 kwietnia 2023 r.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli tom VI str. 275-289)

2.5. Obowiązujące w IPN, w tym w Oddziale IPN w Warszawie, procedury postępowania przy planowaniu i realizacji podróży służbowych, określone zostały w zarządzeniu Prezesa IPN Nr 20/18 z dnia 18 kwietnia 2018 r. (ze zm.) w sprawie krajowych i zagranicznych podróży służbowych pracowników IPN⁷¹. Wskazano w nim m.in., że przy planowaniu podróży służbowych należy kierować się zasadą racjonalizacji wydatków i maksymalizacji wykorzystania czasu, a także uzasadnionymi potrzebami IPN. Odpowiedzialność za zasadność delegowania pracownika w podróż służbową oraz warunki odbywania tej podróży ponoszą wskazane w tym zarządzeniu osoby, do których zaliczono m.in. dyrektorów oddziałów IPN.

(akta kontroli tom VII str. 1-27)

W latach 2022-2024 Oddział wydatkował na krajowe i zagraniczne podróże służbowe ogółem 357,1 tys. zł. W poszczególnych latach tego okresu wydatki Oddziału na ten cel wynosiły: 2022 r. – 115,6 tys. zł (co stanowiło 0,5% ogółu wydatków Oddziału w tym roku – 23 421,1 tys. zł); 2023 r. – 166,0 tys. zł

⁷¹ Dalej: zarządzenie Prezesa IPN w sprawie podróży służbowych.

(co stanowiło 0,6% ogółu wydatków Oddziału w tym roku – 26 043,6 tys. zł); 2024 r. – 75,5 tys. zł (co stanowiło 0,2% ogółu wydatków Oddziału w tym roku – 30 287,4 tys. zł). (akta kontroli tom III str. 420-431; tom VII str. 61-70)

Zgodnie z ww. zarządzeniem Prezesa IPN w sprawie podróży służbowych, krajowe podróże służbowe pracownicy Instytutu odbywać mieli na podstawie polecenia wyjazdu służbowego, które w przypadku pracowników oddziałów wydawane miały być przez dyrektorów tych oddziałów albo przez osoby przez nich upoważnione. Środek transportu właściwy do odbycia podróży służbowej krajowej, a także jego rodzaj i klasę, określać miały osoby uprawnione do wydawania poleceń wyjazdów służbowych. Przelot samolotem w ramach podróży krajowej był dozwolony za zgodą osób uprawnionych do wystawiania poleceń wyjazdu służbowego (tj. m.in. dyrektorów oddziałów), po wykazaniu, że jest to racjonalne, ekonomiczne, w stosunku do innych środków transportu, bądź uzasadnione ważnymi przyczynami. Rozliczenie kosztów podróży służbowej krajowej musiało nastąpić najpóźniej w terminie 14 dni od zakończenia podróży. (akta kontroli tom VII str. 1-27)

Wydatki Oddziału na krajowe podróże służbowe w latach 2022-2024 wyniosły ogółem 129,9 tys. zł, co stanowiło 36,4% ogółu wydatków Oddziału poniesionych w tym okresie na podróże służbowe. Wysokość wydatków Oddziału na krajowe podróże służbowe systematycznie rosła w badanym okresie, w relacji do wydatków poniesionych w 2021 r. (19,3 tys. zł). W 2022 r. Oddział wydatkował na ten cel 39,1 tys. zł, w 2023 r. – 41,9 tys. zł, a w 2024 r. – 48,9 tys. zł. Największe wydatki poniesione z tego tytułu łącznie w latach 2022-2024 dotyczyły podróży służbowych pracowników następujących komórek organizacyjnych:

- Oddziałowego Biura Lustracyjnego: 33,8 tys. zł (26,0% wydatków ogółem na krajowe podróże służbowe);
- Oddziałowego Biura Badań Historycznych: 32,2 tys. zł (24,8% wydatków ogółem na krajowe podróże służbowe);
- Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej: 28,7 tys. zł (22,1% wydatków ogółem na krajowe podróże służbowe).

Wydatki na krajowe podróże służbowe osób wchodzących w skład kierownictwa Oddziału wyniosły w tym okresie ogółem 10,2 tys. zł (7,9% wydatków ogółem na krajowe podróże służbowe).

(akta kontroli tom VII str. 62)

W wyniku badania dokumentacji 10 krajowych podróży służbowych pracowników Oddziału w latach 2022-2024, na których realizację wydatkowano ogółem 12,2 tys. zł (co stanowiło 9,4% wydatków Oddziału na krajowe podróże służbowe w tym okresie)⁷² ustalono m.in., że we wszystkich 10 zbadanych sprawach podróże służbowe odbyte zostały na podstawie poleceń wyjazdu służbowego, w których zamieszczono wymagane informacje dotyczące wskazania pracownika Oddziału delegowanego do odbycia podróży służbowej, okresu podróży, miejsca docelowego podróży, jej celu oraz środka lokomocji, przy wykorzystaniu którego odbywać się ma podróż.

We wszystkich 10 zbadanych sprawach na poleceniach wyjazdu służbowego znajdowały się podpisy osób zlecających wyjazd służbowy, z tym, że w pięciu

⁷² Badaniem objęto dokumentację krajowych podróży służbowych pracowników Oddziału, na których realizację poniesiono największe wydatki (wysokość wydatków poniesionych przez Oddział na poszczególne podróże wytypowane do badania kształtowała się w przedziale od 0,9 do 1,6 tys. zł).

przypadkach na ww. poleceniach⁷³ znajdowała się jedynie parafka, nieopatrzona pieczęcią, co nie pozwalało na ustalenie czy zlecający podróż służbową był osobą do tego uprawnioną. W pozostałych pięciu sprawach, stosowne podpisy opatrzone zostały pieczętami pozwalającymi na stwierdzenie, że polecenia wyjazdu zostały wydane przez uprawnione osoby.

(akta kontroli tom VII str. 147-262)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że podpisy osób funkcyjnych w Oddziale są jednoznacznie identyfikowalne i powszechnie znane pracownikom tej jednostki. W przypadku dwóch z ww. delegacji osobą zlecającą wyjazd służbowy był Naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej, a w przypadku trzech pozostałych Dyrektor Oddziału. Wskazał również, że ww. delegacje były procedowane także w systemie „TetaME”, gdzie widnieją pełne imiona i nazwiska osób zatwierdzających.

(akta kontroli tom VII str. 256, 503)

We ośmiu przypadkach, w których jedynym środkiem lokomocji w ramach krajowej podróży służbowej miał być transport kolejowy, w poleceniach służbowych wskazywano, że powinna się ona odbywać w wagonach II klasy. Ponadto w jednym przypadku środkiem transportu podczas podróży służbowej miał być samochód prywatny osoby odbywającej podróż, a w drugim podczas wyjazdu miał być pociąg PKP (a podczas powrotu samochód służbowy Oddziału).

W pięciu przypadkach na podstawie poleceń wyjazdów służbowych⁷⁴ oraz dokumentacji rozliczeniowej z przeprowadzonych podróży służbowych nie można określić szczegółowych zadań i celów stawianych pracownikom Oddziału w ramach tych podróży służbowych oraz stopnia ich realizacji. W przypadku krajowych podróży służbowych pracownicy Oddziału nie mieli obowiązku sporządzania uzasadnień do wniosków w sprawie odbycia podróży służbowych, jak i sporządzania sprawozdań zawierających omówienie wyników tych podróży. W poleceniach wyjazdów służbowych wskazano, że celem podróży ma być udział pracowników Oddziału w różnego rodzaju festiwalach, konferencjach, kongresach, zjazdach (w sześciu przypadkach); przeprowadzenie wizytacji bądź kontroli w innych oddziałach IPN (w dwóch przypadkach); przeprowadzenie kwerendy w zbiorach muzeum lub biblioteki (w dwóch przypadkach). Nie zamieszczono szczegółowych informacji dotyczących celów, którym służyć ma dana podróż oraz szczegółowych zadań, które realizować mają pracownicy Oddziału w ramach podróży.

(akta kontroli tom VII str. 147-262)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że miejsce przeznaczone na opis celu wyjazdu w druku polecenia wyjazdu służbowego nie pozwala na szczegółowe przedstawienie planowanych zadań. Dlatego też cel podawany był w formie syntetycznej. Wskazał również, że osobą kierującą pracownika w delegację jest jego bezpośredni przełożony, który następnie dokonuje sprawdzenia prawidłowości wykonania zleconego zadania.

(akta kontroli tom VII str. 256-260; 503-505)

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie terminowości dokonania przez pracowników Oddziału rozliczeń kosztów w ramach ww. 10 krajowych podróży służbowych, prawidłowości wyliczenia kosztów podróży służbowych (w tym m.in. z tytułu diet należnych pracownikom, zwrotu wydatków poniesionych na usługi

⁷³ Polecenia wyjazdu służbowego nr: 562/2022; 563/2022; 271/2024; 364/2024; 394/2024.

⁷⁴ Polecenia wyjazdu służbowego nr: 305/2022; 562/2022; 563/2022; 280/2023; 394/2024; 395/2024.

hotelowe w ramach podróży służbowych⁷⁵, należnych ryczałtów za dojazdy), jak i przedstawiania wymaganej dokumentacji potwierdzającej poniesione wydatki na transport i hotelowe usługi noclegowe.

We wszystkich zbadanych sprawach, wysokość kosztów wyjazdów służbowych wyliczona została zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej⁷⁶.

Stwierdzono natomiast, że w przypadku sześciu z ww. 10 krajowych podróży służbowych, w sporządzonych rozliczeniach ich kosztów⁷⁷ dokonano poprawek danych w sposób niezgodny z określonym w art. 22 ust. 3 ustawy o rachunkowości.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości. (akta kontroli tom VII str. 147-262, 507)

W zarządzeniu Prezesa IPN w sprawie podróży służbowych wskazano, że zagraniczne podróże służbowe pracownicy IPN odbywają na polecenie Prezesa IPN lub osoby przez niego upoważnionej. Dyrektorzy oddziałów powinni wystąpić z wnioskiem o wydanie takiego polecenia co najmniej siedem dni przed planowaną podróżą służbową. Do wniosku należało dołączyć m.in. program pobytu za granicą z podaniem godziny przekroczenia granicy Polski i merytoryczne uzasadnienie zagranicznej podróży służbowej, z podpisem osoby, która była uprawniona do występowania z wnioskiem w tej sprawie do Prezesa IPN. Po zakończeniu podróży służbowej zagranicznej, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powrotu, należało m.in. przedłożyć pisemne sprawozdanie z podróży służbowej oraz dokonać rozliczenia kosztów podróży. (akta kontroli tom VII str. 1-27)

Wydatki Oddziału na zagraniczne podróże służbowe w latach 2022-2024 wyniosły ogółem 227,2 tys. zł, co stanowiło 63,6% ogółu wydatków Oddziału na podróże służbowe w tym okresie. Ich wysokość w poszczególnych latach ww. okresu wyniosła: 2022 r. – 76,5 tys. zł; 2023 r. – 124,1 tys. zł, 2024 r. – 26,6 tys. zł. Oznacza, to że wysokość wydatków na ten cel wzrosła w sposób istotny w latach 2022-2023 w odniesieniu do wydatków poniesionych w 2021 r. (25,8 tys. zł), a następnie spadła do poziomu zbliżonego do 2021 r. Wydatki poniesione przez Oddział w latach 2022-2024 z tego tytułu dotyczyły podróży służbowych pracowników następujących komórek:

- Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej: 81,3 tys. zł (co stanowiło 35,8% ogółu wydatków Oddziału na zagraniczne podróże służbowe w tym okresie);
- Oddziałowego Archiwum: 79,9 tys. zł (co stanowiło 35,2% ogółu wydatków Oddziału na zagraniczne podróże służbowe w tym okresie);

⁷⁵ W żadnej z badanych spraw wysokość wydatków poniesionych przez pracowników Oddziału na noclegi w ramach krajowych podróży służbowych nie przekroczyła wysokości maksymalnego limitu (400 zł brutto za dobę) określonego w § 4 ust. 1 zarządzenia Prezesa IPN w sprawie podróży służbowych (w treści obowiązującej w latach 2022-2024).

⁷⁶ Dz.U. z 2023 r. poz. 2190, dalej: rozporządzenie w sprawie podróży służbowych.

⁷⁷ Dotyczyło to rozliczeń sporządzonych dla poleceń wyjazdu służbowego nr: 562/2022; 563/2022; 505/2023; 364/2024; 394/2024; 395/2024.

— Oddziałowego Biura Badań Historycznych: 65,9 tys. zł (co stanowiło 29,0% ogółu wydatków Oddziału na zagraniczne podróże służbowe w tym okresie); Pozostałe wydatki poniesione przez Oddział z tego tytułu, w kwocie 0,1 tys. zł, dotyczyły zagranicznych podróży służbowych kierownictwa Oddziału.

(akta kontroli tom VII str. 62)

W wyniku badania dokumentacji dotyczącej 10 zagranicznych podróży służbowych odbytych przez pracowników Oddziału w latach 2022-2024, na które wydatkowano ogółem 113,4 tys. zł⁷⁸, co stanowiło 49,9% ogółu wydatków Oddziału na zagraniczne podróże służbowe ustalono, że we wszystkich tych przypadkach, zgodnie z zarządzeniem Prezesa IPN w sprawie podróży służbowych:

- podstawę do odbycia podróży służbowej stanowił stosowny wniosek o wydanie polecenia zagranicznego wyjazdu służbowego, sporządzony przy wykorzystaniu wzoru wniosku określonego w załączniku Nr 2 do ww. zarządzenia;
- do ww. wniosków dołączone zostały wymagane dokumenty, tj. w szczególności uzasadnienia merytoryczne dla zagranicznej podróży służbowej oraz programy pobytu za granicą;
- ww. wnioski zostały uzgodnione z dyrektorami właściwych komórek organizacyjnych Centrali IPN i następnie zaakceptowane przez Prezesa IPN, bądź jednego z jego zastępców (działających z upoważnienia Prezesa IPN);
- po odbyciu podróży pracownicy Oddziału przedstawili w wymaganym 14 - dniowym terminie sprawozdania oraz rozliczenia kosztów podróży, sporządzone zgodnie z wzorami tych dokumentów, określonymi w załącznikach nr 3 i 4 do ww. zarządzenia Prezesa IPN.

We wszystkich ww. sprawach, wysokość kosztów z tytułu zagranicznych podróży służbowych wyliczona została zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 3 rozporządzenia w sprawie podróży służbowych. Do rozliczeń kosztów z tego tytułu dołączono wymaganą dokumentację potwierdzającą poniesione wydatki m.in. na bilety lotnicze i usługi noclegowe.

Stwierdzono natomiast, że w czterech przypadkach, w sporządzonych rozliczeniach kosztów dotyczących ww. podróży służbowych⁷⁹, dokonane zostały poprawki danych w sposób niezgodny z zasadami określonymi w art. 22 ust. 3 ustawy o rachunkowości.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości. (akta kontroli tom VII str. 263-486, 507)

Cele ww. zagranicznych podróży służbowych, zgodnie z informacjami podanymi w uzasadnieniach do wniosków na zagraniczne podróże służbowe, obejmowały:

- w czterech przypadkach - uporządkowanie, zarchiwizowanie i zdigitalizowanie zbiorów dokumentów znajdujących się w dyspozycji różnych instytucji⁸⁰;

⁷⁸ Badaniem objęto dokumentację zagranicznych podróży służbowych pracowników Oddziału, na których realizację poniesiono największe wydatki (wysokość wydatków poniesionych przez Oddział na poszczególne podróże wytypowane do badania kształtowała się w przedziale od 4,1 do 24,1 tys. zł).

⁷⁹ Dotyczyło to rozliczeń kosztów podróży dla wniosków na zagraniczną podróż służbową: BIK -133-310/22; BIK-133-393/22; BIK-133-180/23; BIK-133-286/23.

⁸⁰ Tj. Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, Polskiego Instytutu Naukowego w Kandzie, Studium Polski Podziemnej w Londynie.

- w trzech przypadkach – przeprowadzenie kwerendy dokumentacji znajdującej się w dyspozycji różnego rodzaju instytucji⁸¹ (tj. w Studium Polski Podziemnej w Londynie oraz w Archiwum Hoovera w Stanford) na potrzeby przygotowania monografii naukowych;
- w dwóch przypadkach (dotyczących tego samego, wspólnego wyjazdu dwóch pracowników Oddziału) – przeprowadzenie warsztatów dla uczniów Polskiej Szkoły w Glasgow na wybrany temat z historii Polski (na zaproszenie dyrektora tej Szkoły) oraz szkoleń dla nauczycieli na temat oferty edukacyjnej IPN;
- w jednym przypadku – wzięcie udziału w międzynarodowej konferencji naukowej w Izraelu poświęconej tematom historycznym oraz wygłoszenie referatu dotyczącego zagadnień, których dotyczyć miała ta konferencja.

Ze sporządzonych sprawozdań z ww. podróży wynika, że we wszystkich przypadkach założone cele zostały osiągnięte.

W uzasadnieniach do wniosków w sprawie ww. podróży służbowych, jak i w sprawozdaniach z odbytych podróży nie podawano jaki jest związek celu podróży z ustawowymi zadaniami IPN. (akta kontroli tom VII str. 263-486)

Naczelnik Oddziałowego Biura Badań Historycznych w Warszawie, w wyjaśnieniach w sprawie trzech z ww. podróży służbowych wskazał m.in., że (w jego ocenie) uczestnictwo w konferencjach naukowych i pisanie opracowań naukowych (na podstawie kwerend) należą do podstawowych obowiązków pracowników Oddziałowych Biur Badan Historycznych określonych w ustawie o IPN. Wskazał również, że o prawidłowości tego stwierdzenia świadczy fakt, że sporządzone w tych sprawach uzasadnienia zostały zaakceptowane przez wszystkie instancje, tj. przez dyrektora Oddziału IPN w Warszawie, dyrektora Biura Badan Historycznych w Centrali, a następnie przez prezesa IPN lub jego zastępcę. (akta kontroli tom VII str. 488-489, 496-502)

W latach 2022-2024, pracownicy Oddziału IPN w Warszawie w następujących przypadkach uczestniczyli w podróżach służbowych związanych z udziałem w projektach IPN:

- siedmiu pracowników Oddziału było delegowanych do udziału w zorganizowanym w dniach 18-19 czerwca 2024 r. w Poznaniu Kongresie IPN, pod hasłem „Historia mówi przez pokolenia” (koszty Oddziału z tytułu podróży służbowej tych osób wyniosły ogółem 8,2 tys. zł);
- trzech pracowników odbyło w 2022 r. podróż służbową w związku z promocją gry komputerowej „Gra Szyfrów” (koszty Oddziału z tytułu tej podróży służbowej wyniosły ogółem 57 zł).

W poleceniach wyjazdu służbowego wystawionych w ww. sprawach nie określono w sposób szczegółowy zakresu zadań, które miały być realizowane przez poszczególnych pracowników Oddziału podczas ww. podróży służbowych. W sprawach tych nie sporządzono odrębnych uzasadnień dotyczących potrzeby odbycia tych podróży, jak i sprawozdań zawierających omówienie zadań zrealizowanych w trakcie podróży. (akta kontroli tom VII str. 61, 71-146)

P.o. Naczelnika Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej oświadczyła, że spośród siedmiu pracowników Oddziału delegowanych do udziału w Kongresie IPN w Poznaniu, jeden pełnił funkcję kierowcy oraz odpowiadał za logistykę transportu materiałów edukacyjnych i promocyjnych wykorzystywanych podczas Kongresu, dwóch pełniło funkcję sędziów podczas

⁸¹ Tj. Studium Polski Podziemnej w Londynie oraz w Archiwum Hoovera w Stanford.

finału Olimpiady Gier Planszowych IPN odbywającego się w ramach Kongresu, czterech zajmowało się m.in. obsługą stałego stanowiska edukacyjnego. Ich zadania obejmowały m.in. organizację i prowadzenie quizów oraz gier edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, prezentację wydawnictw edukacyjnych IPN; prowadzenie warsztatów; obsługę wieloformatowej gry planszowej przedstawiającej przygody bohaterów komiksów IPN. Zadania trzech pracowników delegowanych do udziału w promocji „Gry Szyfrów” obejmowały udzielenie wsparcia merytoryczno-edukacyjnego „mobilnego showroomu” zorganizowanego w Otwocku w dniu 24 października 2022 r., w tym m.in. prezentacji wstępnych informacji dotyczących wojny polsko-bolszewickiej oraz prowadzenie zajęć edukacyjnych związanych z tematyką tej wojny dla uczniów szkół. Obsługę techniczną ww. showroomu zapewniło Biuro Nowych Technologii z Centrali IPN. (akta kontroli tom VII str. 72-73, 76-82)

2.6. W latach 2022-2024 Oddział nie planował i nie ponosił wydatków na inwestycje w ramach § 6050 klasyfikacji budżetowej. Realizacja przez Oddział planów wydatków na zakupy inwestycyjne, ujętych w § 6060 klasyfikacji budżetowej, w poszczególnych latach ww. okresu wynosiła:

- 2022 r.: plan pierwotny – 80,0 tys. zł, plan po zm. i wykonanie - 122,9 tys. zł;
- 2023 r.: plan pierwotny – 25,0 tys. zł; plan po zm. 210,9 tys. zł, wykonanie – 210,1 tys. zł;
- (2024 r.) plan pierwotny – 220,0 tys. zł, plan po zm. i wykonanie 455,3 tys. zł.

(akta kontroli tom III str. 404-431; tom VIII str. 16-19)

Oddział nie przedstawił do kontroli NIK planów inwestycyjnych tej jednostki na lata 2022-2023.

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił, że plany takie zostały przekazane do Centrali IPN po zatwierdzeniu ustawy budżetowej oraz, że w Referacie Finansowo-Księgowym Oddziału ich nie ma. (akta kontroli tom VIII str. 1, 8)

W planie inwestycyjnym Oddziału na 2024 r. zaplanowano wydatkowanie 220 tys. zł na zakup siedmiu szt. sprzętu informatycznego, tj. serwera plików, UPS do krosowni, serwera OCR, zasilacza awaryjnego UPS, serwera plików, kopiarki kolorowej oraz macierzy dyskowej. Nie określono konkretnych kwot, które planowano wydatkować na poszczególne składniki tego sprzętu.

(akta kontroli tom VIII str. 12)

Ze środków wydatkowanych na ten cel w 2022 r. w wys. ogółem 122,9 tys. zł Oddział sfinansował zakup sprzętu sieciowego IT, tj. switchy (za kwotę 79,9 tys. zł) oraz zakup wraz instalacją i uruchomieniem zabezpieczeń elektronicznych wykrywających zalanie wodą (za kwotę 43,0 tys. zł). Jak wynika z danych podanych przez Naczelnika OBAG, oba te zakupy nie były ujęte w pierwotnym planie wydatków inwestycyjnych. Nie zrealizowano natomiast planowanego w tym roku zakupu serwerów plików, co wyjaśniano koniecznością pilnego zakupu sprzętu sieciowego IT.

Ze środków wydatkowanych na ten cel w 2023 r. w wys. ogółem 210,1 tys. zł Oddział sfinansował wykonanie i dostawę przenośnego zestawu multimedialnego (za kwotę 155,9 tys. zł), a także zakup 15 stalowych stelaży przeznaczonych do prezentowania wystaw plenerowych (za kwotę 36,3 tys. zł) oraz kolorowej kopiarki (za kwotę 17,8 tys. zł). Dwa pierwsze z ww. zakupów nie były ujęte w pierwotnym planie wydatków inwestycyjnych na ten rok.

Ze środków wydatkowanych na ten cel w 2024 r. w wys. ogółem 455,3 tys. zł Oddział sfinansował zakup serwera plików (za kwotę 110,7 tys. zł), zakup samochodu osobowego (za kwotę 159,0 tys. zł), zakup 8 szt. boksów/modułów

wystawienniczych (za kwotę 156,5 tys. zł) oraz zakup dwóch urządzeń wielofunkcyjnych (za kwotę 29,1 tys. zł). Zakupów samochodu osobowego i boksów wystawienniczych nie ujęto w pierwotnym planie wydatków inwestycyjnych na ten rok. (akta kontroli tom VIII str. 16-24)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że Oddział zrezygnował w 2022 r. z zakupu dwóch sztuk serwerów plików na rzecz pilnego zakupu sprzętu IT (switchy). W 2023 r. nie zrezygnowano z żadnych zaplanowanych zakupów, natomiast w 2024 r., z uwagi na zmianę priorytetów, nastąpiła konieczność rezygnacji z zakupu dwóch serwerów plików na rzecz zakupu jednego serwera o wyższych parametrach technicznych. Z powodu ograniczeń finansowych zrezygnowano w tym roku m.in. z planowanego zakupu zasilacza UPS.

(akta kontroli tom IX str. 280-285)

Oddział nie ponosił w latach 2022-2024 wydatków na zakupy inwestycyjne podlegające (z uwagi na ich wartość) przepisom ustawy Prawo zamówień publicznych. (akta kontroli tom VIII str. 20-24, 168-170)

W wyniku badania czterech wydatków na zakupy inwestycyjne na kwotę ogółem 582,1 tys. zł brutto⁸², na które wydatkowano w ww. okresie największe kwoty, stwierdzono, że wartość szacunkowa zamówień była niższa od kwoty 130 tys. zł netto⁸³. Z uwagi na powyższe do zamówień tych zastosowanie miały regulacje zamieszczone w zarządzeniu Prezesa IPN nr 65/20 z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie udzielania zamówień publicznych w IPN, określające zasady udzielania zamówień o wartości poniżej 130 tys. zł. Ustalono, że w badanych przypadkach, zgodnie z ww. regulacjami wewnętrznymi:

- przeprowadzono procedurę rozeznania rynku właściwego dla danego przedmiotu zamówienia poprzez wysłanie zapytań ofertowego do trzech potencjalnych kontrahentów;
- określono we wnioskach zakupowych⁸⁴ przedmiot zamówienia, wraz z merytorycznym uzasadnieniem celowości jego udzielenia⁸⁵;
- oszacowano wartość zamówienia (w oparciu o oferty złożone przez potencjalnych kontrahentów, w odpowiedzi na zapytanie ofertowe);
- sporządzono zestawienie porównawcze złożonych przez wykonawców ofert;
- wskazano proponowanego wykonawcę, w trzech przypadkach dokonano wyboru oferty ze względu na najniższą zaproponowaną cenę, a w jednym przypadku⁸⁶ wybrano ofertę najkorzystniejszą pod względem stosunku parametrów do ceny przedmiotu zamówienia;
- zawarto umowę w formie pisemnej.

⁸² Co stanowiło 73,8% ogółu wydatków Oddziału na zakupy inwestycyjne w latach 2022-2024.

⁸³ Objęte kontrolą zamówienia dotyczyły: dostawy ośmiu sztuk jednakowych, fabrycznie nowych boksów/modułów wystawienniczych wraz z ich oświetleniem za kwotę 156,5 tys. zł brutto (127,2 tys. zł netto); zakupu samochodu służbowego osobowego marki Skoda za kwotę 159 tys. zł brutto (129,3 tys. zł netto); zakupu serwera plików za kwotę 110,7 tys. zł brutto (90 tys. zł netto); wykonania przenośnego zestawu multimedialnego przedstawiającego informacje o działaniach i projektach IPN za kwotę 155,9 tys. zł brutto (126,8 tys. zł netto).

⁸⁴ Zamówień tych dotyczyły wnioski zakupowe: nr 276/2023; nr 415/2024; nr 518/2024; nr 912/2024.

⁸⁵ Wskazując m.in. że: zakupiony samochód ma zastąpić samochód służbowy awaryjny oraz najbardziej wyeksploatowany; zakup serwera jest potrzebny, z uwagi na niewystarczającą dotychczasową pojemność serwerów; zakup modułów jest potrzebny do wystaw plenerowych; zakup zestawu multimedialnego służyć ma do rozpowszechnienia wiedzy m.in. o projektach edukacyjnych i historycznych IPN.

⁸⁶ Wniosek zakupowy nr 518/2024.

Stwierdzono jednak, że w jednym przypadku, dotyczącym zamówienia na zakup zestawu multimedialnego do rozpowszechnienia wiedzy m.in. o projektach edukacyjnych i historycznych IPN, wyboru wykonawcy dokonano na podstawie porównania dwóch ofert cenowych (o czym była mowa w poprzednim punkcie niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

We wszystkich ww. przypadkach zamówienia zostały zrealizowane zgodnie z umowami, terminowo dokonano odbioru przedmiotu zamówienia oraz jego rozliczenia, zakupione środki trwałe wprowadzone zostały do ewidencji księgowej i przekazane do użytkowania.

(akta kontroli tom V str. 356-375; tom VI str. 290-310; tom VIII str. 20-173)

W wyniku oględzin przeprowadzonych przez kontrolerów NIK w dniach 2, 11 i 29 kwietnia 2025 r. stwierdzono, że:

- multimedialny zestaw nabyty w wyniku realizacji wniosku zakupowego nr 276/2023 znajdował się w Izbie Pamięci w Warszawie przy ul. Strzeleckiej 8 (w części edukacyjnej);
- boksy/moduły do eksponowania wystaw plenerowych nabyte w wyniku realizacji wniosku zakupowego nr 415/2024 znajdowały się w pomieszczeniach magazynowych przy ul. Przasnyskiej 6a w Warszawie.
- serwer plików nabyty w ramach realizacji wniosku zakupowego nr 912/2024 zainstalowany został w budynku na Placu Krasińskich 2/4/6 w Warszawie (pok. 2K02). (akta kontroli tom II str. 115-121; tom VIII str. 141A-B)

2.7. Cele działalności Oddziału na poszczególne lata badanego okresu, ogółem i w podziale na poszczególne zadania ustawowe IPN wraz miernikami służącymi do oceny stopnia realizacji danego celu, określane były w planach wydatków budżetowych Oddziału w układzie zadaniowym. Stwierdzono, że w ww. planach z okresu 2022-2025 dla poszczególnych zadań ustalono takie same cele i mierniki. Zmieniała się tylko wartość docelowa poziomu poszczególnych mierników, planowana do uzyskania w danym roku.

Zadaniom z zakresu prowadzenia działalności archiwalnej przypisane zostały cele dotyczące opracowywania i digitalizacji zgromadzonych dokumentów i ich udostępniania wszystkim kategoriom wnioskodawców. Celom tym przypisano mierniki dotyczące liczby zgromadzonych, opracowanych i zdigitalizowanych dokumentów oraz liczby udostępnionych dokumentów.

Zadaniom z zakresu prowadzenia działalności edukacyjnej, badawczej, wystawienniczej i dokumentacyjnej wskazano jako cele upowszechnianie wiedzy na tematy najnowszej historii Polski oraz prowadzenie badań naukowych nad najnowszą historią Polski i ich upowszechnianie. Do celów tych przypisano mierniki dotyczące odpowiednio liczby zrealizowanych przedsięwzięć/publikacji oraz liczby publikacji naukowych.

Zadaniom z zakresu działalności śledczej przypisano cel dotyczący zagwarantowania obywatelom konstytucyjnego prawa do wszechstronnego wyjaśnienia, bez zbędnej zwłoki, wszystkich okoliczności dotyczących zbrodni nazistowskich, komunistycznych, wojennych przeciwko ludzkości, pokojowi i innych. Celowi temu przypisano miernik dotyczący liczby postępowań załatwionych przez prokuratorów IPN w ciągu roku kalendarzowego.

Zadaniom z zakresu działalności lustracyjnej przypisano cele dotyczące przygotowania postępowań lustracyjnych oraz publikacji w BIP informacji, o których mowa w art. 52a ust. 6-8 ustawy o IPN. Celom tym przypisano mierniki dotyczące odpowiednio: liczby osób, dla których zebrano i ostatecznie

zweryfikowano informacje; liczby osób, dla których ostatecznie zweryfikowano i opublikowano informacje.

Zadaniom z zakresu ochrony i popularyzacji dziedzictwa i tożsamości narodowej przypisano cele dotyczące: utrzymania i ochrony miejsc pamięci narodowej i poprawy ich stanu oraz grobów i cmentarzy wojennych; prowadzenia edukacji historycznej i propagowania postaw patriotycznych. Celom tym przypisano mierniki takie jak: liczba przeprowadzonych lustracji miejsc pamięci narodowej; liczba obiektów wprowadzonych do ewidencji miejsc pamięci narodowej; liczba przeprowadzonych ekshumacji z grobów wojennych; liczba wykonanych remontów miejsc pamięci oraz grobów i cmentarzy wojennych; liczba zrealizowanych trwałych upamiętnień faktów, wydarzeń i postaci związanych z walką i męczeństwem; liczba wydanych opinii dotyczących trwałych upamiętnień, o których mowa wyżej; liczba dofinansowanych przedsięwzięć upamiętniających wydarzenia historyczne.

Spośród ogółem 14 mierników przypisanych w tych planach do celów szczegółowych, założony w nich poziom realizacji poszczególnych działań uzyskano w 2022 r. – w przypadku dziewięciu mierników, w 2023 r. – w przypadku ośmiu mierników, w 2024 r. – w przypadku siedmiu mierników.

We wszystkich ww. latach nie osiągnięto, założonych do uzyskania w danym roku, poziomów mierników dotyczących: liczby zgromadzonych, opracowanych i zdigitalizowanych dokumentów⁸⁷; liczby udostępnionych dokumentów⁸⁸; liczby przeprowadzonych ekshumacji z grobów wojennych⁸⁹; liczby obiektów wprowadzonych do ewidencji miejsc pamięci narodowej⁹⁰. Dwukrotnie (tj. w 2023 r. i 2024 r.) nie osiągnięto założonego poziomu miernika dotyczącego liczby przeprowadzonych lustracji miejsc pamięci narodowej⁹¹. Wszystkie te przypadki dotyczyły mierników wyznaczonych dla celów szczegółowych przypisanych do zadań IPN w zakresie prowadzenia działalności archiwalnej oraz ochrony i popularyzacji dziedzictwa i tożsamości narodowej.

(akta kontroli tom VIII str. 181-215)

Zastępca Naczelnika Oddziałowego Archiwum IPN w Warszawie oraz p.o. Naczelnika Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie, do których to komórek Oddziału należała realizacja ww. mierników, w oświadczeniach w tej sprawie wskazywali m.in., że uzyskanie założonych poziomów ww. mierników zależało od okoliczności, na które komórki te nie miały wpływu, tj. np. liczby wniosków i zgłoszeń wpływających do tych komórek o podjęcie określonych działań. Planowane do uzyskania poziomy poszczególnych mierników określone były na podstawie danych z lat poprzednich. Rodzaje stosowanych przez Oddział mierników w tym zakresie określone zostały przez komórki organizacyjne Centrali IPN bądź kierownictwo Instytutu.

(akta kontroli tom VIII str. 216-220, 224-229, 237-247; tom IX str. 354-355, 361, 364-366, 375-382)

⁸⁷ Wykonanie tego miernika kształtowało się następująco w poszczególnych latach: 2022 r. plan – 1900, wyk. – 1404; 2023 r. plan – 1700, wyk. – 1187; 2024 r. plan – 1700, wyk. – 1432.

⁸⁸ Wykonanie tego miernika kształtowało się następująco: plan na lata 2022-2024 – po 55000 w roku, wykonanie 2022 r. – 48521, 2023 r. – 41905, 2024 r. – 38234.

⁸⁹ Wykonanie tego miernika kształtowało się następująco w latach 2022-2024: plan – po 2 w roku, wyk. – 0.

⁹⁰ Wykonanie tego miernika kształtowało się następująco: plan na lata 2022-2024 – po 300 w roku, wykonanie 2022 r. – 282, 2023 r. – 162, 2024 r. – 158.

⁹¹ Wykonanie tego miernika kształtowało się następująco: plan na lata 2022-2024 – po 10 w roku; wykonanie 2022 r. – 15; 2023 r. – 2; 2024 r. – 1.

Pozostałe cztery pojedyncze przypadki niezyskania przez Oddział założonego poziomu miernika dotyczyły:

- w 2022 r. – liczby osób, odnośnie których zweryfikowano i opublikowano w BIP informacje, o których mowa w art. 52a ust. 6-8 ustawy o IPN (w ramach zadania dotyczącego prowadzenia działalności lustracyjnej, realizowanego przez Oddziałowe Biuro Lustracyjne w Warszawie)⁹²;
- w 2023 r. – liczby postępowań prowadzonych przez prokuratorów IPN w ciągu roku kalendarzowego (w ramach zadania dotyczącego prowadzenia działalności śledczej, realizowanego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie)⁹³;
- w 2024 r. – liczby publikacji naukowych (w ramach zadania dotyczącego prowadzenia działalności badawczej realizowanego przez OBBH)⁹⁴ oraz liczby dofinansowanych przedsięwzięć upamiętniających wydarzenia historyczne (w ramach zadania dotyczącego ochrony i popularyzacji dziedzictwa i tożsamości narodowej, realizowanego przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa)⁹⁵.

(akta kontroli tom VIII str. 181-262)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że planowanie zadań w ramach budżetu zadaniowego odbywało się w ramach poszczególnych biur merytorycznych. Dyrektorzy biur w Centrali IPN akceptowali proponowane poziomy mierników i rozliczali z ich realizacji naczelników oddziałowych biur w układzie miesięcznym, kwartalnym lub rocznym. Zadaniem dyrektora Oddziału było stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych niezbędnych do realizacji ww. zadań. Nie miał on jednak kompetencji do ich weryfikowania w ramach działalności merytorycznej, za wyjątkiem sytuacji, kiedy łączył swoje stanowisko z funkcją koordynatora Centralnego Projektu Badawczego. Realizacja zadań zaplanowanych i uzgodnionych w ramach poszczególnych biur merytorycznych, przechodziła bieżącą weryfikację na comiesięcznych naradach Kierownictwa IPN, w których udział brali dyrektorzy Oddziałów i naczelnicy Delegatur. Ponadto Dyrektor Oddziału informowany był przez naczelników oddziałowych biur merytorycznych o planowanych przez nich zadaniach na najbliższy miesiąc w trakcie comiesięcznych spotkań. Dyrektor wskazał ponadto, że poza planami opracowywanymi w formule budżetu zadaniowego w Oddziale nie opracowywano innych planów (rocznych lub wieloletnich) dotyczących zadań realizowanych przez tę jednostkę. (akta kontroli tom VIII str. 263-265, 436-437)

W większości komórek organizacyjnych Oddziału, wykonujących zadania ustawowe IPN, prowadzone były różnego rodzaju rejestry (ewidencje) zawierające informacje umożliwiające ustalenie stopnia wykonania planowanych zadań oraz sporządzenie sprawozdań z ich pracy dla Centrali IPN. W Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prowadzony był Elektroniczny Wykaz Postępowań, który zawierał bazę danych o wpływie, przedmiocie i biegu spraw prowadzonych w tej komórce, a także o uczestnikach postępowań. (akta kontroli tom VIII str. 266-267)

W Oddziałowym Biurze Lustracyjnym prowadzone były m.in. repetytoria, rejestry i wykazy kontrolne, o których mowa w rozdziale 2 części II zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie zakresu działania

⁹² Plan - 600, wykonanie - 593.

⁹³ Plan - 105, wykonanie - 68.

⁹⁴ Plan - 55, wykonanie - 44.

⁹⁵ Plan - 5, wykonanie - 0.

sekretariatów w Biurze Lustracyjnym oraz oddziałowych biurach lustracyjnych Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁹⁶. Korzystano również z aplikacji „ABeL”, będącej elektroniczną bazą oświadczeń lustracyjnych zgromadzonych przez Biuro Lustracyjne IPN, do której wpisywano informacje dotyczące prowadzonych spraw. Informacje dotyczące poziomu wykonania poszczególnych mierników przekazywane były co miesiąc do Biura Lustracyjnego, oraz do wiadomości Dyrektora Oddziału. Ponadto do Biura Lustracyjnego składane były sprawozdania kwartalne w tej sprawie.

(akta kontroli tom VIII str. 268-269)

W Oddziałowym Biurze Badań Historycznych ewidencja dotycząca prowadzonych prac nad przygotowywaniem poszczególnych publikacji naukowych prowadzona była m.in. w formie tzw. teczki książki, w której rejestrowano korespondencję związaną z daną publikacją. Raporty z realizacji miernika dotyczącego publikacji naukowych, wraz ze szczegółowymi wykazami takich publikacji, przekazywane były co miesiąc do Centrali IPN oraz do wiadomości dyrektorowi Oddziału. Niezależnie od powyższego każdy pracownik merytoryczny tego Oddziału zobligowany był do sporządzania okresowych sprawozdań przekazywanych do Centrali IPN, zawierających informacje o realizowanych przez nich zadaniach.

(akta kontroli tom VIII str. 273-275, 279-290)

W Oddziałowym Biurze Edukacji Narodowej nie prowadzono ewidencji dotyczącej realizacji zadań, do których przypisane były mierniki w ramach budżetu zadaniowego Oddziału. OBEN przekazywał co miesiąc do Dyrektora Biura Edukacji Narodowej w Centrali IPN informacje w sprawie uzyskanego na koniec poprzedniego miesiąca poziomu realizacji miernika przypisanego do zadań realizowanych przez tę komórkę, z wyszczególnieniem działań zrealizowanych w tym miesiącu.

(akta kontroli tom VIII str. 313, 318-400)

W okresie objętym kontrolą Oddział IPN w Warszawie współpracował przy realizacji zadań w innych jednostkami organizacyjnymi IPN, w tym zwłaszcza z biurami merytorycznymi Centrali Instytutu. Obejmowało to m.in. udział w realizowanych przez IPN projektach wskazanych w pkt 2.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli tom III str. 441-484; tom VIII str. 267, 311-317, 461)

2.8. W latach 2022-2025 (do 21 marca 2025 r.) w Oddziale nie dokonywano transakcji płatniczych z użyciem służbowych kart płatniczych. W ww. okresie kartą taką dysponował jeden z pracowników Oddziału, zatrudniony na stanowisku Naczelnika OBAG, który w dniu złożenia wypowiedzenia z pracy (tj. 30 września 2022 r.), zdeponował ją w sejfie znajdującym się w dyspozycji Referatu Finansowo-Księgowego.

W ww. okresie Oddział nie ponosił opłat z tytułu posiadania kart płatniczych.

(akta kontroli tom III str. 485-490, 538-539)

2.9. Zgodnie z Procedurami kontroli zarządczej w Instytucie, wprowadzonymi zarządzeniem Prezesa IPN Nr 1/11 z dnia 28 stycznia 2011 r., kierownicy jednostek organizacyjnych IPN zobowiązani byli do dokonywania w sposób systematyczny, nie rzadziej niż raz w roku, identyfikacji zewnętrznego i wewnętrznego ryzyka związanego z poszczególnymi celami i zadaniami Instytutu. Dla zidentyfikowanych ryzyk należało określić rodzaj możliwych reakcji oraz podejmować działania w celu zmniejszenia danego ryzyka

⁹⁶ Dz. Urz. MS z 2017 r. poz.175

do akceptowalnego poziomu. Zobowiązano również kierowników jednostek organizacyjnych do przeprowadzania, co najmniej raz w roku, samoceny systemu kontroli zarządczej i udokumentowania wyników tej oceny na piśmie.

(akta kontroli tom VIII str. 401-407)

Szczegółowe zasady zarządzania ryzykiem w Oddziale IPN w Warszawie określone zostały w decyzji Dyrektora Oddziału Nr 4/2016 z dnia 28 lipca 2016 r. Wskazano w niej m.in., że identyfikacji i oceny ryzyka oraz ustalenia metody przeciwdziałania ryzyku dokonuje się corocznie na arkuszu pn. Kwestionariusz Identyfikacji i Oceny Ryzyka. Identyfikacji i oceny ryzyka oraz ustalenia metody przeciwdziałania ryzyku należy dokonywać równocześnie z określaniem celów i zadań na rok następny oraz zasobów przeznaczonych na realizację tych zamierzeń. Do wykonywania tych czynności zobowiązani byli naczelnicy i kierownicy jednostek oraz komórek organizacyjnych Oddziału. Na podstawie wypełnionych kwestionariuszy, o których mowa wyżej, utworzony miał być Rejestr ryzyk podlegający zatwierdzeniu przez dyrektora Oddziału. Zidentyfikowane ryzyka oraz ustalone metody ich ograniczania do akceptowalnego poziomu miały być na bieżąco oceniane i monitorowane, przez naczelników i kierowników jednostek oraz komórek organizacyjnych Oddziału a także przez jego Dyrektora. Do obowiązków tych osób należało przygotowanie raportu z monitorowania ryzyk w cyklach półrocznych, na koniec czerwca i grudnia. Niezależnie od powyższego, corocznie, do dnia 28 lutego, naczelnicy i kierownicy jednostek oraz komórek organizacyjnych Oddziału, zobowiązani byli do przedłożenia dyrektorowi Oddziału raportu za rok poprzedni dotyczącego funkcjonowania zarządzania ryzykiem.

(akta kontroli tom VIII str. 401-402, 408-411)

Stwierdzono, że w okresie objętym kontrolą, pierwszy rejestr ryzyk dla Oddziału opracowano dla 2025 r. Dla 2022 r., 2023 r. i 2024 r. nie sporządzono takich rejestrów ani raportów z monitorowania ryzyk. Ustalono ponadto, że w okresie objętym kontrolą pierwsza samoocena systemu kontroli zarządczej w Oddziale dokonana została przez Dyrektora w odniesieniu do 2024 r. Nie sporządzono takiej oceny w odniesieniu do 2022 r. i 2023 r.

Szerzej o tej sprawie w dalszej treści wystąpienia pokontrolnego, zawierającej opis stwierdzonych nieprawidłowości. (akta kontroli tom VIII str. 401-402, 412-436)

W rejestrze ryzyk, opracowanym dla Oddziału na 2025 r., zidentyfikowano ogółem 39 różnego rodzaju ryzyk, dla których określono m.in. prawdopodobieństwo ich wystąpienia, skutek, ocenę poziomu ryzyka, istniejące mechanizmy kontrolne, proponowane działania zaradcze oraz komórki organizacyjne Oddziału odpowiedzialne za ich podejmowanie. Dla 24 z ww. ryzyk ich poziom określony został w wymiarze od 2 do 3, tj. na poziomie niskim, akceptowalnym, niewymagającym podejmowania natychmiastowych działań. Dla pozostałych 15 ryzyk ich poziom określony został w wymiarze od 4-7, tj. na poziomie średnim, dopuszczalnym, ale wymagającym monitorowania i zarządzania ryzykiem.

(akta kontroli tom VIII str. 412-427)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2022-2025 (do czasu zakończenia kontroli NIK) faktyczna struktura organizacyjna Oddziału była niezgodna ze strukturą organizacyjną tej jednostki określoną w Regulaminie Organizacyjnym IPN. W Oddziale przez cały okres objęty kontrolą nieobsadzone było wieloosobowe stanowisko ds. poszukiwań i identyfikacji. Ww. Regulamin Organizacyjny we wszystkich oddziałach IPN

przewidywał utworzenie tego rodzaju komórki organizacyjnej bądź (w jednym przypadku) oddziałowego biura ds. poszukiwań i identyfikacji.

(akta kontroli tom III str. 12, 34-37, 47, 75-79, 84, 98-99)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że wieloosobowe stanowisko do spraw poszukiwań i identyfikacji nie zostało obsadzone w Oddziale z uwagi na brak takiej potrzeby. W obszarze działania Oddziału poszukiwaniami takim zajmują się pracownicy Biura Poszukiwań i Identyfikacji Centrali IPN. Decyzja o nieobsadzeniu w Oddziale ww. stanowiska podjęta została w wyniku bezpośrednich uzgodnień pomiędzy Wiceprezesem IPN i byłym Dyrektorem Oddziału.

(akta kontroli tom III str. 87-88)

W odniesieniu do ww. wyjaśnień, NIK zauważa, że konsekwencją dokonanych uzgodnień w tej sprawie powinien być wniosek Dyrektora Oddziału do Prezesa IPN w sprawie dokonania zmiany w Regulaminie Organizacyjnym IPN, w celu dostosowania określonej w nim struktury organizacyjnej Oddziału do struktury organizacyjnej tej jednostki wynikającej z zakresu realizowanych zadań.

2. Stwierdzono, że dwie z 16 objętych kontrolą NIK umów cywilnoprawnych zawartych przez Oddział z osobami nie będącymi pracownikami tej jednostki, podpisane zostały przed złożeniem bądź zatwierdzeniem wniosków o ich zawarcie w systemie ESEW, co stanowiło naruszenie zasad postępowania określonych w § 14 ust. 10-15 Instrukcji obiegu dokumentów w Oddziale, w których wskazano m.in., że wniosek o zawarcie umowy cywilnoprawnej podlega m.in. akceptacji ze strony Dyrektora Oddziału oraz, że prawidłowo sporządzony wniosek stanowi podstawę sporządzenia umowy cywilnoprawnej przez Radcę prawnego Oddziału. Dotyczyło to następujących umów:

- umowy zlecenia z 31 grudnia 2021 r., na świadczenie różnego rodzaju usług lekarskich na rzecz pracowników Oddziału w 2022 r. za wynagrodzeniem w kwocie 44,4 tys. zł brutto, w przypadku której wniosek o jej zawarcie (nr 7/2022) zarejestrowany został w systemie ESEW 3 stycznia 2022 r., a zatwierdzony w tym systemie w dniu 20 stycznia 2022 r. (tj. 20 dni po podpisaniu ww. umowy);
- umowy o dzieło z dnia 1 kwietnia 2022 r., dotyczącej wykonania projektów graficznych do komiksu, za wynagrodzeniem w kwocie 47,0 tys. zł brutto, w przypadku której wniosek o jej zawarcie, nr 314/2022 z dnia 28 marca 2022 r., zatwierdzony został w systemie ESEW w dniu 5 kwietnia 2022 r. (tj. cztery dni po podpisaniu ww. umowy).

(akta kontroli tom V str. 12-15, 229-235; tom IX str. 9-11)

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił m.in., że nie są znane przyczyny powstałej nieprawidłowości dotyczącej podpisania umowy na świadczenie usług lekarskich przed sporządzeniem wniosku w tej sprawie. Sytuacja taka miała miejsce pod koniec 2021 r. oraz na początku 2022 r., czyli w okresie, w którym Oddział był zarządzany przez poprzedniego Dyrektora. Pracownikiem Oddziału nie jest już również osoba prowadząca tę sprawę, jak i nadzorująca wykonanie umowy. Odnosząc się do drugiej z ww. spraw Zastępca Dyrektora wskazał, że wniosek, po potwierdzeniu prawidłowości i zasadności wydatkowania środków na ten cel przez wszystkie zobowiązane osoby, został w dniu 1 kwietnia 2022 r. (piątek) przekazany w systemie ESEW do zatwierdzenia przez byłego Dyrektora Oddziału. Z uwagi na fakt, że wykonawca tego zadania wyjeżdżał w tym dniu do Lublina, ówczesny Dyrektor Oddziału podpisał w tym dniu przedmiotową umowę. Trudno obecnie ustalić, dlaczego wcześniej w tym dniu nie zatwierdził wniosku w systemie ESEW.

(akta kontroli tom V str. 557, 562-563, 604-605)

3. Oddział udzielił zamówień, za łączną kwotę 50,5 tys. zł brutto, na wykonanie animacji lub spotów reklamowych⁹⁷ bez zawarcia pisemnych umów na przeniesienie na Oddział praw autorskich do korzystania z tych dzieł w formie ich udostępniania na telebimach lub/oraz mediach społecznościowych (Facebooku, YouTube, Instagramie, profilach Twittera). Stanowiło to naruszenie art. 53 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁹⁸, zgodnie z którym umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga formy pisemnej, pod rygorem nieważności. We wszystkich tych przypadkach wnioski zakupowe przygotowane zostały przez osobę zatrudnioną w Oddziale na stanowisku Asystenta Prasowego.

(akta kontroli tom VI str. 51-63, 118-122, 230-236, 456-461, 522-527, 575-580)

Asystent Prasowy wyjaśnił m.in., że do tej pory nie zawierano umów o przeniesienie praw autorskich w tego rodzaju przypadkach, gdyż z wcześniejszych rozmów z prawnikami i księgową wynikało, że nie jest to konieczne. Natomiast teraz, w związku z przeprowadzaną przez NIK kontrolą, zmieniono stanowisko w tej sprawie. Stwierdzono, że w umowach powinny być zamieszczane zapisy dotyczące przeniesienia na Oddział autorskich praw majątkowych.

(akta kontroli tom V str. 600)

4. W przypadku sześciu postępowań, których przedmiotem było udzielenie zamówień na usługi lub dostawy o wartości przekraczającej 10 tys. zł brutto stwierdzono, że wyboru ich wykonawcy dokonano na podstawie porównania dwóch otrzymanych ofert cenowych. Stanowiło to naruszenie postanowień § 6 ust. 7 pkt 6 zarządzenia Nr 65/20 Prezesa IPN w sprawie udzielania zamówień w IPN, zgodnie z którymi do obowiązków wnioskodawcy należało sporządzenie zestawienia porównawczego minimum trzech ofert różnych wykonawców. Dotyczyło to zamówień, na realizację których wydatkowano ogółem 294,0 tys. zł brutto, udzielonych na podstawie następujących wniosków zakupowych: 276/2023; 297/2023; 385/2023; 870/2023; 423/2024; 853/2024.

Wprawdzie we wszystkich tych przypadkach pracownicy Oddziału wystąpili do trzech podmiotów o przedstawienie ofert, ale jak wynika ze sporządzonych zestawień oferty cenowe otrzymali od dwóch podmiotów.

(akta kontroli tom III str. 359-364; tom V str. 497; tom VI str. 290-310, 318-325, 433-438, 476-493, 561-574, 595-604)

Dyrektor Oddziału w wyjaśnieniach wskazywał m.in., że w przypadku zamówień na produkcję koszulek z nadrukami (wnioski zakupowe nr 297/2023 i 423/2024) wyboru trzech podmiotów, do których zwrócono się o przedstawienie ofert, dokonano w wyniku telefonicznego i internetowego rozpoznania rynku. Zwrotnie otrzymano tylko dwie oferty, z których wybrano najkorzystniejszą. W przypadku zamówienia dotyczącego zorganizowania i przeprowadzenia 35 zajęć edukacyjnych dotyczących historii „Misia Wojtka” (wniosek zakupowy nr 870/2023) oferta została wysłana do trzech podmiotów, z których jeden nie odpowiedział w wyznaczonym terminie. W tej sytuacji dokonano wyboru jednej z dwóch otrzymanych ofert, wg kryterium cenowego. W przypadku zamówienia na usługi hotelowe dla uczestników trzydniowej, międzynarodowej konferencji naukowej z cyklu „Need to Know...” (wniosek zakupowy nr 853/2024), po dokonaniu wstępnego rozeznania, którym objęto osiem hoteli trzygwiazdkowych, zapytania ofertowe skierowano do trzech z nich, które dysponowały niezbędną bazą hotelową w pożądanym okresie (10 pokoi

⁹⁷ Wnioski zakupowe nr 559/2022, 898/2022, 1048/2022, 411/2023, 387/2024, 983/2024.

⁹⁸ Dz. U. z 2025 r, poz. 24.

jednoosobowych wraz z wyżywieniem). Wybrano ofertę hotelu, który zaproponował najkorzystniejsze warunki cenowe. Pozostałe dwa zamówienia na wykonanie przenośnego zestawu multimedialnego oraz mobilnego informatora wystawienniczego (wnioski zakupowe nr 276/2023 i 385/2023) dotyczyły realizacji szczególnych usług, które mogły być wykonane przez ograniczony krąg potencjalnych wykonawców. W wyniku analizy branżowej rynku wyłoniono trzech potencjalnych wykonawców, do których skierowano stosowne zapytania. Niestety oferty zostały złożone tylko przez dwa podmioty, przy czym w przypadku zamówienia na wykonanie i dostawę zestawu multimedialnego, jeden z nich poinformował Oddział o niemożności złożenia oferty z uwagi na zbyt krótki termin na realizację zamówienia. Wobec braku możliwości wyłonienia większej liczby wykonawców tych zamówień, Dyrektor decyzję o akceptacji wniosków zakupowych. W przeciwnym przypadku Oddział musiałby odstąpić od udzielenia tych zamówień.

(akt kontroli tom VIII str. 437-438; tom IX str. 343-348)

W ocenie NIK, jedną z głównych przyczyn braku pozyskania przez Oddział w ww. przypadkach ofert od trzech wykonawców była stosowana w tej jednostce praktyka polegająca na występowaniu o przedłożenie ofert maksymalnie do trzech wykonawców w przypadku zamówień na usługi i dostawy o wartości przekraczającej 10 tys. zł brutto (jak wynika z badania próby 26 takich zamówień). Dodatkowymi okolicznościami, które w części przypadków miały negatywny wpływ na pozyskanie wymaganej liczby ofert cenowych, jak wynika m.in. z ww. wyjaśnień, były zbyt krótkie terminy wyznaczone przez Oddział na realizację zamówień, co wskazuje na błędy popełnione na etapie ich planowania i organizacji.

(akta kontroli tom V str. 317-375, 497; tom VI str. 1-604)

5. W okresie objętym kontrolą przy organizacji i prowadzeniu postępowań w sprawie zamówień Oddział nie korzystał z uruchomionej przez Centralę IPN elektronicznej platformy przetargowej, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym.

Zastępca Dyrektora Oddziału wyjaśnił, że Oddział w całej historii jego działalności nie udzielił zamówień podlegających przepisom ustawy Prawo zamówień publicznych. Dyrektor Oddziału wskazał natomiast, że jednostka ta nie była zobowiązana do korzystania z ww. platformy w zakresie pozostałych zamówień.

(akta kontroli tom III str. 184, 186; tom VIII str. 438, 458; tom IX str. 348)

W odniesieniu do ww. wyjaśnień NIK zauważa, że korzystanie z ww. platformy zwiększyło by przejrzystość postępowania Oddziału przy udzielaniu zamówień, a ponadto pozwoliłoby na dotarcie do szerszego grona potencjalnych wykonawców.

6. Oddział nie zawarł pisemnej umowy z podmiotem, któremu udzielił w 2023 r. zamówienia na dostawę 15 stalowych stelaży na potrzeby wystaw plenerowych, za kwotę 36,3 tys. zł brutto. Stanowiło to naruszenie postanowień § 6 ust. 8 ww. zarządzenia Nr 65/20 Prezesa IPN w sprawie udzielania zamówień w IPN, zgodnie z którymi w przypadku zamówień, których wartość szacunkowa przekracza 30 tys. zł brutto zawarcie umowy powinno nastąpić z zachowaniem formy pisemnej.

(akta kontroli tom III str. 312; tom V str. 350-355)

P.o. Naczelnika OBEN oświadczyła, że przyczyną tej sytuacji było przeoczenie.

(akta kontroli tom V str. 406, 468)

7. W przypadku zamówienia dotyczącego przeprowadzenia w 2023 r. kampanii reklamowej w komunikacji warszawskiej na temat organizowanego przez IPN Kongresu Pamięci Narodowej w Warszawie, na którą to usługę wydatkowano

49,7 tys. zł, stwierdzono, że fakturę za wykonanie tego zadania Oddział zaakceptował do zapłaty przed zakończeniem jego realizacji. W ocenie NIK stanowiło to naruszenie zasad postępowania określonych w art. 44 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁹⁹, zgodnie z którymi wydatku publiczne powinny być dokonywane w wysokościach i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. (akta kontroli tom VI str. 275-289)

Asystent Prasowy Oddziału, który był autorem wniosku zakupowego dla tego zamówienia oraz był odpowiedzialny za jego przygotowanie, a następnie za nadzór nad prawidłowością jego realizacji, oświadczył, że przyczyną tej sytuacji była omyłka. Wskazał ponadto, że firma realizująca to zamówienie była wiarygodnym wykonawcą, miała wieloletnie doświadczenie w zakresie współpracy z instytucjami publicznymi, w tym z Centralą i oddziałami IPN.

(akta kontroli tom V str. 474, 520)

8. W 10 przypadkach, na 20 objętych badaniami podróży służbowych krajowych i zagranicznych pracowników Oddziału, w rozliczeniach ich kosztów dokonano poprawek kwot lub liczb w sposób niezgodny z art. 22 ust. 3 ustawy o rachunkowości, który stanowi, że błędy w dowodach wewnętrznych mogą być poprawiane przez skreślenie błędnej treści lub kwoty, z utrzymaniem czytelności skreślonych wyrażeń lub liczb, wpisanie treści poprawnej i daty poprawki oraz złożenie podpisu osoby do tego upoważnionej, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej. Nie można poprawiać pojedynczych liter lub cyfr.

(akta kontroli tom VII str. 155, 168, 178-179, 203, 230, 247, 147, 292, 315, 352, 442, 507)

Główna Księgowa wyjaśniła, że w ramach weryfikacji przedstawianych przez pracowników Oddziału rozliczeń z odbytych podróży służbowych koncentrowała się głównie na prawidłowości wyliczenia podanych w nich kwot. Mniejszą uwagę zwracała na ich prawidłowość formalną. Dodała, że jej wyjaśnienia w tej sprawie odnoszą się do sześciu z ww. spraw, z lat 2023-2024. Do pozostałych czterech z 2022 r., nie może się odnieść, gdyż podlegały one weryfikacji przez poprzedniego Głównego Księgowego.

(akta kontroli tom VII str. 507-508; tom IX str. 349-350)

9. W latach 2022-2024 w Oddziale nie sporządzano rejestrów ryzyk oraz raportów z ich monitorowania. Ponadto Dyrektor tej jednostki nie dokonał samooceny systemu kontroli zarządczej w Oddziale za 2022 r. i 2023 r. w formie pisemnej. Zaniechanie tych działań stanowiło naruszenie zasad postępowania określonych w: Procedurach kontroli zarządczej w Instytucie, wprowadzonych zarządzeniem Prezesa IPN Nr 1/11 z dnia 28 stycznia 2011 r.; decyzji Dyrektora Oddziału Nr 4/2016 z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie polityki zarządzania ryzykiem w Oddziale, a także w dz. II lit. E pkt 20 Komunikatu Nr 23 Ministra Finansów w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych¹⁰⁰.

(akta kontroli tom VIII str. 401-411, 436)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że wpływ na tę sytuację miały gruntowne zmiany kadrowe w Oddziale w 2022 r., które spowodowały zdekompletowanie Oddziałowego Biura Administracyjno-Gospodarczego oraz Referatu Finansowo-Księgowego. W Referacie Finansowo-Księgowym pozostała wówczas tylko jedna osoba oraz były Główny Księgowy zatrudniony na pół etatu. Jednocześnie

⁹⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530.

¹⁰⁰ Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84.

Naczelnik OBAG złożył w dniu 1 października 2022 r. wypowiedzenie i nie pojawiał się od tego czasu w pracy, wykorzystując zaległy urlop. Kompletowanie na nowo zespołów w tych dwóch komórkach zajęło kilka kolejnych miesięcy. Dyrektor wskazał ponadto, że od czasu objęcia przez niego stanowiska dyrektora Oddziału (tj. od października 2022 r.), ocena ryzyk prowadzona była na comiesięcznych spotkaniach z naczelnikami pionów merytorycznych i logistycznych, podczas których dokonywał na bieżąco oceny ryzyk dotyczących zadań wykonywanych przez poszczególne komórki.

(akta kontroli tom VIII str. 436)

OCENA CZĄSTKOWA

W wyniku kontroli nie stwierdzono wydatkowania przez Oddział środków finansowych w sposób niecelowy i niegospodarny. We wszystkich zbadanych sprawach, dotyczących m.in. zawierania umów cywilnoprawnych, dokonywania zakupu usług i dostaw, finansowania kosztów podróży służbowych, poniesione przez Oddział wydatki miały bezpośredni związek z realizacją przez tę jednostkę zadań ustawowych IPN. Stwierdzone w tym zakresie nieprawidłowości dotyczyły natomiast występowania przypadków nieprzestrzegania regulacji wewnętrznych określających m.in. zasady zawierania umów cywilnoprawnych oraz zasady udzielania zamówień na usługi lub dostawy. Obejmowało to w szczególności:

- podpisanie w dwóch przypadkach umów cywilnoprawnych (na ogółem 16 takich umów objętych kontrolą) przed sporządzeniem bądź zatwierdzeniem stosownych wniosków w sprawie ich zawarcia w systemie ESEW;
- dokonanie wyboru wykonawców sześciu zamówień na dostawy lub usługi o wartości powyżej 10 tys. zł brutto (na ogółem 26 takich zamówień objętych kontrolą), na podstawie porównania dwóch otrzymanych ofert cenowych, zamiast wymaganych trzech;
- niezawarcia w jednym przypadku (na 12 objętych kontrolą zamówień na usługi lub dostawy o wartości powyżej 30 tys. zł brutto), pisemnej umowy z podmiotem, któremu udzielono takiego zamówienia.

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości w zakresie gospodarki finansowej Oddziału, w tym wydatków finansowanych ze środków publicznych dotyczyły ponadto: niezawarcia przez Oddział w sześciu przypadkach pisemnych umów na przeniesienie autorskich praw majątkowych do zakupionych utworów, które planowano udostępnić na telebimach lub w mediach społecznościowych, co stanowiło naruszenie art. 53 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych; dokonania rozliczenia zamówienia na przeprowadzenie kampanii reklamowej przed zakończeniem jego realizacji, co stanowiło naruszenie zasad postępowania określonych w art. 44 ust. 3 pkt 3 ustawy o finansach publicznych; zaakceptowania w 10 przypadkach (na 20 objętych kontrolą) przedstawionych przez pracowników rozliczeń z tytułu kosztów podróży służbowych, zawierających poprawki liczb i kwot dokonane w sposób niezgodny z art. 22 ust. 3 ustawy o rachunkowości. Ustalono również, że w Oddziale nie przestrzegano regulacji wewnętrznych określających zasady ustalania i monitorowania ryzyk oraz dokonywania samooceny funkcjonowania kontroli zarządczej.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Podejmowanie bez zbędnej zwłoki działań na rzecz zagospodarowania, sprzedaży lub likwidacji zbędnych i zużytych składników majątku ruchomego, zgodnie z zasadami postępowania określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu gospodarowania składnikami rzeczowym majątku ruchomego Skarbu Państwa.
2. Przechowywanie dokumentacji z przeprowadzonych inwentaryzacji przez wymagany okres określony w art. 74 ust. 2 pkt 7 ustawy o rachunkowości.
3. Przeprowadzanie inwentaryzacji wartości niematerialnych i prawnych drogą weryfikacji sald poprzez porównanie stosownych sald z ewidencji księgowej z dokumentacją źródłową dotyczącą nabycia przez Oddział tego rodzaju składników majątkowych.
4. Założenie i prowadzenie rejestru zawartych umów, których przedmiotem jest nabycie przez Oddział autorskich praw majątkowych do dzieł (utworów).
5. Podjęcie działań na rzecz zapewnienia zgodności postanowień Regulaminu Organizacyjnego IPN określających strukturę organizacyjną Oddziału z faktyczną organizacją i zakresem działań tej jednostki.
6. Zawieranie przez Oddział umów cywilnoprawnych po zatwierdzeniu wniosków sporządzonych w tej sprawie w systemie ESEW.
7. Stosowanie się do obowiązujących w IPN zasad postępowania przy udzielaniu zamówień nie podlegających przepisom ustawy Prawo zamówień publicznych, w tym:
 - dokonywanie wyboru wykonawców zamówień na usługi i dostawy o wartości powyżej 10 tys. zł brutto na podstawie co najmniej trzech otrzymanych ofert;
 - każdorazowe zawieranie pisemnych umów na usługi i dostawy, których wartość przekracza 30 tys. zł brutto.
8. Korzystanie przy przeprowadzaniu postępowań o udzielenie zamówień na usługi, dostawy lub roboty budowlane z internetowej platformy przetargowej utworzonej przez Centralę IPN.
9. Każdorazowe zawieranie w formie pisemnej umów o przeniesienie na Oddział praw autorskich praw majątkowych do utworów wyprodukowanych na zlecenie tej jednostki.
10. Dokonywanie rozliczeń z tytułu realizacji zamówień na zlecenie Oddziału dopiero po zakończeniu ich realizacji.
11. Egzekwowanie od pracowników Oddziału dokonywania poprawek na przedstawianych przez nich rozliczeniach kosztów z tytułu delegacji służbowych zgodnie z zasadami postępowania określonymi w ustawie o rachunkowości.
12. Stosowanie się do regulacji wewnętrznych określających zasady ustalania i monitorowania ryzyk oraz dokonywania samooceny kontroli zarządczej w Oddziale.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci papierowej i opatrzone podpisem własnoręcznym w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń,

zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 21 maja 2025 r.

Kontrolerzy

Dariusz Walczak
doradca ekonomiczny

/-/

Magdalena Bylińska
specjalista kontroli państwowej

/-/

Michał Wieloński
specjalista kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Dyrektor
Paweł Tołwiński

/-/

Zmian w wystąpieniu dokonał Paweł Tołwiński Dyrektor Delegatury NIK w Warszawie.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Dyrektor
Paweł Tołwiński

/podpisano elektronicznie/